

**ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
РАДИ**

Сіренко А.Є.

**СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ З
ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

(збірник матеріалів науково-методичного інтернет-семінару)

Черкаси 2022

Рекомендовано до друку Вченою радою КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради».
Протокол № 4 від 21 грудня 2022 року

УКЛАДАЧІ:

Сіренко А.С., завідувач відділу дошкільної освіти Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради;
Ванько К.І., методист відділу дошкільної освіти Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Андрющенко Т.К., завідувач кафедри освітнього менеджменту і педагогічних інновацій Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради, кандидат педагогічних наук;
Хижняк Ю.В., директор закладу дошкільної освіти №89 (ясла-садок) комбінованого типу №89 «Віночок» Черкаської міської ради

ЕКСПЕРТ: Норкіна Олена Валеріївна – доцент кафедри дошкільної освіти та професійного розвитку педагогів комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», кандидат педагогічних наук

С 57 Сучасні підходи до організації освітнього процесу з дітьми дошкільного віку Збірка матеріалів обласного науково-методичного семінару для педагогічних працівників закладів дошкільної освіти. – Черкаси: Видавець Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради, 2022.-95 с.

Збірка містить матеріали з авторським баченням процесу реалізації та цінності сучасних педагогічних підходів, що доцільно використовувати у освітньому процесі з дітьми дошкільного віку

ЗМІСТ

Інтеграція сучасних підходів до формування ключових компетенцій дошкільника в умовах сучасної дошкільної освіти	4
Діяльнісний підхід	10
Впровадження діяльнісного підходу у формуванні життєвої компетентності дошкільника <i>(Коваленко А.С.)</i>	10
Інтегрований підхід	16
Новий інтеграційний підхід у розвитку здібностей та цікавого навчання дошкільнят <i>(Дяк Н.М.)</i>	16
Компетентнісний підхід	21
Компетентнісний підхід, як вимога сучасності для формування логіко – математичної компетентності дошкільника <i>(Кабак Л.В.)</i>	21
Компетентнісний підхід у сенсорному розвитку дітей першої молодшої групи за методикою З.Дьєнеша <i>(Сінельник С.І.)</i>	27
Особистісно-орієнтований підхід	31
Особистісно-орієнтований підхід як важлива умова ефективності процесу навчання <i>(Чепіль В.В.)</i>	31
Реалізація особистісно-орієнтованого підходу для виховання і навчання дітей дошкільного віку <i>(Гончар В.В.)</i>	37
Особистісно-орієнтований підхід у системі дошкільної освіти та шляхи його реалізації <i>(Маляренко Л.С.)</i>	42
Гуманізація освітнього процесу в закладі дошкільної освіти засобом впровадження особистісно-орієнтованих технологій <i>(Очеретяна Л.О.)</i>	46
Особистісно-орієнтований підхід у новій філософії педагогічної діяльності з дітьми дошкільного віку <i>(Попова С.І.)</i>	52
Середовищний підхід	57
Дошкільне соціальне середовище як фактор первинної соціалізації дитини <i>(Бондаренко Н.М.)</i>	57
Розвивальне середовище – умова успішної соціалізації дитини <i>(Здір О.А.)</i>	61
Середовищний підхід як основа соціалізації дошкільника <i>(Ковтун С.М.)</i>	66
Формування освітнього простору як умова особистісного зростання дитини <i>(Гаркава Л.С., Кравченко І.Б.)</i>	71
Вплив середовища на соціальний розвиток дошкільника <i>(Педоренко О.М.)</i>	76
Вплив середовищного підходу на формування соціально зрілої особистості <i>(Самченко І.В.)</i>	82
Предметно-розвивальне середовище <i>(Вельган Л.М.)</i>	91

ІНТЕГРАЦІЯ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ДО ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ДОШКІЛЬНИКА В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Вступ до школи – переломний момент в житті кожної дитини. Початок шкільного навчання кардинальним чином міняє весь стиль її життя, висуваючи дитині нові правила і вимоги, до яких вона має адаптуватися і звикнути.

Забезпечення успішності цього переходу – проблема єднання зусиль педагогічних працівників закладів дошкільної освіти та початкової школи.

Школа і заклад дошкільної освіти – дві суміжних ланки в системі освіти. Успіхи в шкільному навчанні багато в чому залежать від якості сформованих ключових компетентностей в дошкільному дитинстві й від рівня розвитку пізнавальних інтересів і пізнавальної активності дитини.

Наступність закладу дошкільної освіти й школи полягає в тому, щоб розвинути у дошкільника готовність до сприйняття нового способу життя; нового режиму; емоційно-вольові та інтелектуальні здібності дитини, які дають їй можливість опанувати широкою навчальною програмою.

Наступність сприяє збереженню і зміцненню здоров'я дитини, успішній адаптації до шкільного життя. Важливо, щоб перебування дитини у закладі дошкільної освіти залишилося в пам'яті як острівець дитинства, а школа набула яскраві і бажані чітко визначені обриси.

Початкова школа покликана допомогти учням в повній мірі проявляти свої здібності, розвинути ініціативу, самостійність, творчий потенціал. Успішність реалізації цих завдань багато в чому залежить від формування у дітей ключових компетентностей у закладі дошкільної освіти. Інтерес дитини дошкільного віку – це її цікавий досвід гри, участь у вирішенні нестандартних ситуацій в освітній діяльності. Дитина в дошкільному закладі має оволодіти навичками міркувати, пояснювати отримані результати, порівнювати, висловлювати припущення, спостерігати, узагальнювати і робити висновки.

Підготовка дітей до школи – завдання комплексне, різностороннє і охоплює усі сфери життя дитини. І ключовим до розуміння шляху становлення компетентностей є набуття дитиною певного досвіду в різних видах діяльності.

У новій редакції Базового компоненту дошкільної освіти (далі БКДО) передбачено спадкоємність основних освітніх напрямів дошкільної та початкової ланок освіти.

Підставою наступності закладу дошкільної освіти і школи виступають освітні напрями, які передбачають формування у дітей передумов до навчальної діяльності. Цими освітніми напрямами у БКДО визнано:

особистість дитини; дитина в сенсорно-пізнавальному просторі; дитина в природному довкіллі; гра дитини; дитина в соціумі; мовлення дитини; дитина у світі мистецтва; особистість дитини.

За визначенням Д. Б. Ельконіна, дошкільний та молодший шкільний вік - це одна епоха людського розвитку, іменована «дитинством». Ключовою фігурою у здійсненні спадкоємності роботи ЗДО та початкової школи є педагоги цих освітніх закладів. Наявність між ними взаємозв'язку, прагнення допомогти один одному буде запорукою успішної адаптації дитини до умов початкової школи. Виграють від цього всі, особливо діти.

Формула сучасної дошкільної та початкової ланок освіти визначається не стільки обсягом знань, які має засвоїти дитина у дошкільний період, але, в більшій мірі, її загальним розвитком, високою культурою мислення, здатністю творчо і оперативно використовувати знання на практиці, застосовувати їх в нових умовах. На цьому етапі у діяльності педагогів закладів дошкільної освіти намітився перехід:

- ✓ з екстенсивного на інтенсивний шлях побудови змісту і способів освіти, який орієнтований не тільки на засвоєння знань, а й на способи їх засвоєння, на образи і способи мислення, на подолання формалізму знань, на розвиток пізнавальних сил і творчого потенціалу дитини, її духовно-моральної сфери;
- ✓ від традиційного навчання з авторитарної ролі педагога і пасивними методами до діяльнісної – розвивати, використовувати особистісно-орієнтоване навчання з більш широкою пізнавальною автономією дітей та інтерактивними методами взаємодії учасників освітнього процесу;
- ✓ від теоретичних готових шаблонних знань, в яких дитина виступає «об'єктом» навчальних впливів, до таких, які спрямовані на організацію, підтримку і стимулювання пізнавальної самодіяльності, створення атмосфери співпраці, співтворчості;
- ✓ від «споживчої» позиції дітей в освітній діяльності до творчої, діяльнісної.

Для повноцінного усвідомлення змін у підходах до організації процесу формування ключових компетентностей особистості дошкільника, підготовки її до навчання у початковій школі, педагоги мають орієнтуватися на використання та інтеграцію підходів у освітньому процесі, що забезпечить фасилітацію навчання та розвитку, на відміну від нав'язування готових застарілих знань.

Розглянемо сучасні підходи, що максимально наближають дитину до реалізації власного потенціалу в освітній діяльності закладу дошкільної освіти. У сучасному суспільстві затребувана освічена особистість, здатна

творчо мислити, чітко висловлювати свою думку, відстоювати свою точку зору. Тому освітній процес у ЗДО має бути направлений на формування компетентностей, тим більше, що саме вони чітко визначені у державному стандарті дошкільної освіти, як обов'язкові для якісного розвитку особистості дошкільника. З огляду на таку тенденцію, ігнорувати компетентнісний підхід неможливо. Як реалізувати його на практиці?

Під поняттям «компетентність» розуміється: динамічна комбінація знань, вмінь, практичних навичок, професійних, морально-етичних та інших цінностей, яка визначає здатність особи здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність [1]; здатність людини ефективно виконувати певну діяльність, у тому числі професійну [4, ст. 65]. Зазначене вище свідчить про необхідність висувати вимоги сформованої життєвої компетентності й до педагогів, які працюють з дітьми.

Сформована життєва компетентність базується та характеризується через сформовані наскрізні вміння: аналітичне мислення; здатність працювати в команді; оцінювати ризики та приймати рішення; розрізняти та конструктивно керувати емоціями; логічно обґрунтовувати свою позицію [Методчні рекомендації до БКДО]. Слід зауважити, що компетентнісний підхід часто протиставляється традиційній, застарілій системі освіти, для якої характерна тріада понять «знання – уміння – навички» [3, ст. 28]. У протилежність такому підходу компетентнісний підхід заснований на єдності знань, вмінь та навичок, доповнених додатковими, зокрема діяльними та емоційно-ціннісними складовими. Він спирається на попередній досвід та дозволяє людині бути самостійною, мобільною, своєчасно підлаштовуватися до змін, вибрати власні шляхи вирішення поставлених завдань, нести за них відповідальність [2, ст. 58]. Отже такий підхід дасть можливість закласти основи самодостатньої і самостійної особистості у дошкільному дитинстві.

Розглядаючи використання компетентнісного підходу для формування ключових компетентностей, варто пам'ятати про засоби, які найефективніше дозволять нам, педагогам, реалізувати на практиці його основні положення. Досвід, на основі якого дитина має формувати власну систему світосприйняття, повинен будуватися через взаємодію, інтерактивну форму спілкування з оточуючим світом. Такий спосіб здобуття знань передбачає створення необхідних умов для управління процесом формування ключових компетентностей у дітей дошкільного віку.

На допомогу сучасному педагогу може прийти використання середовищного підходу, який відображає самостійне рефлексивне сприйняття себе та оточуючих. Науковці сучасності зауважують, що середовище має великий спектр різноманітних можливостей, які сприяють розвиткові

особистості дитини. Вони вважають, що такими можливостями є ті, що дають змогу споглядати за чимось, змагатися, проявляти себе у різних справах; можливості, що дозволяють особистості що-небудь мати та вміти.

Якщо узагальнювати сучасні дослідження про реалізацію середовищного підходу, то вихователю варто організувати розвивальний простір для дітей групи таким чином, щоб комфортні умови соціальної взаємодії поєднувалися з проблемними ситуаціями, де дитина здатна випробувати власні сили і оцінити себе на рівні соціального об'єкта. Педагогу варто враховувати індивідуальні особливості, вікові та психологічні можливості дітей, які будуть залучені до розв'язання ситуації. Однак обов'язковою умовою має бути забезпечення необхідних і доступних ресурсів, оскільки це стимулює формування впевненості у власних силах, мотивує на подальший розвиток.

Аналізуючи середовищний підхід, не слід забувати про провідні види діяльності дітей дошкільного віку. Варто розуміти, що під час формування пасивної частини мозку, так званої дефолт-системи, набуття нею власних наративів, неможливе без діяльнісного підходу. Саме в ситуації активної діяльності формується здатність дитини дошкільного віку сприймати і обробляти інформацію на підсвідомості, здобувати власний досвід сприйняття світу і взаємодії з ним.

Використання діяльнісного підходу в закладах дошкільної освіти призведе до змін цілей, засобів, мотивів, результату і оцінки процесу розвитку дошкільника. Здійсниться важливий перехід цілей і мотивів діяльності з розряду необхідних для реалізації педагогом в розряд особистісно-важливих для дітей. У результаті створюється можливість участі дошкільників у виборі способів і засобів навчання, а також вибудовування індивідуальної освітньої траєкторії. Відбудеться зміна в оцінці результату діяльності. Оцінка перетворюється в самооцінку і буде порівнюватися з еталоном. У процесі роботи педагог буде спрямовувати діяльність дітей і робити підсумковий висновок за результатом.

При побудові освітнього процесу в закладі дошкільної освіти на основі технології діяльнісного підходу, необхідно реалізовувати таку систему дидактичних принципів:

- принцип діяльності – полягає в тому, що дитина дошкільного віку отримує знання не в готовому вигляді, а під час активної пізнавальної діяльності, де її результат стає особистісно значущим;
- принцип безперервності – має на увазі спадкоємність між усіма ланками освітнього процесу на рівні технологій з урахуванням вікових, психологічних та індивідуальних особливостей дітей;
- принцип цілісності – дозволяє формувати у дошкільників цілісну картину навколишнього світу, яка буде включати не тільки

навколишню природу і суспільство, а й роль і місце конкретної людини в довкіллі;

- принцип міні-макса – заклади дошкільної освіти мають запропонувати дошкільнику розвиток на максимальному рівні складності, який визначається зоною найближчого розвитку його вікової групи і при цьому забезпечити навчальне навантаження на рівні мінімуму, тобто державного стандарту;
- принцип психологічної комфортності – передбачає зняття всіх стресогенних факторів освітнього процесу. У реалізації цього принципу головна роль належить педагогам і батькам. Вихователь створює в групі доброзичливу атмосферу і керується принципами педагогіки партнерства. Організовує освітній діалог під час різних режимних моментів, де надає можливість дитині донести свою думку до оточуючих, і, в свою чергу, намагається сам почути її. Знайомить батьків з особливостями організації такого процесу навчання для перенесення доброзичливої атмосфери в домашні умови;
- принцип варіативності – допомагає дітям дошкільного віку справлятися з ситуаціями вибору в своїй діяльності;
- принцип творчості – орієнтація всього освітнього процесу на розвиток творчого потенціалу кожної дитини. Педагог не дає шаблонів для дій, він направляє і радить, заохочуючи творчу активність дітей.

Отже визначені принципи дозволяють усвідомити необхідність використання діяльнісного підходу для найбільш повного процесу реалізації вимог Базового компоненту дошкільної освіти, а саме формування визначених у ньому компетентностей. На сьогоднішній день педагогічна наука описує основні психологічні умови і механізми процесу здійснення освітнього процесу в закладах дошкільної освіти, структуру побудови різних видів діяльності, адекватну сучасним пріоритетам української модернізованої дошкільної освіти. Дотримання визначених умов реалізації БКДО при формуванні змісту дошкільної освіти передбачає, зокрема, аналіз видів провідної діяльності (ігрова, пізнавальна, комунікативна, продуктивна, рухова, конструктивна), виділення універсальних пізнавально-ігрових дій, що породжують формування компетентностей.

Таким чином, діяльнісний підхід - це підхід до організації процесу навчання, в якому на перший план виходить проблема самовизначення дитини в освітньому процесі. Метою діяльнісного підходу є виховання особистості дитини як суб'єкта життєдіяльності. У найзагальнішому сенсі бути суб'єктом - означає бути господарем своєї діяльності, свого життя. Він: ставить цілі, вирішує завдання, відповідає за результати. При цьому під діяльністю розуміється: цілеспрямована система, де є зворотний зв'язок, який завжди має дати поштовх для подальшого розвитку або зміну його траєкторії.

Практиками та науковцями визначені умови, що сприяють реалізації діяльнісного підходу, спрямовані на формування універсальних дій дітей дошкільного віку (рис. 1).

Аналізуючи підходи, визначені нами для інтеграції їх в освітній процес ЗДО, з метою формування ключових компетентностей дошкільника, можемо зробити висновок, що кожен сучасний педагог усвідомлено має ставитися до своєї педагогічної діяльності. Оскільки **дошкільний вік** – це сенситивний період розвитку особистості, становлення її базових характеристик, крім того, в цьому віці закладаються основи ставлення людини до світу предметів, природи, світу людей, то саме цей період є сприятливим для формування компетентностей дошкільника. Набуття і прояв дитиною ключових компетентностей – основа успішної діяльності в період дошкільного дитинства і на наступних щаблях освіти.

ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД

**Коваленко Алла Сергіївна, директор
дошкільного навчального закладу
№23 «Чипполіно» (ясла-садок)
комбінованого типу Смілянської
міської ради**

ВПРОВАДЖЕННЯ ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ У ФОРМУВАННІ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКА

Сьогодні людство стоїть на порозі нового етапу свого розвитку: трансформуються простір та умови життя, новими ритмами наповнюється буття, розвиток цивілізації характеризується динамічністю. І це так чи інакше впливає на життя сучасної людини, безпосередньо стосується проблем освіти, зокрема і її першої ланки – дошкільної. Світ навколо нас змінився – змінилися і діти. Наразі ми маємо справу з «ною» дитиною, яку не завжди добре розуміємо, застосування старих схем щодо якої не виправдовує себе.

Новими тенденціями розвитку цивілізації зумовлюється необхідність модернізації дошкільної освіти. Головною метою національної дошкільної освіти є наразі орієнтація на формування життєвої компетентності дитини, а одне з основних завдань – оснащувати дошкільника навичками практичного життя, навчати пристосовуватися до нових умов, виробляти гнучкість поведінки, виховувати творче ставлення до дійсності.

Якою ж бачиться сучасна дитина-дошкільник? Це, перш за все, життєздатна, духовно-моральна особистість, яка вміє орієнтуватися в складних ситуаціях, вирішувати особисті і соціальні проблеми; живе у злагоді з самою собою, природою, людьми, культурою; здатна робити вибір і відповідати за нього, яка прагне до творчого саморозвитку.

Відповідно до нового Базового компоненту дошкільної освіти характерними рисами випускника дитячого садка повинні бути такі: допитливий, активний, цікавиться новим, невідомим у навколишньому світі, задає питання дорослому, любить експериментувати; здатний самостійно діяти (в повсякденному житті, в різних видах дитячої діяльності), володіє засобами спілкування, конструктивними способами взаємодії з дорослими і однолітками, здатний працювати в команді, приймати рішення, управляти своєю поведінкою і планувати свої дії, спрямовані на досягнення конкретної мети, вирішувати інтелектуальні й особистісні проблеми, адекватні віку; може застосовувати самостійно засвоєні знання і способи діяльності для вирішення

нових завдань (проблем), поставлених як дорослим, так і ним самим; залежно від ситуації може перетворювати способи вирішення завдань (проблем), здатний запропонувати власний задум і втілити його.

Сучасний заклад дошкільної освіти повинен стати місцем, де дитина отримує можливість широкого емоційно-практичного самостійного контакту з найбільш близькими і значимими для її розвитку сферами життя. Оновлення змісту освіти вимагає від педагога-дошкільника пошуку методів, прийомів, педагогічних технологій, які активізують діяльність дитини, розвивають особистість дитини в процесі різних видів діяльності. У зв'язку з цим, постає необхідність також зміни технологічного-виховного арсеналу сучасного педагога. Сьогодні потрібна не просто нова педагогіка виховання, а педагогіка діяльнісного виховного впливу.

Діяльнісний підхід - це:

- Особистісно зорієнтована організація і управління педагогом діяльністю дитини при вирішенні нею спеціально організованих навчальних завдань різної складності і проблематики. Ці завдання розвивають не тільки предметну, комунікативну та інші види компетентностей дитини, але і її саму як особистість. Завдяки його упровадженню досягається відкриття перед дитиною всього спектру можливостей і створення в ній установки на вільний, але відповідальний вибір тієї чи іншої можливості.

Завдяки використанню діяльнісного підходу, вирішуються такі завдання:

- створення умов для того, щоб зробити процес придбання знань дитиною мотивованим;
- навчання дитини самостійно ставити перед собою мету і знаходити шляхи її досягнення;
- допомога дитині сформувати у себе вміння контролю і самоконтролю, оцінки та самооцінки.

К.Д.Ушинський писав: «Діяльність повинна бути моя, захоплювати мене, виходити з душі моєї». Природний розвиток особистості відбувається тільки у процесі власної діяльності. Тому, будуючи освітній процес, діяльнісний підхід у вихованні дитини-дошкільника ми маємо пов'язувати не з самою діяльністю як такою, а з діяльністю, як засобом становлення і розвитку конкретної дитини. Тобто в процесі і результаті використання форм, прийомів і методів виховної роботи народжується не робот, навчений і запрограмований на чітке виконання визначених видів дій, діяльностей, а Людина, здатна вибирати, оцінювати, програмувати і конструювати ті види діяльності, які адекватні її природі, задовольняють її потреби в саморозвитку, самореалізації.

Особливу увагу необхідно акцентувати на тому, щоб у центрі уваги була не просто діяльність, а спільна діяльність дітей з дорослими і дітьми,

реалізація разом вироблених цілей і завдань. Тому не потрібно подавати дітям готові зразки діяльності, а треба створювати, виробляти їх разом із дітьми, здійснювати спільний пошук норм і законів природи і життя в процесі діяльності, тобто реалізувати зміст освітнього процесу в контексті діяльнісного підходу. Збалансовуючи фонди дитини «хочу» і «можу» творчий педагог завжди зможе забезпечити організацію діяльності, яка особисто значуща для дитини і суспільно корисна.

Основними принципами діяльнісного підходу, які обов'язково необхідно педагогу враховувати в освітній діяльності є:

- суб'єктність виховання;
- врахування провідних видів діяльності, законів їх зміни, сензитивних періодів розвитку;
- урахування зони найближчого розвитку та організація в ній спільної діяльності дітей і дорослих;
- проєктування, конструювання і створення ситуації діяльності; обов'язкова результативність кожного виду діяльності;
- висока вмотивованість будь-яких видів діяльності;
- обов'язкова рефлексивність усякої діяльності;
- моральне збагачення видів діяльності, які використовуються як засоби виховання;
- співробітництво при організації та управлінні різними видами діяльності;
- активність дитини в освітньому процесі (цілеспрямоване активне сприйняття дитиною досліджуваних явищ, їх осмислення, переробка й застосування).

Для створення умов щодо саморозвитку, прояву сутнісних сил дитини конструюються і проводяться розвивальні заняття з такими компонентами: створення проблемної ситуації - цільова установка - мотивування до діяльності (треба-хочу-можу) - проєктування рішень проблемної ситуації-виконання дій (завдань) - аналіз результатів діяльності(підведення підсумків) -рефлексія.

Як показує практика, базуючи свою роботу на Концепції правилвідповідного виховання, педагогічній теорії вчинку (І.Бех), використовуючи педагогічну технологію дослідчого навчання (О.Савенков), технологію розвитку навчально-дослідницьких умінь дітей, методи практичного вправляння, педагоги – дошкільники спрямовують освітній процес на таку організацію діяльності дітей, за якої створюються умови ефективного засвоєння ними знань і способів діяльності. З цією метою

ефективно використовуються дидактичні прийоми діяльнісного методу навчання.

Наприклад, проведення дослідницької роботи у процесі формування в дошкільників здоров'язбережувальної компетентності, сприяє розумінню дітьми взаємозв'язку способу життя і здоров'я людини. Це забезпечує їм можливість успішно впоратися з вимогами і викликами щоденного життя без втрат для здоров'я. Життєві навички, необхідні для формування, збереження, зміцнення, відновлення здоров'я формуються при проведенні системи вправ «Своя швидка допомога», як от: навчіть один одного, що робити, щоб були здорові очі, щоб перестали боліти голова, зуб, живіт, коли мікротравма тощо. Навчання дітей спеціальним знанням – правильно дихати, скласти корисне меню та режим дня, користуватися «Зеленою аптекою», придумувати оригінальні динамічні вправи для зарядки вдома тощо - розвивають можливості дитини щодо самостійного вдосконалення свого організму. Вихованню здорового способу життя сприяє також проведення таких активних форм роботи як оздоровчі прогулянки, «Ранкові стежинки здоров'я», «Корисні сніданки», «Свято чистюль» тощо.

Реалізуючи теорію вчинку (І.Бех), ураховуючи те, що будь-яка морально-духовна якість формується у відповідному вчинку, вихователі закріплюють базові якості особистості за допомогою введення дітей у ситуації вчинку. Виховання таких вчинків як учинок-вдячність, учинок-втіха, учинок-примирення, учинок-присвячення, учинок - приязне міжособистісне згуртування, учинок «мое-чуже» тощо дає змогу не допускати суспільно небажаних дій дітей, набувати їм досвіду узвичаєних способів поведінки. Розвитку моральних якостей дитини також ефективно сприяє створення ситуацій морального вибору і виховних психологічних ситуацій. Цілеспрямовано організовані обставини, які переживає дитина, в яких вона активно діє, формують етичний стиль, позитивний досвід поведінки дитини. Це такі ситуації, як ситуація планування, ситуація допомоги, ситуація взаємодії тощо. При створенні психологічних виховних ситуацій забезпечується активна взаємодія дитини з оточенням.

Формуючи екологічно доцільну поведінку дитини, маємо її виховувати як активного суб'єкта гуманної взаємодії з природою в діяльнісних формах роботи - екологічних акціях і проєктах: «Чистий ранок», «День квітів», «Червона книга мікрорайону», «Зелений патруль», «Команда рятувальників», «Пташина їдальня», «Книга скарг природи», «Збережемо крапельку». Діти набувають досвіду спілкування з природними об'єктами, компетентності у природному довкіллі також у «Лабораторії неживої природи», на метеомайданчику, у «Майстерні природи», при виконанні практичних

завдань, як от: «Підживимо кущ калини», «Підживимо молоде деревце», «Зробимо тінь», «Зберемо листя у компостну яму», «Відведемо воду з майданчика» тощо. Виконання дітьми таких доручень, вправління у виконанні правил природокористування, спонукає їх до доцільного використання способу дій у діяльності щодо збереження, догляду та захисту природного довкілля.

Вагомою складовою діяльнісних форм роботи є дослідно-експериментальна робота дітей. В особливому виді дитячої діяльності – експериментуванні – не давати готові знання дітям, а виховувати вміння їх здобувати, формуються практичні навички, які потрібні для розв’язання дослідницьких завдань. Добре позначаються на результативності роботи такі систематичні завдання-вправління: поміркуйте, якими матеріалами краще закрити яму, як наповнити різні ємкості різними речовинами, як надати форму різним речовинам, як утворити різний колір та відтінки, який матеріал краще використати для роботи та ін.

Ефективною освітньою технологією, яка успішно використовується щодо формування комунікативної компетентності дитини є проектування психолого-педагогічної взаємодії дітей та дорослих (автор Т.Піроженко). Її головний принцип – діяльнісний підхід до розвитку особистості. Будувати роботу необхідно так, щоб кожна ситуація допомагала дитині розв’язувати питання мовної комунікації, а дитина вчилася і розвивалася в процесі власної активності, а не просто сприймала інформацію. Добре себе зарекомендували такі форми роботи як ігрові тренінги спілкування, рольові ігри і вправи, ігрові етюди, що розширюють способи невербального контакту («Емоційний ланцюжок», «Передача почуттів по колу», «Скажи рухами», «Мімічні маски», «Скажи очами», «Привітайся по-різному»). Таким чином, діти навчаються розв’язувати життєві питання в конкретних умовах місця і часу, поступово позбавляючись організаційної безпорадності й потреби в надмірному опікуванні. Заслужують на схвалення форми роботи щодо організації діалогічної взаємодії у парах – «дитина - дорослий» або «дитина - дитина»; у мікрогрупах – «дитина - діти», «діти - діти», використання полілогу під час діяльності.

Найдієвішими прийомами роботи, за яких дитина набуває життєвої компетентності, є конкретне зіткнення з практичною діяльністю – вивчення явища з різних позицій, внесення суперечностей. Доцільними виявили себе ігри, вправи, які дають змогу задіяти у пізнавальній діяльності різні види сприймання: зорові, слухові, дотикові, смакові - «У країні Сенсориці», «Про що говорить колір», «Що тобі підказує запах», «Чи можуть бачити руки?» «Як вуха замінили очі?» Важливою складовою проведення таких ігор є

спрямування дітей на засвоєння алгоритму обстеження предметів і явищ з метою подальшого правильного використання отриманих знань у житті. Поєднання словесних, наочних і практичних методів на логіко-математичних заняттях також дає вагому результативність у формуванні в дітей основних видів пізнавальних дій – практичних, сенсорних, мисленневих, значно покращує орієнтацію у предметному середовищі. На таких заняттях з дітьми вдало вирішуються завдання практичного характеру: поміряти тканину на сукню; порахувати, скільки треба продуктів на страву, цеглин на будівництво будинку тощо, що дає розуміння дітям можливості використання знань у конкретній життєвій ситуації.

Необмежені можливості для виховання дієво-перетворювального ставлення дітей до навколишнього має постановка розвивальних завдань у трудовій діяльності: поставити мету, спланувати завдання, послідовність дій, розподілити обов'язки, визначити виконавців, свідомо добрати адекватні прийоми роботи, знаряддя праці, матеріали, узгодити дії з діями партнерів, проаналізувати виконання завдань.

Оскільки провідною діяльністю дошкільнят є ігрова, необхідно створювати оптимальні умови для взаємодії дітей між собою, використовувати різні розвивальні вправи, які сприяють активному пізнанню дітьми соціальних ролей, можливості орієнтування в нових соціальних ситуаціях, засвоєнню етичних еталонів поведінки.

Впроваджуючи в освітньому процесі діяльнісний підхід, маємо залучати до співпраці батьків: інформувати їх про нові підходи до розвитку дітей на основі діяльнісного підходу. Спільно з батьками можна визначити специфічні для сім'ї і педагогів закладу функції щодо виховання дітей через вчинки, розкрити важливість ролі батьків у формуванні в дітей способів дій у довкіллі, доцільної поведінки, конструктивної взаємодії, вміння самостійно долати труднощі, виявляти відповідальність, організованість.

У ході реалізації діяльнісного підходу сучасний педагог-дошкільник особливе значення надає положенню, сформульованому Л.С. Виготським:

«... Досліджуючи, що дитина виконає самостійно, ми досліджуємо розвиток вчорашнього дня, досліджуючи, що дитина здатна виконати у співпраці, ми визначаємо розвиток завтрашнього дня». Результатом упровадження діяльнісного підходу до організації освітнього процесу стає значне підвищення рівня життєвої компетентності дітей, здатності до успіху в діяльності, повноцінної реалізації дитиною свого природного потенціалу.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) / [Байер О.М., Безсонова О.К., Брежнєва О.Г., та ін.]; під наук. кер. Т.О. Піроженко, док. псих. наук, проф., член-кор. НАПН України. – К.: Видавництво, 2021. - 37 с.
2. Бех І.Д. Курс на діяльнісно-компетентнісний підхід / І.Д. Бех // Дошкільне виховання. – 2013. - №1. – С.2-5.
3. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. Кер. Проекту В.О. Огнев'юк; авт. кол.: Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, В.М. Вертугіна [та ін.]; наук. ред. Г.В. Беленька; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. – 440 с.
4. Методичні рекомендації до Базового компоненту дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) / [Т.О. Піроженко, Н.В. Гавриш, О.Г. Брежнєва та ін.]. – К.: Видавництво, 2021. – 58 с.
5. Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. ред. Г.В. Беленька, О.А. Половіна, К.І. Волинець та ін. – К.: ТОВ «АКМЕ ГРУП», 2021. – 568 с.

ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД

**Дяк Наталія Миколаївна, вихователь
Заклад дошкільної освіти
«Світлофорчик» (ясла-садок) № 50
Черкаської міської ради**

НОВИЙ ІНТЕГРАЦІЙНИЙ ПІДХІД У РОЗВИТКУ ЗДІБНОСТЕЙ ТА ЦІКАВОГО НАВЧАННЯ ДОШКІЛЬНЯТ

Як педагог-дошкільник я добре розумію значення інтеграції в дошкільній освіті, інтеграційного підходу до розвитку, виховання й навчання сучасних дошкільнят, як інноваційного явища. І часто задаю собі питання: «Що цікаво дітям? Як сформувати у дитини дошкільного віку цілісну картину Всесвіту? ».

Оскільки вони є поколінням «Z» старі іграшки та ігри не викликають у них особливого інтересу. І це надихнуло мене на упровадження у своїй повсякденній роботі ефективних форм організації навчання: інтегрованих занять, освітніх ситуацій, освітніх подорожей, гри, пізнавальних презентацій з інтерактивними елементами, тематичних днів.

Інтеграція – це провідний принцип, ключовий підхід у формуванні культури інженерного мислення в дошкільників, є стрижневою основою, яка визначає успішний, цілісний розвиток особистості на різних етапах її дошкільного дитинства.

У практиці дошкільної освіти принцип інтеграції реалізується шляхом:

- інтеграції в змісті пропонованого дітям матеріалу з метою розкриття сутності понять (освітні напрями, специфічні види дитячої діяльності з освоєння освітніх галузей);

- інтеграції методів навчання з метою всебічного розгляду понять і явищ;

- інтеграції теорії та практики з метою практичного використання набутих знань, умінь і навичок;

- розвитку інтегративних якостей особистості дитини, а також основи базової культури дитини дошкільного віку, які забезпечують позитивну соціалізацію дошкільників;

Отже, запроваджуючи, інтеграцію в освітній процес ЗДО, необхідно враховувати ще й вікові особливості дітей дошкільного віку, адже, діти є замовниками знань. І як сказав Є. Шулешко: «Діти не рівні у своїх здібностях, але рівні у своїх можливостях».

І саме в умовах інтегрованого підходу взаємопроникнення й систематизації знань дітей, становлення в них цілісної картини Всесвіту, розвиток пізнавальних здібностей, гнучкого мислення, умінь і навичок відбуваються ефективніше.

Основні питання, які я ставлю перед собою це: « Як виростити розумних дітей? Які методи і прийоми використовувати для розвитку творчого потенціалу, креативних здібностей, допитливості, цікавості?».

Для більш ефективної роботи з дітьми необхідно використовувати яскраві, функціональні навчальні засоби, здатні впливати буквально на всі органи чуття дитини і поєднувати в собі можливості потужного впливу як на емоційну, так і на логічну сфери, що дозволяє зв'язувати їх, швидко «будувати» надійні і стійкі «містки» до тих навичок і умінь, які повинна освоїти дитина.

Що ж саме допомагає вразити, здивувати, активізувати творчі здібності, задіяти емоції дітей? На часі: збагачення змісту навчального матеріалу, поповнення дидактичного матеріалу, використання мультимедійного супроводу, електронних презентацій, відео фрагментів, які допомагають дітям оволодіти навичками інженерного мислення.

На мою думку використання принципу інтеграції доцільно й ефективно. Інтегрований підхід дозволяє пробудити внутрішній потенціал дитини,

стимулювати пізнавальну активність її через взаємопроникнення елементів, розділів, спрямованих на забезпечення цілісності знань і вмінь.

В щоденній роботі я використовую різні форми діяльності: інтегровані заняття, оскільки вони вирішують не безліч окремих завдань, а їхню сукупність, освітні ситуації, бесіди з використанням відкритих запитань, моделювання явищ, віртуальні та реальні екскурсії, дослідження, спостереження, експериментування в навколишньому середовищі.

На заняттях використовую засоби живопису, художньої літератури, музики для пізнання навколишнього світу. Наведу приклад одного інтегрованого заняття «Звідки беруться струмки?». На занятті я поєдную математику з природничими науками, мистецтво та моделювання.

Спочатку «включаю» дітей в роботу проблемними запитаннями про пору року (весна), коли пробуджується природа? Потім переглядаємо відео «Прихід весни», слухаючи музику С. Рахманінова «Рапсодія на тему Паганіні» та розглядаємо картини художників Ольги Дарчук «Весняний струмок», Романа Романова «Пори року. Весна».

Це допомагає дітям на емоційному рівні сприйняти і усвідомити уявлення про зміни в природі.

Далі слухаємо різні звуки природи: спів пташок, шум дощу, струмка, краплі та дивимось уповільнене відео «Падання краплі». Після чого роздивляємося краплю у мікроскоп та утворюємо її за допомогою піпеток. Водночас слухаємо, як вона звучить на різних поверхнях. Це дає змогу дітям самостійно робити порівняння та припущення: коли крапля одна, вона ледь помітна і голос ніжний, тихий, а коли багато – струмок і він звучить голосніше. Перегляд відео «Струмки в природі» з різним звучанням, дає можливість робити висновки, що звук залежить від глибини, ширини та швидкості води.

Послідовно підвожу дітей до конструювання-дослідження струмка. Діти працюють в парах та роблять конструкцію з пластикових пляшок та розмірковують: «Що потрібно зробити, щоб вода потекла?».

Пропоную до вашої уваги інтерактивну гру :

«Такі різні струмки» (робота в групах)

Діти об'єднуються в дві-три групи за допомогою розрізних картинок. Одна дитина з групи обирає картку зі схемою струмка. За сигналом вихователя діти обирають потрібні для конструкції матеріали та за схемою викладають струмок. Коли всі групи завершать роботу вихователь пропонує дітям перейти струмки по-різному:

- пострибати по «камінцях» чи «дошках» не «замочивши» ніг (закріплення поняття довгий-короткий)

- пройти струмок приставним (широким) кроком (закріплення поняття широкий-вузький).

- пробігти по бережках (мотузках) струмка – самостійно або в парах, тримаючись за руки

Головне на практиці: нові ідеї, мотивація: для чого? як це зробити? та результативність.

Побудова освітнього процесу в ЗДО на засадах інтеграції забезпечує підвищення рівня ефективності діяльності педагогів у створенні особистісного розвитку дитини. І завдяки впровадженню інтегрованого підходу формується нестандартне інженерне мислення дітей, бажання пізнавати світ цілісно, гармонійно, робити відкриття, створюється сучасне середовище цікавого навчання дошкільнят.

Таким чином, інтеграційний підхід, заснований на цілісності сприйняття дитиною навколишнього світу має великий функціональний діапазон. Він забезпечує формування у дошкільників цілісної картини світу, сприяє підвищенню

якості знань, стимулює розвиток пізнавальних інтересів. Мотивована таким чином дитяча діяльність більш регульована, вона сприяє реалізації інтелектуальних та творчих можливостей.

Звісно, інтеграція, як інноваційне явище вимагає ретельної підготовки та професійної майстерності в педагогічній практиці, викликає складність щодо впровадження в повсякденній роботі, бо має слабке теоретичне та методичне обґрунтування. На рівні предметно - розвивального середовища та освітнього простору – це збагачення мікро - та макросередовища групових кімнат, створення міні – лабораторій.

У своїй практиці я мала можливість розробити ряд інтегрованих занять, оскільки вони вирішують не безліч окремих завдань, а їхню сукупність. Таким особливим чином організована елементарна навчальна діяльність дітей, що має складну структуру та охоплює кілька різних компонентів. Завдяки чіткості, компактності структури інтегрованих занять та логічній обумовленості у дошкільників формується цілісна картина Всесвіту. Вдалим було у своїх заняттях використання авторського задуму, обраний відповідно до задуму дидактичний матеріал і етапи, і компоненти заняття перебували у логіко - структурній залежності. А також цікавим і пізнавально-навантаженим було запровадження інтегрованого (тематичного) дня « На гостину до гарбузика », що передбачає таку організацію пізнавальної діяльності впродовж дня в дитячому садку.

А також було вдалим створення дидактичного посібника «Експериментаріум», який допоможе реалізувати творчі задуми з

перетворенням об'єктів довкілля, з використанням різних матеріалів (дерево, пластик, магніт), сформує цілісне уявлення про предмет(об'єкт, явище). Адже пріоритетним видом діяльності для формування предметно - практичної є предметно-ігрова та конструктивна. Діти в свою чергу проявляли самостійність у пошуку партнерів для взаємодії в парах і малих групах, експериментували, досліджували, робили висновки зі спостережень. Вдалим було розвиток у дітей почуття гумору, підтримки, допомога дітям у відчутті радості пізнання, відкриття, почуття інтелектуального задоволення від самостійного та творчого вирішення проблемних ситуацій. Завдяки такому дидактичному посібнику діти починають активно використовувати знання на практиці, вчать порівнювати, висувати гіпотези, що формує нестандартне інженерне мислення, приймати елементарні рішення, обирати на свій розсуд шляхи й засоби досягнення цілей. Пошуково – дослідницька діяльність – це один з факторів пізнавального розвитку дітей дошкільного віку. У роботах педагогів А.П. Усової, Е.Л. Панько відмічено, що « дитяче експериментування, наряду з ігровою діяльністю – провідна діяльність в період дошкільного розвитку».

Аналізуючи результати проведених досліджень слід зазначити, що інтеграція у різних видах діяльності сприяє прояву ініціативи, самостійності, повноцінному задоволенню дитячих потреб у самовиявленні та самореалізації, використанні отриманої інформації про світ і своє місце в ньому. Вважаю, що інтегровані заняття більш цікавіші для сучасних дошкільнят, оскільки допомагають вирішувати більшу кількість завдань, які дають можливість використовувати різні методи і прийоми, інформаційно - комунікаційні технології та дослідницьку, пізнавальну – пошукову діяльність у дошкільній.

Отже, в умовах інтегрованого підходу відбувається взаємопроникнення й систематизація знань дітей, становлення в них цілісної картини Всесвіту, розвиток пізнавальних здібностей.

Завдяки упровадженню інтегрованих форм організації навчання дошкільників у дитячій діяльності помітні зрушення в ефективності формувань знань, умінь і навичок з кожного напрямку (розділу) програми. А також завдяки отриманим знанням з навколишнього життя, зв'язку науки з практикою сформувалися навички використання їх у своїй повсякденній діяльності. Вдалим було у своїй роботі не тільки спеціально організована діяльність, а й спільна партнерська діяльність дорослого з дітьми (освітні ситуації, подорожі); вільна самостійна діяльність самих дітей, які надають різні можливості для розвитку та забезпечують позитивну соціалізацію дошкільників. Це сприяє формуванню у дошкільників пізнавального інтересу, пізнавальної самостійності та ініціативності.

Робота сучасного педагога спрямована на активне застосування принципу інтеграції не тільки в організованих формах навчально – пізнавальної діяльності, а в усіх видах діяльності протягом дня, як спільна діяльність дитини і дорослого.

Список використаних джерел:

1. [https:// imzo/gov.ua/ stem-osvita](https://imzo.gov.ua/stem-osvita)
2. [ukrdeti.com> category> steam-osvita-doshkilniki](http://ukrdeti.com/category/steam-osvita-doshkilniki)
3. [do2.school19.zp.ua>2018/01.23>stream-osvita](http://do2.school19.zp.ua/2018/01.23/stream-osvita)
4. [pimenovakatyalk.blogspot.com>blog-page30](http://pimenovakatyalk.blogspot.com/blog-page30)
5. STREAM-освіта, або Стежинка у Всесвіт: альтернативна програма формування культури інженерного мислення в дошкільників / автор. колектив; наук. Керівник К. Л. Крутій.- Запоріжжя: ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2018. – 146с.- Бібліогр.: с.49-50;143-144.
6. Дошк. вих.- ня №7, 2018р., ст. 2-7. Ст. К. Крутій « Інтеграція в дошкільній освіті, як інноваційне явище, або що треба»

**Кабак Людмила Вікторівна,
вихователь закладу дошкільної освіти
«Світлофорчик» (ясла –садок) № 50
Черкаської міської ради**

Компетентнісний підхід, на мою думку, допомагає досягнути розумного балансу між знаннями і вміннями. Знання як самоціль має поступитися знанню як інструментові життя, що забезпечує дитині можливість жити в гармонії зі своєю природою та довкіллям, суспільством, окремими людьми, можливість оволодівати новими технологіями .У статті розкрито вплив компетентнісного підходу на формування логіко - математичної компетентності.

КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД, ЯК ВИМОГА СУЧАСНОСТІ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО – МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКА

Освіта, яка не вчить жити успішно в сучасному світі, не має ніякої цінності. Кожен із

нас приходить у життя із природженою здатністю жити щасливо і успішно. А ми повинні збагатити цю здатність знаннями і навичками, які б допомогли нам реалізувати її якомога ефективніше. Р. Т. Кіосакі

Зміст Базового компонента дошкільної освіти розроблено на основі компетентнісного підходу, яким передбачено формування ключових компетентностей та умінь дітей дошкільної освіти як передумови успішного навчання протягом життя та продовження здобуття освіти на наступних рівнях.

Стандарт передбачає тісний взаємозв'язок між цінностями освіти, напрямками освіти (змістом), процесом формування досвіду дитини в різних видах діяльності, що забезпечують освітній результат – компетентність дитини старшого дошкільного віку.

В дошкільному віці в дітей формуються допитливість, ініціативність, відповідальність, креативність, навички комунікації, які розвиваються та вдосконалюються в початковій школі. Зміст на організація освітнього процесу вимагають від педагога максимальної активізації діяльності дитини, спрямованої на пізнання навколишнього світу реалізації творчих задумів та мрій.

Наступність в освіті необхідна для створення єдиного освітнього процесу що допомагає досягти цілісного розвитку особистості. Зрілість особистісних якостей на психічних процесів забезпечує успішність розвитку навчальних навичок на наступних етапах життя. Освітні напрямки визначають зміст роботи закладу дошкільної освіти через організацію педагогом базових (основних) видів діяльності, які збагачують досвід дитини та реалізуються як її особистісне надбання (результат розвитку) за підтримки батьків в умовах сімейного виховання.

Відколи існують заклади освіти, існує одвічна проблема: чому вчити і як вчити? У різні часи існували різні підходи до цього питання.

Для сучасного світу характерні стрімкі зміни, бурхливий розвиток інформаційного простору, що ставить нові вимоги перед педагогом та дошкільним закладом .

Вже крилатими стали слова: «Дитина повинна мати не добре наповнену, а добре впорядковану голову».

Іноді задумуєшся - чому вчити і як вчити сучасних дітей?

Пропоную поговорити про один із сучасних підходів до навчально-виховної діяльності: компетентнісний підхід.

Щоб мати можливість знайти своє місце в житті, дитина має володіти певними якостями, вміннями:

- швидко адаптуватись у мінливих життєвих ситуаціях;
- критично мислити;
- використовувати набуті знання й вміння в навколишній дійсності;
- бути комунікабельним, контактним у різних соціальних групах, уміти працювати в команді;
- бережливо ставитися до свого здоров'я й здоров'я інших як найвищої цінності;

Все це зумовлює потребу в оволодінні сучасними компетентностями,

Поняття «компетентність» знаходиться зараз в епіцентрі світової педагогічної думки, оскільки воно розкриває якісно нові перспективи розуміння місії закладів освіти, результатів освітньої діяльності.

Дитячий садок може і повинен допомогти дитині зрозуміти, як потрібно, і як не потрібно розв'язувати цю проблему, яку ми називаємо «життя».

На думку сучасних педагогів, саме набуття життєво важливих компетентностей може дати людині можливість орієнтуватися у сучасному суспільстві, інформаційному просторі. Зміст освітньої програми «Дитина», ставить за мету реалізацію компетентнісного підходу щодо розвитку дошкільника, враховує стратегічний курс розвитку системи освіти України загалом та забезпечує її наступність.

Я вважаю, що реальні зміни в освітньому процесі вимагають внутрішніх зрушень в особистості самого педагога, адже з орієнтації на себе треба переорієнтуватися на дитину, намагатися прийняти, пізнати, підтримати, зрозуміти, відчувати її, відійти від традиційного спілкування переорієнтовуючись на суб'єкт-суб'єктний стиль взаємодії.

Однією із ключових компетентностей дошкільної освіти є логіко – математична компетентність дитини.

Як же сформувати в дітей дошкільного віку логіко-математичну компетентність? Як зацікавити їх математикою? Треба показати малечкам, що математика – це не тільки числа і цифри, площинні та об'ємні геометричні фігури, сюжетні задачі, приклади на додавання і віднімання, орієнтування в просторі і часі, математика – це наше життя! Це природа, усі об'єкти якої мають такі математичні ознаки, як форма, колір, симетрія, предмети навколишнього середовища, транспорт, роботи, комп'ютерні гаджети, витвори мистецтва тощо створені людиною не без участі математичних формул і розрахунків.

Дитину треба зацікавити самим процесом мислення, пізнання нового навчити отримувати задоволення від інтелектуального напруження, долаття труднощів, давати змогу використовувати знання на практиці. Розв'язання цих завдань можливе за умов побудови освітнього процесу ЗДО на засадах компетентнісного підходу на заняттях з логіко-математичного розвитку під час різних режимних моментів, математичних прогулянок і екскурсій, хвилин мислення і творчості.

В нашому дошкільному закладі ми організуємо з дітьми навчально-пізнавальну діяльність, яка не обмежується тільки заняттями. Ми здійснюємо її в інших формах роботи: організовані дидактичні ігри, індивідуальна робота, спостереження, елементарні досліди тощо.

У малюків ми розвиваємо логіко-математичне мислення, граючись, бо чим менша дитина, тим більше значення в її житті займає гра, спілкування та продуктивна діяльність. Діти, як у дзеркалі, відображають у грі навколишню дійсність, відтворюють те, що бачать у сім'ї, на вулиці, з екрана телевізора. За допомогою ігрових ситуацій значно легше зосередити увагу дитини, поліпшити сприймання матеріалу.

Провідний вид діяльності дошкільників – це гра. Саме в процесі ігрової діяльності діти виконують різні математичні і логічні операції: рахують предмети та об'єкти, порівнюють їх за величиною та формою, групують, класифікують, оперують із множинами. Принцип інтеграції ми реалізуємо в ігровій діяльності дошкільників.

Багаторічна практична робота і спостереження за моїми вихованцями спонукали замислитись, а чи можна пришвидшити пізнання? Дійшла висновку, що таке цілком можливе, якщо формування та розвиток основних структур мислення дітей розвиватиметься єдино правильним шляхом – вибору змісту методів навчання, адекватних інтересам дошкільнят. Навчання, що ґрунтується на використанні спеціальних розвивальних ігор належить саме до таких методів.

Розвивальні логіко-математичні ігри використовую у роботі з дошкільнятами уже досить давно, намагаючись у процесі навчання з раннього віку допомогти кожній дитині реалізувати закладені в ній неабиякі здатності мислити, логічно та конструктивно. Одну з них : - «Логічні блоки» - розробив угорський психолог З.Дьєнеш; другу : - «Кольорові лічильні палички» - бельгійський математик Х.Кюзінер. Зазначені ігри зацікавили мене.

Обидві розвивальні гри пропонують виконати добірку завдань, розміщених у порядку зростання їхньої складності, що дає дитині змогу просуватися вперед вдосконалюватися самостійно. Завдання подаються в

різній формі: у вигляді моделі, схеми, контурного малюнка, словесної вказівки, і відповідно ознайомлюють з різними способами передачі інформації.

Роки роботи з дітьми виявилися результативним. Діти швидко просуваються у своєму розвитку, переступаючи через сходинку, а дехто і через дві. У процесі ігор-занять діти навчилися «читати схему», аналізувати форму предметів, порівнювати їх за ознаками, декодувати (розшифровувати) інформацію, зображену на карточці, покращились навички арифметичної діяльності, тощо.

З логічними блоками в одній і тій же грі можна варіювати правилами виконання завдань з урахуванням можливостей дітей. Наприклад: декілька дітей будують доріжки. Одній дитині пропонується побудувати доріжку так, щоб поряд не було блоків однакової форми (оперувати однією ознакою), іншому – щоб поруч не було однакових по формі і по кольору (оперують одразу двома ознаками). В залежності від рівня розвитку дітей можна використовувати не весь комплекс, а якусь його частину.

Для перевірки того, наскільки діти добре засвоїли ознаки геометричних фігур, було введено спеціальний код, який графічно зображував ці ознаки з допомогою малюнків. З допомогою цих знаків діти повинні характеризувати ознаки певних геометричних фігур наприклад: великий синій товстий трикутник.

Використання логічних блоків в дошкільному віці дозволяє моделювати важливі поняття не тільки з математики, а й з інформатики: алгоритм, кодування інформації, логічні операції, будувати речення із сполучниками «і» або часткою «не» та «ні».

Роки роботи з дітьми виявилися результативним. Діти швидко просуваються у своєму розвитку, переступаючи через сходинку, а дехто і через дві. У процесі ігор-занять діти навчилися «читати схему», аналізувати форму предметів, порівнювати їх за ознаками, декодувати (розшифровувати) інформацію, зображену на карточці, покращились навички арифметичної діяльності, тощо.

На заняттях з математики дітям стало легше засвоювати програмові завдання: швидше стали виконувати математичні завдання, відповіді дітей істотно відрізняються своїм змістом та логікою. Отже використання в своїй роботі геометричних фігур : блоків Дьєнєша дає позитивний результат .

Кольорові лічильні палички Кюїзінера призначені для моделювання числа, поділу цілого частини, для вимірювання умовними мірками. За допомогою цих паличок легко запам'ятовується склад числа з одиниць та менших чисел, вчаться співвідносити число та колір, колір та число. Кольорові палички легко вписуються в систему доматематичної підготовки

дітей до школи – як одна із сучасних технологій навчання, та одночасно знаряддям професійної праці педагога і інструментом навчально-пізнавальної діяльності дитини.

В процесі гри з паличками діти засвоїли, яке число позначає кожний колір. Продовжуючи ігри з паличками діти викладають їх так, що утворилися сходи зі східцями і дійшли висновку, що кожна паличка яка лежить нижче, обов'язково довша на один білий кубик. Інтерес до гри з кольоровими паличками зростає кожного дня. Продовжуючи досліджувати палички діти навчилися визначати два співвідношення з допомогою числівників «на один більше ніж ...», «на один менше ніж ...». Також знайомство з паличками виявилось досить емоційним. Дитячі споруди з них дивували своєю тематикою. Це були: будинки, літаки, залізниця, ворота, крамниця, літери, хмара, калюжа тощо.

Досить ефективним виявляється використання паличок в індивідуально корекційній роботі з дітьми, що відстають у розвитку. Палички можуть використовуватися для виконання діагностичних завдань.

Обидві ці гри логічні блоки Дьенеша та кольорові палички Кюізінера – іграшки. Всі деталі яскраві, об'ємні, привабливі. З ними цікаво грати, вправляючись водночас у пізнаванні форми та кольору, у розрізненні величини і товщини. У дітей нагромаджується чуттєвий досвід. Ось так тісно переплітаються, розвиваючись і живлячи одна одну всі форми мислення. Рука розвиває мозок, а мозок, який звик до вправ, не залишає бездіяльною руку.

На мою думку розвиток логічного мислення дитини дошкільного віку дає у подальшому житті дорослій людині можливість знаходити раціональний вихід із різних життєвих ситуацій. На думку багатьох авторів формування елементів логічного мислення тісно пов'язано з формуванням елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку. Але це поняття потрібно розглядати набагато ширше, використовуючи всі освітні лінії інваріантної та варіативної складових Базового компоненту дошкільної освіти. При компетентнісному підході у вихованні і навчанні, дитина вчиться аналізувати ситуацію, знаходити причинно-наслідкові зв'язки, робити висновки, вирішувати проблеми, розв'язувати задачі і давати логічну змістовну відповідь на поставлене запитання

Список використаних джерел

1. «Базовий компонент дошкільної освіти в Україні»
<https://nus.org.ua/news/zatverdylly-novyj-bazovyj-komponent-doshkilnoyi-osvity-dokument/>

2. «Математика вже в дитячому садку. Навчально-методичний посібник/ М. Фідлер М.: «Просвещение», 1981 р, ст. 159
3. «Компетентнісний підхід у сучасній освіті» : Світовий досвід та українські перспективи / за заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : К.І.С., 2004. – 112 с.
4. «Досягнення та перспективи» розвитку дошкільної освіти – ж. «Дошкільне виховання» №1, 2021 р. ст. 3-6.
5. «Як зацікавити малят математикою» - ж. «Палітра педагога» №1, 2021р. ст. 3.

**Сінельник Світлана Іванівна, вихователь
закладу дошкільної освіти №50
«Світлофорчик» (ясла - садок)
Черкаської міської ради**

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У СЕНСОРНОМУ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ПЕРШОЇ МОЛОДШОЇ ГРУПИ ЗА МЕТОДИКОЮ З.ДЬЄНЕСА

В даній роботі розкривається ефективність використання комплексного підходу у формуванні сенсорно – пізнавальної компетентності дітей першої молодшої групи за допомогою логічних блоків З.Дьєнеса та наводиться фрагмент заняття під час якого діти вправляються в розв'язанні задач, що сприяють формуванню культури інженерного мислення.

Матеріали можуть бути корисними у використанні вихователям та батькам.

Базовим компонентом дошкільної освіти визначено, що «... сучасна дош-кільна освіта вимагає розвинених рефлексивних умінь вихователя. Педагог має бути здатний проявляти їх, орієнтуючись на вікові та індивідуальні особливості розвитку дітей, організаційні та змістовні характеристики освітнього процесу в різних групах дошкільного закладу».

Одним із завдань педагога є активізація пізнавальної діяльності дітей, створення умов для закріплення здобутих знань у різних видах діяльності відповідно до власних потреб. А як відомо, пізнання людиною навколишнього світу починається з живого споглядання, з відчуття і сприймання. Основою

для вдосконалення практичної діяльності сучасної людини є розвинена сенсорика. Тому, зміст моєї роботи з дітьми третього року життя спрямований на збагачення їхнього досвіду різними сенсорними враженнями, формування умінь орієнтуватися у сенсорних еталонах, їх видах, ознаках, властивостях. Мета і завдання сенсорного розвитку дітей дошкільного віку визначені чинними програмами з дошкільної освіти, зокрема програмою «Дитина», а також Базовим компонентом дошкільної освіти (2021 р.).

Важливо зазначити, що реалізація завдань сенсорного виховання передбачає наявність у педагога широкого спектру професійно-педагогічних та методичних умінь і навичок, які зможуть забезпечити всебічний і гармонійний розвиток особистості, тому я, як вихователь, зосереджую свою увагу на формуванні мультисенсорного підходу до організації освітнього процесу, який є ефективним засобом довготривалого підтримання інтересу дітей до заняття та попередження їх втоми. Крім того, сучасному вихователю потрібні якісні дидактичні матеріали для урізноманітнення форм організації освітньої роботи на основі диференційного підходу. «Дітей вчить те, що їх оточує» - це правило виведене видатною італійською вченою, педагогом і психологом Марією Монтессорі майже сто років тому, актуальне і нині. Яскравий приклад такого матеріалу – магнітні блоки Дьенеша, виготовлені власноруч і знаходяться на дидактичній дошці в нашому груповому осередку. Це захоплює малюків, забезпечує їм вільний доступ до матеріалу. Завдяки цьому малюки вчаться розвивати сюжетно – ігровий задум, утримувати об'єкт у полі зору, узгоджувати роботу рук і очей.

Золтан Дьенеш (угорський теоретик і практик «нової математики», засновник ігрового підходу до розвитку дітей). Розроблений ним логічний матеріал з використанням 48 блоків, які відрізняються за чотирма властивостями – форма, колір, розмір, товщина – є універсальним. Блоки можна використовувати в роботі з дітьми дворічного віку. Блоки можуть виконувати роль мозаїки, конструктора, засобу формування математичних понять, розвитку творчих здібностей, художнього мовлення, виступають у ролі заміників під час сюжетно – рольових ігор.

За допомогою ігрових вправ за методикою З.Дьенеша педагог може ознайомити дітей з формою, кольором, розміром і товщиною об'єктів, вправляти їх у групуванні предметів за певними сенсорними ознаками, створювати ситуації, які спонукають дитину до виділення цих ознак предметів, поєднувати спільне і відмінне в предметах, розвивати відчуття та сприймання (зорові, тактильні, слухові), залучати до різноманітних дій з предметами та іграшками, виховувати самостійність, бажання досягати мети.

В своїй практичній діяльності з дітьми третього року життя я застосовую блоки Дьенеша під час організації різних видів діяльності:

- заняття;
- ігрова діяльність (дидактичні ігри, рухливі, сюжетно – рольові, конструкторсько – будівельні, інтелектуальні ігри);
- в індивідуальній та самостійній діяльності;
- під час режимних моментів.

З дітьми третього року життя можна використовувати прості ігри як для групової так і для індивідуальної роботи. Також використовую альбоми, які так і називаються «Блоки Дьенеша для найменших» та «Маленькі логіки».

Перш ніж запропонувати малюкам працювати з блоками, даю дітям змогу досхочу награтися з ними. Спочатку діти просто перемішують їх у коробці, обстежують фігури, складають із цих блоків доріжки, намиста. Далі застосовую індивідуальний підхід до дітей, добираючи для кожного з них найпростіші завдання, спрямовані на засвоєння властивостей геометричних фігур і сенсорних еталонів, збагачення словникового запасу.

В залежності від підготовки дітей бажано використовувати не весь комплект, а частину: спочатку брати для гри блоки, які вирізняються за однією властивістю (наприклад кольором), далі - різні за формою і кольором, але однакові за розміром і товщиною (12 штук), потім різні за формою, кольором і розміром, але однакові за товщиною (24 штуки), а вкінці весь набір фігур (48 штук). Спочатку навчаю дітей відділяти певну ознаку від самого предмета. Наприклад, коли за умовою гри Катруся вибирає подарунки для своєї подруги, подарунок має бути червоного кольору. Діти вибирають усі червоні фігури. Ускладнюючи завдання, я пропоную дітям вибрати подарунок не червоного і не жовтого кольору. Діти обирають сині фігури. Виконуючи завдання за вказівкою педагога, діти навчаються сортувати фігури за кольором, формою і розміром, класифікувати предмети, групувати їх відповідно до зразка.

На перших етапах ознайомлення з блоками я використовую ігри на розвиток умінь виявляти і абстрагувати властивості, а саме: знайомство з ознаками об'єктів: знайти блоки, такі як цей за кольором, формою, розміром, товщиною. Наприклад, під час гри «Яка фігура зайва?», спрямованої на розвиток умінь порівнювати предмети за їх властивостями, я розкладаю перед дитиною 3-4 блоки і пропоную знайти зайву фігуру. Ця фігура може відрізнитися кольором, формою. Дитина повинна пояснити, чому на її думку ця фігура зайва. Гра продовжується, коли вихователь замінює колір блоків або величину геометричних фігур.

Ігри «Намисто для матусі», «Квіткова галявина», «Барвисті метелики», «Почастуй ведмедика», «Садівники» спрямовані на розвиток дій,

класифікацію та узагальнення. В цих іграх викладаються блоки тільки круглої форми, але різного кольору. Наприклад, у грі «Почастуй ведмедика», малята частують ведмедиків пряниками (добирають жовті фігури й розподіляють їх між іграшками) і водночас закріплюють знання про поняття «один», «багато», «мало», «великий», «маленький» та інші, виготовляють намисто для матусі (виконують ті самі дії із різними блоками круглої форми),

Для розвитку у дітей здатності до логічних дій і операцій використовують ігри «Ланцюжок», «Будиночок», «Проклади доріжку». Використовуючи кольорові картки, малюки прокладають для черепашки дорогу через місток до хатинки, або кізоньці до городу, курчатку до мами - квочки (з фігур одного кольору або однакової форми). При цьому в тій самій вправі завдання варіюються з урахуванням можливостей дошкільнят. Наприклад, у грі «Смаколики» треба подарувати солодощі за формою: бабусі - круглі, дідусеві - квадратні, онучці - трикутні (так діти вчаться класифікувати), прокласти доріжку так, щоб поряд лежали або великі або тільки маленькі фігури. Важливо дати можливість дитині маніпулювати за бажанням, допомагаючи виконати знайомі побудови. Поступово дошкільнята вчаться бачити у фігурі необхідні в конкретній ситуації ознаки.

Ускладнення гри пропоную дитині лише після повного засвоєння основної версії гри. Засвоєння гри дитиною залежить від індивідуальних особливостей та можливостей дитини, досвіду попередніх ігор з блоками, рівня розвитку дитини.

Використовуючи блоки, як замітники реальних об'єктів, використовують їх під час освітньої діяльності на протязі року. Так, наприклад, взимку діти прикрашають ялинку блоками – «прикрасами», навесні – будують місток через річку, саджають «квіти», створюємо квіткові галявини та прикрашають квіти метеликами, восени діти збирають з городу блоки – «овочі».

Впроваджуючи в своїй роботі принцип педагогіки партнерства, активно спонукаю батьків розвивати сенсорні здібності своїх малюків, зацікавлюю їх такою формою розвитку дитини та залучаю до співпраці з педагогами та дітьми в закладі дошкільньої освіти; постійно ознайомлюю батьків з методикою проведення тієї чи іншої гри, ігровими прийомами, демонструю фрагменти організованої та індивідуальної діяльності у закритій соціальній мережі вайбер, під час яких батьки стають свідками продуктивної діяльності дітей.

Пропоную фрагмент проведення заняття для дітей 3-го року життя

"В пошуках перлин для Катрусі"

Мета: закріпити знання про колір, форму, величину та товщину геометричних фігур, вправляти в угрупованні та їх упорядкуванні, зіставляти

фігури способом накладання. Навчити рішати логічні завдання, охарактеризовуючи предмет, використовуючи знаки - символи. Розвивати зв'язне мовлення, формувати навички аналізу, синтезу, систематизації та порівняння. Виховувати наполегливість під час виконання завдань, старанність.

Матеріал: іграшка сорока, іграшка Сонечко, торбинка, лялька Катруся, блоки Дьенеша, Д/гра „Склади потяг” з картками -символами, 2 басейни, кульки, цеглинки, кіндери з блоками, Д/гра „Склади намисто для Катрусі”.

Хід заняття:

Вихователь запрошує дітей до зали. Діти заходять, вітаються.

Вихователь: Доброго ранку, діти! Я сьогодні йшла до дитячого садочка і до нас поспішала сорока з якоюсь новиною. Вона так голосно репетувала, мабуть хотіла про щось вам розповісти.

Сорока: Моя подруга Катруся вчора гуляла біля річки і загубила намисто, бо воно порвалося. Дітки, допоможіть знайти перлинки від намиста та складіть намистинки так, щоб Катрусі сподобалося.

Вихователь: Дітки, допоможемо Катрусі?

Щоб знайти перлинки ми підемо доріжкою, якою йшла Катруся. А як її знайти?

Діти: Тут є значок з вказівною стрілкою.

Вихователь: Так, дітки, ходімо. А ось і перша перешкода на нашому шляху. Що це? Це чарівна торбинка. А що в торбинці? Які ваші припущення? Діти висловлюють свої припущення. Так, це геометричні фігурки. А в торбинці ще є підказка. Щоб знайти намисто потрібно за картками розшифрувати на якому транспорті ми вирушаємо в подорож.

Вихователь: Викладаємо фігурки з торбинки і спробуємо визначити на якому транспорті ми вирушаємо в подорож. Діти коментують свої дії за якими ознаками, вони обрали ту чи іншу фігурку.

Вихователь пропонує з вибраних фігур викласти потяг або велосипед. Діти вибирають потяг і коментують свій вибір.

Діти стають один за одним і імітуючи потяг промовляють слова:

Їде поїзд по долині, через гори й полонини.

Через річку на місток, і до діток у садок.

Під веселу музику діти імітують рух потяга.

Вихователь: А ось ми приїхали на галявину. Хто це на галявині? Так, зайчик.

Зайчику, чому ти плачеш?

Зайчик: Не можу знайти доріжку до своєї хатки.

Вихователь: Давайте допоможемо зайчику, малята.

Вихователь роздає картки і діти викладають доріжку до зайчикової хатки.

Зайчик дякує за допомогу і подорож продовжується.

Вихователь: Малята, погляньте, куди вказує стрілочка? (до озера). Отже, рухаємося до озера. А завдання зайчик залишив таке:

- Хлопчики відшуковують великі цеглинки і будують місточок;
- дівчатка – маленькі цеглинки і перейдуть через кладочку.

Діти викладають доріжки з великих і маленьких цеглин.

Вихователь: Хто нам підкаже, де Катрусині перлинки нам знайти?

А підкаже нам Сонечко.

Вихователь піднімає іграшку і діти співають пісеньку, імітуючи рухи під музику.

Вихователь: А ось іще одна підказка: стрілочка вказує на гірку з піском. Мабуть тут Катруся загубила перлинки. Давайте спробуємо їх відшукати.

Діти знаходять коробочки, відкривають їх і витягують маленькі блоки Дьенеша.

Вихователь пропонує присісти на галявинці і зібрати намисто для Катрусі.

Діти за схемою викладають намисто.

Лялька Катруся говорить слова вдячності і пригощає малят фруктами.

Підсумовуючи результати проведеної роботи з дітьми, я з впевненістю можу сказати, що комплексний підхід до формування у малюків сенсорно – пізнавальної компетентності за допомогою логічних блоків З.Дьенеша потребує усвідомлення дій з боку вихователя, дає змогу реалізувати комплексні завдання пізнавального розвитку дошкільнят, формувати розумові дії, розвивати психічні процеси: мислення, пам'ять, увагу, уяву, мовлення, критичне мислення. Діти отримують можливість застосовувати знання в повсякденному житті, набувають упевненості у власних силах, готується до технологічних інновацій у житті.

Список використаних джерел

1. ДИТИНА: Освітня програма для дітей від 2 до 7 років / наук.кер.проекту В.О.Огнев'юк; авт.кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна [та ін.]; наук. ред.Г.В.Беленька; Київ. ун-т ім.Б.Грінченка. - К.: Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2020. – 440с.
2. Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «ДИТИНА»/ наук.ред. Г.В.Беленька, О.А.Половіна, І.В.Кондратець; авт.. кол.:

Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна, К.І.Волинець та ін. – К.: ТОВ «АКМЕ ГРУП», 2021. – 568 с.

3. О.Митник, С.Задніпрянець. Розвиваємо мислення: блоки Дьенеша // Дошкільне виховання. – 2016 р. – № 10. – С. 4 – 7.

Інтернет – ресурси

1. <https://naurok.com.ua/vikoristannya-blokiv-denesha-dlya-formuvannya-sensorno-piznavalnogo-rozvitku-ditey-rannogo-viku-250573.html>

2. <https://ezavdnz.mcfr.ua/867880>

ОСОБИСТІСНО-ОРІНТОВАНИЙ ПІДХІД

**Чепель Вікторія Вячеславівна, вихователь
закладу дошкільної освіти №19 “Світлячок”
(ясла-садок комбінованого типу)
Смілянської міської ради Черкаської
області**

ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ЯК ВАЖЛИВА УМОВА ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ

Анотація. В даній статті автор розмірковує над сутністю та змістом особистісно-орієнтованого підходу як важливої умови ефективності процесу навчання.

Ключові слова: освіта, дитина, особистісно-орієнтований підхід, педагог, учень, начальний заклад.

Науковими підставами сучасної концепції освіти виступають класичні та сучасні, педагогічні та психологічні підходи - гуманістичний, розвиваючий, компетентнісний, віковий, індивідуальний, діяльнісний, особистісно-орієнтований.

Про особистісно-орієнтований підхід в навчанні в останні роки сказано і написано чимало. Здається, що вже нікого не треба переконувати в необхідності приділяти увагу особистісним якостям учнів під час їх навчання. Острів знань сьогодні переживає відповідальний етап свого розвитку. У новому тисячолітті зроблено чергову спробу реформування загальної освіти через оновлення структури і змісту. Запорукою успіху в цій справі служить глибокий, концептуальний, нормативний та методичний аналіз питань модернізації загальної освіти, залучення в роботу широких кіл науковців, методистів, фахівців системи управління освіти, вчителів, а також учнів і їх батьків.

Особистісно-орієнтований підхід відповідає на питання, що розвивати. Варіант відповіді на це питання можна сформулювати так: слід розвивати і формуватимуть не єдиний, орієнтований на державні інтереси набір якостей, що становить абстрактну «модель випускника», а виявляти і розвивати індивідуальні здібності і схильності учня. Це ідеал, але необхідно пам'ятати, що освіта повинна враховувати як індивідуальні здібності і схильності, так і соціальне замовлення на фахівців і громадян. Тому завдання школи доцільніше сформулювати так: розвиток індивідуальності з урахуванням соціальних вимог і запитів до розвитку її якостей, що передбачає по суті соціально-особистісну, а точніше, культурно-особистісну модель орієнтації освіти.

Відповідно до особистісно-орієнтованого підходу успішність реалізації цієї моделі забезпечується через освоєння індивідуального стилю діяльності, який формується на базі індивідуальних особливостей.

Діяльний підхід відповідає на питання, як розвивати. Суть його полягає в тому, що здібності виявляються і розвиваються в діяльності. При цьому відповідно до особистісно-орієнтованого підходу найбільший внесок в розвиток людини вносить та діяльність, яка відповідає її здібностям і схильностям.

У зв'язку з цим цікаво познайомиться з особистісно-орієнтованим підходом як таким.

Концептуальні основи особистісно-орієнтованого підходу в галузі освіти розглядалися в роботах таких науковців, як: К. Абульханова-Славська, О. Асмолов, І. Бех, В. Біруля, М. Боришевський, А. Ковальова, В. Крижанівська, О. Леонт'єв, М. Опольська, О. Пархоменко, С. Рубінштейн, Л. Сокол, Н. Тимошук, А. Хоменко, І. Якиманська.

Мета написання статті - виявити особливості особистісно-орієнтованого підходу до учнів в процесі навчання.

Виклад основного матеріалу. Особистісно орієнтований підхід - це такий підхід, де на перше місце ставиться особистість дитини, її самобутність, самоцінність, суб'єктний досвід кожного спочатку розкривається, а потім узгоджується зі змістом освіти [3; 4, с.39-44].

У контексті такого педагогічного підходу, освіта розглядається як базис для підготовки дитини до життя в громадянському суспільстві. Це відноситься до філософії новітньої освіти. При правильному поводженні з дітьми в умовах особистісно-орієнтованого підходу, розвиваються такі сторони індивіда: здатність до самостійного вибору, уміння рефлексувати і тверезо оцінювати власні перемоги і поразки, пошук свого призначення, схильність до творчості, відповідальність.

Весь процес зосереджений навколо учня - він є головною дійовою особою. При цьому, відбувається орієнтація на виховання та освіту всіх дітей,

які перебувають в класі (групі). В процесі враховуються їх індивідуальні особливості і потреби. Завдання педагога полягає в тому, щоб відшукати потрібну здатність кожної дитини, і розвивати її максимально в міру його можливостей.

Акцент викладача спрямований на розкриття незалежності, самодостатності, повноцінності та самоконтролю. Робота над вихованням починається з оцінки успіхів. Важливо, що не варто порівнювати особистість з будь-ким. Слід зосередити увагу на особистих перемогах дитини. Якщо дитина зробила щось краще, ніж учора, перевершила самого себе, то це варто відзначити на словах. Акцент при цьому роблять на намаганнях і здоровому прагненні стати краще. Ключовими стають успіхи в творчості, в самостійності та ініціативності. Як правило, похвала навіть за мінімальні заслуги, пробуджує віру у власні сили і можливості. Похвальне слово, вжите в правильний момент, може зробити сильну особистість навіть з самої слабкої дитини, адже це один з показників схвалення її починань в суспільстві.

Принципи особистісно орієнтованого підходу [1, с.14-40; 5, с.116-122]:

Принцип самоактуалізації. У кожної дитини існує потреба в актуалізації своїх інтелектуальних, мистецьких та фізичних здібностей. Важливо спонукати і підтримати прагнення вихованців до прояву і розвитку своїх природних і соціально-придбаних можливостей.

Принцип індивідуальності. Створення умов для формування особистості вихованця - це головна задача будь-якого закладу освіти. Слід намагатися не тільки враховувати індивідуальні особливості дитини, але і всіляко сприяти її подальшому розвитку.

Принцип суб'єктивності. Слід допомогти дитині стати справжнім суб'єктом життєдіяльності групи і школи, сприяти формуванню і збагаченню її суб'єктивного досвіду.

Принцип вибору. Педагогічно доцільно, щоб дитина жила, навчалася і виховувалася в умовах постійного вибору, мала об'єктивні повноваження у виборі мети, змісту, форм і способів організації навчально-виховного процесу та життєдіяльності в групі.

Принцип творчості і успіху. Індивідуальна і колективна творча діяльність дозволяє визначати і розвивати індивідуальні особливості дитини. Завдяки творчості, дитина виявляє свій творчий хист, дізнається про сильні сторони своєї особистості.

Принцип довіри і підтримки. Віра в дитину, довіра, підтримка її прагнень до саморегуляції і самоствердження повинні прийти на зміну надмірній вимогливості і надмірному контролю. Не зовнішні впливи, а внутрішня мотивація детермінує успіх навчання та виховання дитини.

Складові особистісно-орієнтованого підходу

Підхід складається з трьох головних складових: розуміння, прийняття, визнання.

Розуміння зосереджено навколо внутрішнього світу дитини. Важливу роль відіграє ступінь сугестивності, яку повинен вміти визначити педагог [2, 1-13]. При високому ступені навіюваності, дитина легко піддається впливу, нестійка до емоційних проявів і екстремальних ситуацій. Цьому типу дітей властиві стан афекту і істеричні прояви.

Рівень прийняття - це повністю позитивне ставлення до будь-яких проявів характеру дитини. Цей етап - один з найважливіших, адже включає в себе не тільки цілком позитивне сприйняття особистості, але і впевненість в тому, що в суспільстві її прийняли з усіма особливостями і недоліками. Важливо дати зрозуміти дитині, що у неї є можливість бути такою, якою вона є. Тоді у дитини з'являються сили і бажання боротися з недоліками.

Визнання - етап, в якому настає усвідомлення дитиною власної індивідуальності. Вона має право бути самим собою з повним схваленням дорослими її поглядів і суджень. Дорослі можуть не сприймати деякі погляди і пріоритети чада, але прийняття їх означає віру в його самовдосконалення. На цьому етапі можна не розділяти погляди дитини, але ні в якому разі не можна засуджувати.

Особистісно-орієнтований підхід передбачає не формування особистості із заданими властивостями, а створення умов для повноцінного прояву і відповідно розвитку особистісних функцій суб'єктів освітнього процесу. Особистісний підхід як напрямок діяльності педагога - це базова ціннісна орієнтація педагога, яка визначає його позицію у взаємодії з кожною дитиною в колективі. Особистісний підхід передбачає допомогу педагогу і дитині в усвідомленні себе особистістю, виявленні, розкритті їх можливостей, становленні самосвідомості, в здійсненні особистісно-значущих і суспільно прийнятних способів самовизначення, самореалізації та самоствердження.

На підставі цього твердження можна зробити актуальний висновок про необхідність реалізації особистісно-орієнтованого підходу в навчанні і вихованні.

Список використаних джерел:

1. Дубасенюк О.А. Теоретико-технологічні засади впровадження особистісно орієнтованого підходу у професійнопедагогічній підготовці майбутнього вчителя. Професійна педагогічна освіта: особистісно орієнтований підхід: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. С. 14-40
2. Ніколаєнко С.О. Особливості когнітивного компонента в психологічній структурі сугестивного впливу педагога. С.1-13. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/> (дата звернення 24.09.2021.)

3. Професійна педагогічна освіта: особистісно орієнтований підхід: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 436 с.
4. Шкабура Е.А. Методические предпосылки совершенствования образовательного процесса в вузе на основе личностно ориентированного обучения. Инновации в образовании. 2006. № 6. С. 39-44.
5. Яценко С.Л. Сутнісні аспекти особистісно орієнтованої освіти. Проблеми освіти: Наук-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. Київ, 2015. №. 85. Спецвипуск. С. 116-122.

**Гончар Валентина Василівна,
вихователь Центру розвитку дитини
«Сонечко» смт Драбів Драбівської
селищної ради**

РЕАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ДЛЯ ВИХОВАННЯ І НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація: у моїй статті я ознайомлюю із методами і прийомами особистісного підходу, які використовую в навчальній і виховній діяльності у повсякденному житті дитини.

Головна мета дошкільної освіти – створити сприятливі умови для особистісного становлення і творчої самореалізації кожної дитини, формування її життєвої компетентності, розвитку в неї ціннісного ставлення до людей, самої себе, природи, культури і світу. В основу базового компоненту покладено особистісно-орієнтовану модель дошкільної освіти. І ми, педагоги, свідомо і з розумінням, і поступово переходимо від навчально-дисциплінарної моделі до особистісно-орієнтованої моделі. В особистісно-орієнтованій моделі центральною фігурою є дитина, як активний суб'єкт. Суть особистісно-орієнтованої моделі дошкільної освіти – навчання і виховання особистості з максимальною можливою індивідуалізацією, створення умов для саморозвитку і самонавчання, враховуючи її вікові й індивідуальні особливості [1, с. 29].

У наш час, коли постійно впроваджують зміни у всіх сферах діяльності, змін потребує і педагогічний підхід в дошкільній системі, як змінюється суспільство, змінюється наше життя і ми.

Радянська педагогічна система вимагала слухняності і дисциплінованості дітей в дитсадку, пріоритет ставився на озброєння знаннями дітей. І вихователь виступав, як організатор, контролер, експерт, оцінювач. І дітей навчали авторитарно, не дослухаючись до їх думки, вчили виконувати завдання у вигляді наказів.

На даний час, коли поступово виховання і навчання перевели на демократичний рівень, почали змінюватись педагогічні методи роботи з дітьми. По іншому не могло бути, тому що діти інакшої формації. Діти, які мають свою думку. Діти, які вільно говорять слово «Ні». За радянських часів діти не вміли відмовляти, вони повинні були виконувати те, що їм сказали. Діти нашого часу, крім слова «Ні», можуть легко відстоювати свою думку. Головне, що діти не бояться нічого нового, не зрозумілого, це «комп'ютерні діти», в яких інколи треба повчитись нам, людям, які народилися і жили в радянські часи, хоча є багато такого, що потрібно нам навчати дітей – людяності, доброти і щирості.

Вже виховуючи дітей в демократичних умовах, стало зрозуміло, що систему освіти потрібно змінювати на особистісно-орієнтовану програму виховання і навчання [2, с.33].

Навчально-виховний процес повинен спрямовуватись на індивідуальний підхід в усіх сферах життя дитини. Стратегія сучасної особистісно-орієнтованої дошкільної освіти – це розвиток особистості кожної дитини, враховуючи її вікові індивідуальні особливості, її здібності, інтереси, вміння самостійно мислити. Створити комфортні умови, звертаючи увагу на стан здоров'я, емоційний стан дитини, надавати дитині свободу вибору і прислухатися до її думки. Особистісно-орієнтоване навчання – це навчання, де головним є особистість дитини. Кожна дитина талановита і неповторна.

Умови особистісно-орієнтованого підходу

- Комфортні умови (середовище);
- наявність дидактичного матеріалу;
- стан психічного і фізичного здоров'я.

Зміст особистісно-орієнтованого підходу і головні показники

- Демократичні відносини між педагогом і дитиною;
- повага між дорослими і дітьми;
- авторитарність виключити із свого життя;
- створення умов для саморозвитку, самонавчання і самореалізації;
- орієнтир на індивідуальність кожної дитини;
- розвиток індивідуальних здібностей;
- вибір дидактичного матеріалу для навчання і самостійної роботи;
- заняття в різних видах : групові, індивідуальні;

- знання, вміння, навички і методи їх реалізації;
- активність дітей;
- мовленнєва діяльність;
- комфортні умови;
- використання диференційованих завдань;
- творчий потенціал кожної дитини;
- гра – найкращий спосіб індивідуального навчання;
- здоров'я;
- емоційний стан дитини;
- щаслива дитина.

Щоб реалізувати особистісно-орієнтований підхід до дітей і втілити в життя, я в процесі навчання, виховання і в повсякденному житті, використовую методи, які допомагають мені в роботі з дітьми.

Перший метод я називаю «навпаки». Що це означає?

Ще малесеньку дитину, яка не вміє говорити, запитують: «Покажи маму, покажи тата». Дитина не говорить, але показує або почне шукати очима. Дитина думає і робить вибір.

Так я навчаю в дитсадку, починаючи з кольорів, геометричних фігур, цифр, букв.

Спочатку я дитині кажу : «Покажи білий колір (можна з асоціацією, білий колір, як сніг, жовтий – помідор)».

Уточнюю... я не запитую : «Скажи, який колір». Я кажу : «Покажи». Це головне слово в моєму методі.

Дитина не боїться показувати, а сказати боїться, бо може не знати всі назви або забути (словарний запас надто малий). І тільки тоді, коли дитина вже знає і показує кольори, можна просити їх назвати. Так навчаю і цифри, і букви, і геометричні фігури.

Наприклад, «Покажи таку цифру, яку я назву», «Порахуй метелики, квітки і покажи цифри», і коли дитина справляється з такими завданнями, показує цифри, тоді вона вчиться самостійно називати цифри. Одне уточнення, не вчить дітей цифри, викладені в цифровий ряд від 1 до 10. Цифри повинні лежати хаотично. Скажу чому: всі діти рано навчаються рахувати, і коли стоїть цифровий ряд, і попросити назвати цифру, то діти рахують 1,2,3,4,5... і показують, тому треба викладати цифри в хаотичному порядку.

Другий метод, який мені допомагає в особистісно-орієнтованому підході (це метод вибору).

Дітям дуже подобається цей метод, тому що вони обирають, а не вихователь. Можна індивідуально звертатись до дитини і пропонувати їй

вибрати. Наприклад, «Ми з тобою зараз прочитаємо, а потім пограємо в гру ? Чи спочатку пограємо ,а потім будемо читати ?».

Можна давати вибір групкам дітей. Наприклад, я кажу :«Вибирайте, є такі трудові завдання : позбирати гілочки, назбирати насіння чорнобривців, загібати листя». Діти робить вибір. Це не вихователь, без їхньої згоди наказав робити.

І вибір можна застосовувати всій групі дітей. Наприклад, «Діти, як ви хочете ? Казку прочитаємо, а потім підемо на прогулянку? Чи спочатку підемо на прогулянку, а тоді будемо читати казку?». І коли вибір роблять діти, це і є особистісно-орієнтований підхід, це не авторитарний наказ педагога.

Цей метод можна використовувати батькам вдома. Наприклад, «Ти спочатку виконаєш домашнє завдання, а потім пограєш на комп'ютері чи навпаки пограєш годину на комп'ютері, а потім виконаєш домашнє завдання».

Висновок цього методу – коли дитині даєш завдання, вона думає... Хочеться це робити їй чи ні. А коли даєш вибір... Дитина думає, який варіант вибрати і вже не має на думці хочеться їй чи ні, вона вибирає САМА. Це впливає на емоції дитини, її особистість і її думка «я сама роблю вибір, а не вихователь», позитивно впливає на емоційний стан дитини і ствердження її особистого «я».

Третій метод називається «Гра вихователя з дітьми і навчання дітей під час гри».

Я вихователь, граю в ігри з дітьми, спілкуючись з ними, і навчаючи їх у грі. Я граю з дітьми індивідуально і групками в сюжетно-рольових іграх : «Перукарня», «Салон краси», «Магазин», «Лікарня», «Кав'ярня», «Дитсадок», «Школа», «СТО». Якщо це гра «Кав'ярня», то я клієнт і замовляю меню, п'ю чай чи каву... Навчаю в процесі гри «Принеси три тістечка чи два яблука» (це навчання рахувати). В грі «Кухарі» навчаємось варити борщ, діти навчаються які овочі ідуть на борщ, кольори посуду, овочі і так далі. Якщо гра в «Магазин», я вихователь, можу бути і продавцем, і покупцем. Тут навчаю математики та економічне виховання і моральне виховання. Також діти набираються навиків спілкування між собою. Під час гри вихователь і діти виходять на один рівень спілкування. Це метод, який допомагає зближувати вихователя і вихованців. Атмосфера, яка панує в колективі, де виховується і навчається дитини, має вплив на все життя малюка.

Слідуючий метод в особистісно-орієнтованому підході – це «Похвала з «але». Цей метод використовую тоді, коли потрібно дати зауваження, вказати на помилку, переробити задане завдання. Наприклад, якщо пишуть в зошитах і зробили помилку, найперше потрібно похвалити за те, що гарно й правильно було написано, а потім після похвали, вказати на помилку і попросити

переробити завдання. Співвідношення похвали і вказівки 80/20 %. Дитина цю вказівку, зауваження, сприймає легко після похвали, і емоційний стан дитини в нормі, а це дуже важливо для психічного стану дитини. Порівнювати дітей не можна, потрібно порівнювати успіхи чи невдачі дитини зараз і в минулому. Наприклад, «Сьогодні ти вже краще читаєш, ніж вчора».

Слідуючий метод – це метод «Позитивного ставлення». Дитина пізнає світ, і не завжди розрізняє добре чи погано. Поки їй не пояснять чи роз'яснять. Дитина росте і набирає досвіду із свого життя і життя оточуючих. Наприклад, мама стоїть говорить, а дитина не слухається і звучать слова мами : «Не будеш слухатись, підеш у дитсадок, вдома не залишишся». Дитина думає, що дитсадок

- це погано, бо так наказують. Дитина сприймає це негативно і це неправильно. Приклад із життя дитсадка. У молодшій групі починаємо привчати дітей до чергування, якщо говориш дітям : «Хто слухняний, той буде чергувати». Дитина сприймає це, як заохочення. А якщо сказати : «Хто сьогодні неслухняний, той хай і чергує». Дитина це сприймає в негативному ракурсі. А значить сприймає, як покарання.

Важливе питання про школу – педагоги повинні підготовку до школи проводити в позитивному ракурсі. Дітям треба говорити про школу тільки хороше, з позитивним настроєм. Наприклад, «Діти, як підете в школу, то будете багато знати, станете розумними і грамотними. Там цікаво і так далі...». І ніяк не можна говорити : «Ось підете в школу і побачите, як там важко, ще за дитсадком будете плакати».

Цей метод «Позитивного настрою» має велике значення протягом всього дошкільного життя дітей.

І ще один метод, який я використовую з малоактивними дітьми. Є діти, які мовчать і неактивні на заняттях не відповідають на запитання. Ці діти не приймають участь в іграх, граються самостійно, уникають спілкування.

Мій метод примітивний, але дієвий. Кожна дитина любить малювати і розфарбовувати, я пропоную дитині вдвох розфарбувати. Якщо вивчити кольори, то розфарбовування, то найкращий варіант. Я розфарбовую і навчаю, перевіряю, які кольори знає і чи вміє рахувати. Наприклад: «Давай розмалюємо квіточки? Скільки їх? Давай я дві квіточки розмалюю, а ти три? Скільки ти хочеш розмалювати дерев? Яким кольором мені розфарбувати травичку? Давай я ялинку розфарбую, а ти новорічні іграшки на ялинці? Скільки кульок на ялинці? Якими кольорами ти будеш розфарбовувати новорічні кульки і так далі...»

У такому спілкуванні дитина говорить, відповідає, запитує, вибирає і навчається. І головне, спілкується і не боїться запитань. Дитина поступово

розуміє, що відповідати на запитання не страшно і буде на заняттях поступово брати участь. Але, як показує практика, лідерами такі діти не стають.

Скажу про емоції дітей, які дуже важливі. Використовуючи свої методи багато років, я переконалась, що дитина повинна почуватися комфортно в дитсадку і отримувати позитивні емоції в повсякденному дошкільному житті, навчаючись і спілкуючись з однолітками і дорослими. Отримуючи позитивні емоції, дитина розвивається, як особистість і навчається самостійно мислити, висловлювати свою думку. А кожна думка кожної дитини це її самовираження, це і є особисто-орієнтований підхід.

Зміст особисто-орієнтованої моделі дошкільної освіти багатокomпонентний. Він має включати не лише знання, вміння і навички, а й способи практичної діяльності. І мій власний педагогічний практичний досвід можливо буде комусь корисний.

Список використаних джерел:

1. Киричук Т. В. Особистісно орієнтований підхід до дитини в освітньому просторі ДНЗ / Т. В. Киричук // Таврійський вісник освіти. - 2013. - № 4. - С. 28-32.
2. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2-х кн. Кн.1.: Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: Навч.-метод. видання. – К., Знання 2003. – С. 32-44.
3. Кононко О.Л. Стратегічна мета виховання - життєва компетентність дитини// Дошкільне виховання. – 2002. – № 5. – С. 11-13.
4. Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020.-К.,-С.15
5. Ігнатенко П. Громадянське виховання: історичний аспект// Шлях освіти. – 2001. – № 1. – С. 38-43

Маляренко Людмила Сергіївна
Вчитель-логопед дошкільного навчального
закладу №19 «Світлячок» (ясла-садок
комбінованого типу). м. Сміла

ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У СИСТЕМІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА ШЛЯХИ ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ

Стаття містить відомості про сутність особистісно-орієнтованого навчання. Стилі які використовуються в закладах дошкільної освіти та шляхи

його реалізації. Має інформативний характер. Стане у нагоді молодим спеціалістам, вихователям та педагогам дошкільних закладів.

Сьогодні існують різні технології, системи і моделі навчання і виховання. Особистісно-орієнтована модель навчання є основою сучасних освітніх систем, її основні теоретичні висновки добре знайомі, пройшли широку апробацію на освітній практиці. Чим же відрізняється особистісно-орієнтоване виховання від традиційного, того, до якого звикли всі?

Система дошкільної освіти почала змінюватися - повертатися від авторитарної до особистісно-орієнтованої моделі побудови педагогічного процесу. Її завдання особливі. Як відомо, основою особистості закладається в перші сім років життя дитини. Компоненти, які не ввійшли в структуру особистості в дошкільному віці, згодом або не видозмінюються, або з великими труднощами відтворюються, і репродукуються з малим коефіцієнтом надійності.

Дослідження науковців показують, що в дошкільному віці діти без особливих зусиль засвоюють комплекс знань, якщо ті подаються в доступній, цікавій формі і якщо враховуються інтереси і пізнавальні можливості дитини по відношенню до досліджуваних явищ.

Педагоги повинні забезпечити кожній дитині умови для розвитку і саморозвитку, що можливо тільки при глибокому аналізі індивідуальних особливостей людини і стратегічному плануванні тактики навчання, призначеної не абстрактному дитині (дитині «взагалі»), а конкретній людині з його особистим, властивим тільки йому комплексом якостей.

Сутність особистісно-орієнтованого підходу полягає:

- в наявності різних видів закладів дошкільної освіти;
- у визнанні базисною цінністю освіти становлення особистості як індивідуальності в її унікальності, неповторності, самотності;
- на основі виявлення особистісних особливостей, життєвих цінностей, прагнень наданні кожній дитині права вибору власного шляху розвитку

Особистісно-орієнтований підхід у вихованні дітей дошкільного віку передбачає певну позицію педагога:

- оптимістичний підхід до дитини і його майбутнього як прагнення педагога бачити перспективи розвитку особистісного потенціалу вихованця і вміння максимально стимулювати цей розвиток ним же самим за допомогою адекватних засобів;
- ставлення до дитини як до особистості, здатної виявляти власну активність як до суб'єкту власної діяльності;
- опора на особистісний зміст і пізнавальні та соціальні інтереси кожного вихованця процесу навчання, сприяння їх набуття та розвитку.

Особистісно - орієнтована модель виховання спрямована на те, щоб подолати звичний для нашої системи освіти навчально-дисциплінарний підхід до дитини, забезпечити педагогів навичками партнерського спілкування з дітьми, а також новими педагогічними технологіями. Оскільки дитина такий же повноправний член суспільства, як і дорослий, то визнати його права рівноправно зайняти педагогічну позицію не "зверху", а поруч і разом.[1]

Які ж стилі особистісно - орієнтованої моделі використовуються в роботі з дітьми дошкільного віку?

1. Ситуативно-особистісний тип спілкування властивий для дітей другого року життя. Для них важливо, щоб вихователь був турботливим, захистити і готовим допомогти. Тому дитини цього віку необхідно посидіти поруч просто так, приголубити, обійняти та поніжити ... Обмін «чуттєвими дотиками» між вами і дитиною створюють атмосферу розслабленості і спокою, довіри і тепла. Ситуативно-особистісний тип спілкування - це встановлення з кожною дитиною особистого контакту індивідуально.

2. Ситуативно-діловий тип спілкування використовується в роботі з дітьми третього року життя, так як для тріліток важливо, щоб вихователь в різноманітній діяльності був хорошим партнером. Тут обов'язково треба працювати на рівних, а не під керівництвом вихователя. Завдання цього етапу в очах дітей заслужити авторитет «людини вмілого»

3. Позаситуативно-діловий тип спілкування використовується в середньому віці, коли дорослий стає авторитетним джерелом достовірної, цікавої інформації . Завдання цього типу - заслужити авторитет «людина знає». Але зовсім не потрібно робити вигляд, що ви все знаєте. Нехай вас не турбує, що на якесь питання ви не знаєте відповідь негайно. Діти повинні переконатися, що:

- вас зацікавило питання ;
- ви знаєте, як і де шукати на нього відповідь;
- вважаєте важливим знайти відповідь та наполегливі в пошуках .

4. У старшому дошкільному віці необхідно вміти вислухати довірливі розповіді дітей і вступати на рівних з дитиною в особисте спілкування, уникаючи оцінок, а також щиро радіти життю. Діти в цьому віці можуть бути по-своєму замкнутими і розкриваються тільки з людиною, якій дуже довіряють. Вони діляться своїми переживаннями, думками, почуттями. Цей тип спілкування - поза ситуативно-особистісний.

Кожного року змінюється стиль спілкування дорослого з дитиною, тому що змінюється характер потреби дитини у дорослому. Але важливо розуміти, що нова потреба приходить як додаток до неї а не окремо.

Особистісно орієнтований стиль відносин започаткований і в оцінці досягнень дітей. Для дітей двох-трьох років будь-які результати зусиль і праці необхідно схвалювати, тільки таким чином можна зміцнити в дитині бажання

ставити перед собою нові цілі. Для дітей чотирьох років необхідна і об'єктивна критична оцінка результатів дитячої діяльності поряд зі схваленням, але обов'язково в ігровій формі і від ігрового персонажа. Починаючи з п'яти років вихователь в теплій формі порівнює результати діяльності дитини з його попередніми (наприклад, порівнює вироби з пластиліну), але ні в жодному разі не можна порівнювати з результатами діяльності інших дітей. При цьому педагог допомагає здійснювати дитині порівняння - зіставлення того, що зроблено, намітити шляхи їх виправлення. Таким чином у дітей формуються передумови самоконтролю і самооцінки.

Організація особистісно-орієнтованого виховання для педагога - це не просто створення доброзичливої атмосфери, а постійне звернення до суб'єктного досвіду дитини як досвіду власної життєдіяльності. Основний задум особистісно-орієнтованого виховання полягає в тому, щоб ініціювати процес самоосвіти дошкільника. [3, 5]

Реалізація особистісно-орієнтованого виховання передбачає дотримання вихователем наступних вимог:

1) використовувати різні прийоми, способи, форми, методи, що дозволяють розкрити індивідуальний досвід дітей, виявити їх смаки, погляди, риси характеру (різноманітні ігри, які можна використовувати за рівнем інтелекту, типу темпераменту, фізичної активності. Наприклад: більш активним діткам пропонувати грати у активні ігри, на кшталт футбол, а спокійним - гру в шашки);

2) максимально спиратися на власну активність особистості, тобто не керувати, а організовувати і направляти дитячу активність (якщо дитина має бажання допомогти педагогу у підготовці наприклад до заняття, то це повинно лише вітатись і вихователь повинен організувати дитині всі умови, щоб вона відчула свою значущість);

3) залучати дітей до самостійного планування діяльності (педагог повинен вміло організувати дітей так, щоб вони могли самостійно обирати ігри в які грати, та вміти комунікувати при домовленості під час них);

4) надавати можливості дітям самостійного вибору і використання соціально схвалюваних способів поведінки (використовувати на занятті метод рефлексії);

5) створювати педагогічні ситуації спілкування, в яких кожна дитина може проявити самостійність, ініціативу та вибірковість у способах поведінки (вносити на загальні ситуації, які потребують певного вирішення, де діти самостійно аналізують і приходять до спільного висновку. Наприклад: Вихователь повідомляє про неприємну ситуацію, яка відбулась під час прогулянки. Дівчинка вдарила палицею тваринку, яка прийшла на дитячий майданчик. Як повинен себе поводити вихователь? Які слова говорити дівчинці?);

б) стимулювати природне самовираження дошкільника (давати дитині проявляти себе у різних сферах діяльності, якщо дитина лідер – потрібно залучати дитину у допомозі діткам, які потребують допомоги; якщо дитина гарно танцює – організувати майстер-клас з навчання танців, де вчителем буде дитина, яка це вміє);

7) давати заохочення і оцінку не тільки вчинків, але й мотивів, потреб, ступеня самостійності способів діяльності (хвалити дітей за всі старання і намагання, навіть якщо в дитини не завжди вдається, та чи інша справа. Мотивувати і заохочувати до досягнення мети);

9) залучати кожну дитину в процес обговорення цілей і результатів виховання, ставлення до діяльності (що хотілося повторити, а що зробити по-іншому), причин успіхів і невдач, успішних кроків (намагатись стимулювати дітей до аналізу та самоаналізу. Використовувати різноманітні дидактичні ігри та вправи у навчанні, наприклад: «Зміни кінець казки». «Добре чи погано?»). [2, 4]

Список використаних джерел:

1. <https://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2009-02/09mnvpee.pdf>
2. https://stud.com.ua/24118/pedagogika/realizatsiya_osobistisno_oryentovanogo_pidhodu_praktitsi_vihovannya
3. <https://vseosvita.ua/library/osoblivosti-osobistisno-zorientovanogo-navcanna-v-pocatkovij-skoli-204495.html>
4. <https://lib.iitta.gov.ua>
5. <https://www.sportpedagogy.org.ua>

**Очеретяна Лариса Олександрівна,
дошкільний навчальний заклад №19
«Світлячок» (ясла-садок комбінованого
типу) Смілянської міської ради**

ГУМАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЗАСОБОМ ВПРОВАДЖЕННЯ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розкрито основні шляхи реалізації особистісно-орієнтованої освіти в умовах закладу дошкільної освіти. Запропоновано заняття із застосуванням даної технології.

Індивідуальність – це ядро особистості, що зумовлює її неповторну своєрідність та самоцінність.

Б. Ананьєв

Сьогодні, коли в освіті декларується впровадження гуманістичних цінностей, на практиці часто спостерігаємо авторитарний стиль спілкування між дітьми та педагогами. Тому так важливо забезпечити сприятливі умови для розвитку індивідуальності кожної дитини в освітніх закладах.

У Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні підкреслюється важливість та необхідність індивідуального підходу до кожної дитини, а підтримка індивідуальності визначається одним з найважливіших напрямів дошкільного виховання: тільки на її основі може здійснюватися повноцінний розвиток особистості дошкільника, розкриватимуться його особливості та здібності.

Кожна дитина – це особливий, неповторний світ, і пізнати його може лише той, хто зуміє зрозуміти радість і смуток малюків, їх бажання і тривоги. Загальні вікові особливості у кожної дитини проявляються по різному, залежно від індивідуальних особливостей: одна дитина весела, гомінка, рухлива; інша – спокійна, повільна, сором'язлива. У кожного свої інтереси, нахили, здібності, темперамент, характер. По різному у дітей розвинені пам'ять, мислення, увага, уява.

Тільки спостерігаючи за малюками, можна зрозуміти, чому вони діють саме так, а також знайти шляхи впливу і взаємодії. Це тривалий процес, який потребує від педагога терпіння та наполегливості, пошуку ефективних засобів співпраці.

Нині чимало дослідників у своїх працях піднімають питання необхідності індивідуально – зорієнтованого підходу до вихованців: С. Ладивір, Т. Піроженко, Н. Денисенко, М. Єфименко. В теорії сучасної педагогіки він розглядається як принцип, що припускає виховання і навчання колективу дітей, який здійснюється за допомогою педагогічного впливу на кожну окрему дитину, з урахуванням особливостей і умов їхнього життя. Безперечно, такий підхід вимагає від вихователя любові до дітей, терпіння, уміння розбиратися в багатогранних проявах характеру кожної дитини, добирати «ключик» до її внутрішнього світу.

Науковці зазначають, що розвиток особистості в дошкільному віці передбачає насамперед реакцію на потреби дитини в активності – не стільки в наслідувальній, виконавській, скільки в ініціативній, творчій, доступній їй, але недооціненій дорослими. [2,с.62]

Василь Сухомлинський у своїх творах підкреслював важливість розвитку індивідуальної своєрідності дитячої особистості. Виховання, на його думку, - це перш за все людиноведення. Без знання дитини, її розумового розвитку, мислення, інтересів, захоплень, здібностей, задатків, - немає виховання.

Практика доводить, що вихователі насамперед мають надати допомогу кожному дошкільнику в розвитку своїх здібностей, розкритті індивідуальних пізнавальних можливостей і, найважливіше, визначити доцільні засоби для їх задоволення. Особистісно орієнтоване навчання має гармонійно поєднуватися з внутрішнім світом дитини. При цьому вирішальну роль має тип нервової системи, особливості характеру. Тому розвиток і навчання має враховувати особистісний досвід: кожную дитину слід навчати того, що потрібно саме їй, що відповідає її природженим здібностям.[5, с.4] При особистісно орієнтованому навчанні, яке враховує і використовує природні можливості дитини, пізнавальна діяльність зазнає якісно нових змін. Оптимальне педагогічне керівництво діяльністю дітей при такому підході включає підтримку, допомогу, створення ситуації успіху, віри у власні сили.

Під час організації освітньої діяльності вихователь, на мою думку, має враховувати зацікавленість, бажання дитини виконувати певну роботу. Дуже важливо надати їй можливість вибрати, яким саме способом вона буде користуватись при виконанні завдання. В умовах особистісно орієнтованого навчання вихователь повинен знати як інтереси кожної дитини, так і рівень її можливостей. Позитивно, коли діти для виконання певного завдання об'єднуються в групи, склад яких періодично змінюється. Проте, якщо матеріал складний для засвоєння дітьми, варто попрацювати сам на сам. При такій довірливій взаємодії дитина розкривається найкраще, педагог бачить її сильні і слабкі сторони і може підібрати ефективні засоби засвоєння інформації.

Особливу увагу слід приділяти тому, щоб під час навчання дітей вихователі дотримувались балансу між контролем і дозволом робити все, чого хочуть вихованці. Якщо педагог вказує, як потрібно робити і пропонує копіювати його, діти не навчаться вирішувати проблеми. Кожен успішний крок свої сили та можливості.

Які ж умови ефективної індивідуалізованої системи освіти?

- Створення позитивної атмосфери прийняття, підтримки та поваги до відмінностей кожної дитини;

- Урахування дитячих побажань, інтересів, можливостей;
- Використання варіативних форм освітньої роботи (підгрупові, індивідуальні, індивідуально-групові);
- Відмова від надмірного вживання методів прямого фронтального впливу та переорієнтація педагогів на індивідуальну взаємодію з дітьми;
- Збільшення кількості методів самостійної і практичної діяльності дошкільників;
- Зміна функціонального навантаження різного виду наочності (збільшення кількості роздаткових, індивідуально дібраних дидактичних матеріалів);
- Стимулювання самооцінювання (створення умов для самостійного порівняння дітьми результатів своєї діяльності);
- Організація предметно-розвивального середовища, орієнтованого на підтримання індивідуальності дитини і розвиток її творчих здібностей.

Середовище – один з основних засобів розвитку особистості дитини, джерело її соціального досвіду та індивідуальних знань. Розвивальне середовище не тільки забезпечує різні види активності дошкільника (ігрову, пізнавальну, фізичну тощо), але й є потужним засобом самостійної діяльності. Обов'язок педагога полягає в тому, щоб відкрити перед дітьми весь спектр можливостей різноманітних осередків і спрямувати їх на ефективне використання і перетворення.

Пропоную розробку заняття з використанням особистісно-орієнтованої технології.

Добре слово солодке, як мед

(Середня група)

Мета: вчити дітей усвідомлювати, що до людей слід ставитися привітно, доброзичливо; вчити культури спілкування (вітатися, дякувати, вибачатися, прощатися). Створити такі умови й відповідні ситуації, щоб кожна дитина змогла виявити своє вміння спілкуватися, повчитися норм поведінки в

інших. Розвивати комунікаційні здібності, мовлення, сміливість, віру у власні сили.

Виховувати тактовність, толерантність, дружелюбність.

Попередня робота: читання оповідань В.О Сухомлинського «Чому дідусь такий добрий сьогодні», « Навіщо говорять «спасибі».

Хід заняття

Психогімнастика

Вихователь пропонує подарувати посмішку та лагідно доторкнутися одне до одного.

- Коли ми такі добрі, ніжні, лагідні, то всім добре, а в нас виникає відчуття, що нас усі люблять.
- А хто вас любить?
- Як ви гадаєте, за що вас люблять?
- Кого ви любите? Чому?

Вихователь пропонує дітям присісти на килим та увявити ранок.

Прокинулося сонечко. Зазирнуло у вашу кімнату, а ви ще спите. До кімнати заходить мама.

- Що вона скаже вам зранку?
- Що ви їй відповісте?
- У дитячому садку, коли ви заходите до групи, що кажете?
- Чому люди вітаються одне з одним під час зустрічі?

Гра « Привітаймося!»

Діти стають у коло парами. Вітаються, називаючи ім'я дитини, яка стоїть у парі, різними способами. За сигналом вихователя діти міняються парами.

Вихователь. Діти, ви віталися не простими словами, а чарівними. Як ви вважаєте, чому ці слова називають чарівними? (*міркування дітей*)

Слухання оповідання В.О. Сухомлинського «Скажи людині «здрасуйте!»

- Чому хлопчик не хотів вітатися з бабусею?
- Чи змінився настрій маленького героя оповідання, коли він привітався з бабусею? Чому?
- Як би ви вчинили на місці хлопчика?
- З яким виразом обличчя слід вітатися з людьми? Чому?

Існує багато чарівних слів, які ми кажемо одне одному, і навіть не помічаємо, які добрі справи вони роблять. Назвіть чарівні слова, відомі вам.

Творче завдання «Чарівне слово»

Діти об'єднуються у дві команди. Кожна команда отримує набори карток із зображенням різних проблемних ситуацій: упала дівчинка, плаче; хлопчик образився на друга, тому що друг не поділився з ним сливами; дівчинка злякалася песика; тато допоміг сину зав'язати шнурки тощо. Завдання: допомогти вирішити ситуацію, використовуючи потрібні «чарівні слова».

Гра – емпатія «Сонечко та хмаринка»

Діти, я буду хмаринкою, а ви – веселими промінцями сонечка. Коли хмаринка надходить, промінці засмучені, ховаються. А коли хмаринка ховається – промінці посміхаються та радіють.

Вправа «Скринька з чарівними словами»

У скриньці багато маленьких сердечок. Вихователь пропонує наповнити скриньку чарівними словами в обмін на серця. Таким чином кожна дитина може сказати по 2-3 чарівних слова.

Рефлексія. Чого ви навчилися? Що зацікавило найбільше? Чи важко бути ввічливим? Про що хотіли б дізнатися ще?

Усміхнемось всім навколо –
Небу, сонцю, квітам, людям,
І тоді обов'язково
День для вас привітним буде!

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Держаний стандарт дошкільної освіти). Нова редакція.
2. О.Сухомлинська. Сучасні цінності у вихованні: проблеми, перспективи // Шлях освіти.-1996.-№1.
3. Індивідуальний підхід до дитини в ДНЗ /Л.Шик.-Х.: Вид. група «Основа», 2010.
4. С.Самойлова. Технологія індивідуалізації освітнього процесу // Вихователь-методист навчального закладу.-2014.-№12
5. В.Слободчиков. Психологические основы личностно-ориентированного образования // Мир образования – образование в мире. – 2001.- №11
<https://works.doklad.ru/view/HxbvvUHny3s/all.html>

**Попова Світлана Іванівна,
вихователь закладу дошкільної
освіти «Вишенька» Чорнобаївської
селищної ради**

ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У НОВІЙ ФІЛОСОФІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті висвітлено актуальність особистісно-орієнтованого підходу у вихованні дітей . Розкрито методiku використання підходу та практичний зміст його успішного застосування у різних видах діяльності з дітьми дошкільного віку.

Формування особистості дитини закладається ще у дошкільному дитинстві. Враховуючи це, а також стрімкі зміни у сучасному житті людей, назріла потреба перегляду та оновлення дошкільної освіти, зокрема впровадження новітніх підходів у вихованні.

Базовий компонент дошкільної освіти, який є Державним стандартом дошкільної освіти в Україні ставить за мету збереження самоцінності дошкільного дитинства через набуття дитиною особистого досвіду у різних видах діяльності.

Саме тому актуальним є впровадження оновленої освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина», яка розроблена відповідно до Базового компонента дошкільної освіти і скерована на розкриття особливостей розвитку й світосприйняття сучасних дітей шляхом нової філософії педагогічної діяльності де педагог є мотиватором особистісного розвитку дитини.

Виходячи з цього, особистісно-орієнтований підхід, тобто відхід від авторитарного виховання, є ключовим у вихованні дитини. Головною його цінністю є розкриття індивідуальних особливостей дитини шляхом використання різних методів, прийомів, засобів виховання, які, насамперед, розвивають внутрішній світ дитини, її здібності, таланти.

Завданням особистісно-орієнтованого підходу є розвиток у вихованців відповідальності, самостійності, творчої особистості, організація виховного процесу на основі глибокої поваги до особистості дитини, врахування його індивідуального розвитку.

Таким чином, вбачаю своїм першочерговим завданням сприяти становленню дитини як особистості, де у спілкуванні з нею я не доміную, а –

ми разом. З цією метою намагаюся організувати спільну діяльність так, щоб дитина одночасно і гралася, і розвивалася, і навчалася.

Саме у спільній діяльності з вихованцями розвивається їх творчий потенціал, формуються особисті якості, такі як ініціативність, самостійність, креативність тощо.

Насамперед, я прагну встановити близькі, довірчі відносини з дітьми. Так у нашій групі склалася добра традиція розпочинати день з ранкових зустрічей. Як повсякденних («Помахай привіт», «Подаруй посмішку», «Потанцюй», «Пострибай» тощо). Так і зустрічей у теплому дружньому колі, які проводимо 1-2 рази на тиждень, тривалістю 10-15 хвилин. Під час спілкування у колі налаштовую дітей на тематику тижня, яку визначаю у орієнтовному щотижневому перспективному плануванні освітньої діяльності.

СТРУКТУРА РАНКОВОГО КОЛА:

1. Утворюємо коло.
2. Запитуємо – відповідаємо.
3. Працюємо у грі.
4. Визначаємо перспективи.

Наведу приклад однієї з ранкових зустрічей «КРАЇНА КАЗОК»

Матеріал: декілька ілюстрацій до казок, «ключ знань».

Х і д з у с т р і ч і

Утворюємо дружнє коло.

(Звучить знайома дітям мелодія, яка сповіщає про початок ранкової зустрічі).

В п р а в а - в і т а н н я «Ключ до знань»

Діти передають один одному по колу «ключ знань», щоб потрапити до країни казок, промовляючи: «Ключ хутчіш передавай – в Країну казок поспішай».

З а п и т у є м о - в і д п о в і д а є м о

Вихователька. Чарівний ключ відкрив нам шлях до Країни казок.

Г р а «І н т е р в ' ю»

- Яких казкових героїв ви бачите на ілюстраціях?
- Які ваші улюблені казкові герої і чим вони вам подобаються?
- Чи є у вас улюблена казка?
- Навіщо потрібні казки?

П р а ц ю є м о у г р і

Вихователька. Бачу вам подобаються казки. А тепер давайте уявимо себе казкарями і, за обраною вами ілюстрацією, спробуємо скласти свою коротеньку казочку.

Г р а «К а з к а р я т а»

В и з н а ч а є м о п е р с п е к т и в и

Вихователька. Молодці, діти, ви справжні казкарі. А сьогодні на занятті ми ознайомимось з новою казкою, не менш цікавою і повчальною.

Систематичне проведення таких зустрічей сприяє формуванню емоційного комфорту та довірливих стосунків у групі, опануванню малятами соціальних навичок (співпраці, комунікативності).

Окрім того, у спілкуванні з дітьми завжди намагаюся триматися позиції «на рівні очей», власною поведінкою показувати позитивне, шанобливе ставлення до кожної дитини, спонукаючи дітей до емоційних проявів, таких як співчуття, почуття радості за іншого тощо.

У разі виникнення між дітьми певних непорозумінь, конфліктів заохочую вирішувати їх в позитивній формі, шляхом перемикання уваги малят на інші предмети чи види діяльності, або використовуючи мирилки, такі як:

Мир, миром, пироги з сиром,

Вареники в маслі,

Ми – подружки красні!

Дам тобі я пиріжок –

Помиримось, мій дружок.

Не штовхайся і не бийся,

А зі мною подружися. Тощо.

Також, своїм прикладом привчаю дітей до спокійних розмов, щоб і товаришам не заважати і, разом з тим, не обмежувати природний шум дівчорі (сміх, гомін, гру, жваву діяльність).

У своїй діяльності ставлю за мету першочергово відгукуватись на прохання вихованців чи то про допомогу, чи про спільну діяльність, організовуючи її у формі спільної гри.

Намагаюся частіше використовувати заохочення. Осуджувати лише певні негативні дії, а не саму дитину, пропонуючи малюку зразок бажаної поведінки, необхідної для виправлення помилок. Звертаю увагу на нові досягнення дитини, порівнюючи з її власними. Навмисно створюю ситуацію успіху в якій дитина зможе її досягти.

Працюючи над проблемою розвитку особистості, дійшла до висновку, що для того, щоб дитина змогла розвивати свої здібності – слід забезпечити їй вільний доступ до матеріалів, які сприяють розвитку творчості (книг, обладнання для СХД, СТД, конструктивно-будівельних ігор тощо).

Важливим компонентом розвитку творчої особистості дошкільника є залучення дітей до театралізованої діяльності як на занятті, так і під час повсякденної діяльності. Так нещодавно, ми з вихованцями інсценували мою авторську казку.

«КАЗКА ПРО КИЦЮ-МАНДРІВНИЦЮ»

У маленької Оленки, що як квіточка гарненька, жила-була киця, Киця-мандрівниця.

Тільки сонце вранці встало, всіх промінням привітало - наша киця за поріг

Стриб-постриб, а далі в біг.

Мчала так, що аж втомилася, біля озерця спинилась. Що воно таке не знає.

І тоді вона питає в Невідомого звірка:

- Де це я й хто ти така?

- Ну... Це озерце моє, а я Жабка. Хто ж ти є?

- А я Киця-мандрівниця, хочу світу подивиться.

- Це чудово! В нас багато є тобі що показати. Ось, знайомся, Рак вусатий Клешні має він завзятий.

- Здорові будьте, пане Рак. Справи ваші скажіть як?

- Та щось кепсько я ся маю. Жар мене щось донімає, втратив нюх я, втратив смак, нема полегшення ніяк. Клятий вірус підчепив, серед літа захворів.

- Коронавірус - це біда! То ми пішли тоді гайда, щоб погань цю не підхопити

Та щоб самим не захворіти.

- Дивись, Кицюню, Рибка плава.

- Яка вона красива, жвава!,- захоплено сказала киця, - я хочу з нею подружитися.

- Добридень, Рибочко, я - Киця, нумо з нами веселиться. Пограємо у Доганялки, у Піжмурки і ще у Салки...

- Чудово, друзі, я люблю пограти, до вечора не будем сумувати.

Так цілий день вони все грали й грали,ж раптом - сутінки настали.

- Ой лишенько, додому вже йти час. Так темно щось і страшно тут у вас...

- Залишайся у нас жити, будемо удвох дружити, ми ловитимем разом Комариків над ставком.

- Жабко, вибач, - каже киця, - була рада подружитися, та додому хочу я, Там де вся моя сім'я: тато Кіт і мама Киця, братики мої й сестриці.

Дуже всіх люблю їх я - це ж родина вся моя. Буду зараз я рушати,

До Оленки поспішати, там де дім мій і садок, цілий двір курок, качок, Свинка, пес, коза рогата - там цікавого багато... Я до тебе ще вернуся, може й завтра я примчуся, а тепер бувай, пока. Друзі ми на всі віка.

Кицю вся сім'я шукала, хвилювалася, чекала. Ось сердешная прийшла

І сказала: "Знаю я, дорогі мої рідненькі, що боліло в вас серденько.

Вибачте мене, благаю, відтепер я обіцяю: «Перш ніж стану мандрувати, Повідомлю маму й тата, щоб не хвилювалися, лиха не боялися».

До маленької Оленки, що як маківка гарненька, повернулась киця, Киця-мандрівниця. Раді всі й Оленка теж, любить киценьку безмеж.

Звичайно, спочатку ми провели бесіду за змістом твору:

- Чому казка має таку назву?
- Куди і навіщо мандрувала киця?
- Кого вона зустріла?
- Яка киця у казці?...жабка?...рак?...рибка?
- Чого навчає нас ця казка?

Наступним етапом було вправляння дітей у інтонувани та передачі голосом почуттів, мови героїв казки, характерних рухів, дій, міміки.

Потім діти були залучені до виготовлення масок до гри. Цей процес їх так захопив, що вони були задоволені від своєї творчої реалізації.

Спираючись на власний досвід виховання дітей дошкільного віку, я усвідомлюю величезну значущість впровадження особистісно-орієнтованого підходу у сучасному закладі дошкільної освіти, так як результатом успішного застосування даної системи педагогічної взаємодії є розвиток мислячої, гармонійної особистості, здатність дитини вибудувати власну систему цінностей і правильно співвідносити її з соціумом.

Список використаних джерел:

1. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк ; авт. кол.: Г.В. Беленька, О.Л. Богінч, В.М. Вертугіна [та ін.] ; наук. ред. Г.В. Беленька ; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. – 440 с.
2. Подмазин С.И. Личностно-ориентированное образование: Социально-философское исследование. – Запорожье: Просвита, 2000. – 250 с
3. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів.-К.: «Академвидав»,2004. - 456 с.
4. Світлична С.П. Особливості виховного процесу в сучасному дошкільному закладі / С. П. Світлична // Педагогіка та психологія: Зб. наук. праць / За заг. ред. І. Ф. Прокопенка, В. І. Лозової. – Харків : Курсор, 2004. – Вип. 25. – С.153-161
5. Світлична С.П. Поняття ціннісного ставлення до себе у сучасних психолого-педагогічних дослідженнях / С. П. Світлична // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. – Збірник наукових праць. – Вип. 10. Т. 1. – Кам'янець-Подільський : ПП Зволейко Д.Г., 2007. – С. 17-26.

СЕРЕДОВИЩНИЙ ПІДХІД

Бондаренко Надія Миколаївна
Заклад дошкільної освіти (ясла-садок)
«Веселка» Леськівської сільської ради
села Леськи Черкаського району
Черкаської області

ДОШКІЛЬНЕ СОЦІАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ФАКТОР ПЕРВИННОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДИТИНИ

У даному матеріалі висвітлено основні особливості соціалізації дитини в умовах закладу дошкільної освіти. Проаналізовано основні умови ефективності виховання дитини в соціумі. Охарактеризовано показники успішного соціального розвитку дитини, зокрема саме середовищний підхід як основа соціалізації дошкільника.

Актуальність зазначеної теми визначається тим, що саме від ступеня соціалізації залежить те, наскільки гармонійно розвиненим буде дошкільник, засвоюючи на початкових етапах цього процесу соціалізації норми та установки, необхідні для того, щоб стати повноцінним та рівноправним членом свого соціального середовища.

Соціалізація дітей дошкільного віку – тривалий та багатогранний процес. Це надзвичайно важливий та відповідальний крок входження в соціум як для дитини, так і для її батьків. Одним із важливих завдань педагогічної роботи з дитиною дошкільного віку є вивчення її власної особистості та багатьох чинників, що можуть впливати на процес її становлення.

Дошкільний вік – це період залучення дитини до пізнання навколишнього світу, період її першого входження в соціум. Діти в цей період свого життя мають високу сприйнятливості та здатність до навчання завдяки пластичності нервової системи створюють сприятливі умови для успішного морального виховання і соціального розвитку дитини. Наскільки вдало пройде первинний етап входження дошкільника як особистості в соціум, також не менш важливо від його вікового етапу розвитку. В дошкільному віці, в дитини настає період формування самосвідомості і закладаються первинні уявлення про самого себе, утворюються навички міжособистісної взаємодії, встановлюються у свідомості дитини моральні та соціальні норми.

Сприйняття дитиною дошкільного віку всього що її оточує, зовсім не таке як бачать та сприймають дорослі люди. Тому ознайомлення з соціумом для дошкільника таке складне та суперечливе явище. Важливим завданням перед педагогом постає аналіз та вдалий підбір того навчально-виховного змісту та середовищного підходу, які несли б в собі пізнавально-розвивальний потенціал, та могли б виступати основними засобами ознайомлення та залучення дитини до соціального світу.

Саме реалізація середовищного підходу є перспективним напрямком соціалізації дошкільника, оскільки саме в освітньому середовищі закладу дошкільної освіти відбувається соціалізація дітей дошкільного віку.

Існує наукова думка, що значення середовища для дошкільника наскільки важлива, що за певних умов ідентичність особистості може стати переважно «середовищною». [1. ст. 13]

Так важливими аспектами для входження дитини в соціум стають саме такі чинники як:

- Сім'я (мама, тато, дідусь, бабуся, сестри, брати);
- Заклад дошкільної освіти (перш за все вихователі)
- Оточення яке буде близьким в соціумі (друзі, однолітки)
- Безперечно саме сім'я для дитини дошкільного віку стає самим

вирішальним та важливим фактором у вихованні, розвитку та набутті нею соціального досвіду. Тому саме в цей період життя дитини сім'я стає тою призмою, через яку вона сприймає та засвоює базову інформацію, про навколишній світ та взаємини між людьми. Саме сім'я має створити ті умови які дозволять дитині первинно правильно побачити повноцінні взаємовідносини та шаблони правильної поведінки як між членами сім'ї так і в соціумі. . [2. ст.4-9]

Орієнтація сучасної освіти на особистість дитини, визнання пріоритету її розвитку і саморозвитку зумовлює пошук нових підходів до організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. Нині стає очевидним, що шлях до виховання полягає через створення освітнього середовища. Саме середовищний підхід, що гармонійно поєднується з іншими дієвими методологічними підходами, вдосконалює життєвий простір дитини. Ефективність впливу довкілля на дитину в закладі дошкільної освіти залежить від уміння і педагога організувати комфортне та цікаве середовище для дошкільника, яке максимально захопить дитину в процес емоційно-чуттєвого сприйняття, активно-дієвого пізнання та оцінки всього що відбувається навколо неї. Ідея створення середовища, яке б забезпечувало навчання і розвиток дитини, присутня в творчій спадщині відомих педагогів так її пропагували в свій час Ж.-Ж. Руссо, Ф. Фребель, С.Френе, М. Монтассорі,

А.Макаренко, С.Шацький, В. Сухомлинський, вона декларується і нині як один з пріоритетів у роботі з дітьми дошкільного віку (А.Богущ, Н.Гавриш, О.Канонко та інш.)

Освітнє середовище набуває розвивального ефекту за умови забезпечення комплексу можливостей для саморозвитку всіх суб'єктів освітнього процесу. Цей комплекс, включає три структурні компоненти:

- Просторово-предметний - приміщення для гри та заняття.
- Соціальний, що характеризує взаємини всіх суб'єктів освітньої діяльності (дітей, вихователів, батьків, адміністрації закладу дошкільної освіти)
- Психодидактичний, що передбачає певний зміст і методи навчання, зумовлені психологічними цілями побудови освітнього процесу [3, ст. 365].

Вважаю, що середовищний підхід до виховання дітей дошкільного віку зумовлює створення «світу дитинства» у виховному просторі, що сприяє інтеграції традиційної системи виховання з системою максимально наближеною до середовища життєдіяльності дитини.

Освітнє середовище є сукупністю соціально-психологічної, педагогічної, інформаційної, технічної та інших підсистем, які забезпечують досягнення мети навчально-виховного процесу; сукупність матеріальних, духовних та суспільних умов здійснення освітнього процесу.

Освітнє середовище це той простір в закладі дошкільної освіти, що оточує дитину та з яким вона постійно взаємодіє.

Розвивальне освітнє середовище створює потенційні можливості для позитивного впливу різноманітних факторів у їх взаємодії на інтелектуальний розвиток дитини та формування цілісної особистості. [6 ст. 272]

У широкому контексті розвивальне освітнє середовище являє собою будь який соціокультурний простір, у рамках якого стихійно або з різним ступенем організованості здійснюється процес розвитку особистості.

Починаючи з трьох років, спілкування з однолітками – це природна потреба, яку батьки в тій чи іншій мірі обов'язково повинні задовольнити. Спілкування з членами родини та найближчими друзями у цьому випадку буде недостатньо. Варто зрозуміти, що попереду дитину чекає багато нових знайомств. І щоб мати змогу знайти спільну мову з різними людьми, слід давати своєму сину чи доньці можливість соціалізуватись якомога раніше. Окрім ігор з молодшими, старшими чи дітьми свого віку малюк буде контактувати з вихователями. Досвід спілкування не лише з батьками, дідусем та бабусею, а й іншими дорослими людьми допоможе дитині у майбутньому при спілкуванні з вчителями. Так головним засобом пізнання навколишнього світу для дітей дошкільного віку стає мовлення. Дитина з цікавістю ставить

питання, аналізує все що відбувається навколо неї, вчиться будувати діалог. [5.ст. 368]

Потрібно зауважити, що на будь-якому віковому етапі входження в соціум дитини дошкільного віку відбувається головним чином, через гру. Саме тому постійно вдосконалюється та розробляється нові методики розвитку дитини, та модернізується середовищний простір. Середовищний підхід перетворює середовище в засіб виховання і як технологію опосередкованого управління (через середовище) процесом формування і розвитку дитини, а не просто як умову чи фактор. Саме цей підхід і є особливим способом пізнання і розвитку особистості дитини, системою взаємодії з середовищем, яка перетворює його на засіб діагностики, проектування і продукування виховного результату. Середовищний підхід забезпечує створення простору, у якому, завдяки цілеспрямованій превентивновиховній діяльності уможливується розвиток соціальності індивіда для його ефективного соціального становлення і перетворення на суб'єкт соціального розвитку самого себе і соціуму. Отже, середовищний підхід в закладі дошкільної освіти стає ефективним тільки тоді, коли виконує свої основні завдання: Забезпечує та вдосконалює розвиток дошкільника;

- Забезпечує охорону та збереження здоров'я дитини (особливо значущим, питанням стає особливо тоді, коли стосується інклюзивної освіти);
- Здійснює корекцію та допомагає максимально покращити процес розвитку дитини;
- Враховує індивідуальні особливості кожної дитини, її розвитку та саморозвитку. [4. ст.19-29]

Аналізуючи вище вказане, можна сказати, що середовищний підхід в закладі дошкільної освіти, являється цілісним чинником психологічного та особистісного розвитку дитини, що відіграє одну з важливих ролей у подальшому забезпеченні її потенціалу, реалізації тих умінь та можливостей, які могли б допомогти у самовираженні та самореалізації майбутнього члена суспільства.

Таким чином, можна стверджувати, що саме заклад дошкільної освіти є одним з основних шаблів соціалізації дитини дошкільного віку. І наша спільна мета, як педагогів так і батьків створити максимально сприятливі та комфортні умови для входження в соціум наших дітей.

Список використаних джерел:

1. Ковалев Г.А. Психическое развитие ребенка и жизненная среда /Г.А.Ковалев// Вопр. Психологи – 1993.-№1. – с. 13-23

2. Карнаух Л. Соціальне середовище як чинник соціалізації дітей дошкільного віку в реалізаціях сьогодення \ Л. Карнаух \ \ Соціальна педагогіка : теорія і практика. -2008.-№1.- с.4-9
3. Ясвин В.А. Образовательная среда : от моделирования к проектированию \ В.А. Ясвин. – М. : Смысл, 2001. -365 с.
4. Печенко І.П. Окремі концептуальні положення соціалізації особистості в дошкільному дитинстві \ І.П.Печенко \ \ Педагогіка і психологія. – 2006. - № 3 (52). – С. 19-29
5. Діти і соціум : особливості соціалізації дошкільного та молодшого шкільного віку : моногр. \ А.М.Богущ, Л.О. Варяниця, Н.В.Гавриш та інш.; наук. Ред.. А.М.Богущ; за заг. Ред.. Н.В.Гавриш. – Луганськ: Альма-метер, 2006. – 368с.
6. Голованова Н.Ф. Социализация и воспитание ребенка. Учебное пособие для студентов высших учебных заведений \ Н.Ф. Голованова. – СПб.: Речь, 2004. -272с.

**Здір Ольга Анатоліївна, вихователь
дошкільного навчального закладу
(ясла-садок) комбінованого типу № 89
«Віночок» м. Черкаси**

РОЗВИВАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ – УМОВА УСПІШНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДИТИНИ

***Анотація:** в статті йдеться про педагогічні умови, необхідні для соціального розвитку дітей дошкільного віку. А саме, розвивальне середовище, ігрову діяльність, професійне спілкування педагога з дітьми та партнерські відносини з батьками. Тільки використання всіх цих умов разом допоможе нам сформувати маленьку Особистість.*

Період дошкільня - дуже важливий в житті кожної дитини, оскільки саме в ньому закладаються основи морального, розумового, фізичного і психічного розвитку, закладаються основи здорового способу життя, а отже, формується маленька Особистість.

Соціальні умови, які мають властивість, постійно змінюватися, включають людину в нові види діяльності і відносин, впливають на неї, і змушують виконувати нові соціальні ролі.

Залучення дитини до соціального світу є найважливішою і актуально значимою темою в процесі формування особистості дитини, оскільки передбачає розвиток уміння адекватно орієнтуватися в доступному їй соціальному оточенні, усвідомлювати цінність власної особистості і інших людей, виражати свої почуття і відноситись до світу відповідно до культурних традицій суспільства. Підвищена увага до проблем соціалізації пов'язана з тим, що нині об'єктивна соціокультурна ситуація, яка склалася в суспільстві, характеризується зміною традиційних моральних норм і правил моралі, наростанням стресових обставин, зниженням стійкості моральних переконань і стосунків, що призводить до небажаних наслідків в моральному становленні підростаючого покоління. [3.с.208]

На жаль, необхідно відмітити, що засоби масової інформації: телебачення, журнали, газети, кіно, радіо, інтернет заповнюють наше життя все більше і більше, і ігнорувати їх абсолютно неможливо. У цій сфері, частенько, маленька дитина виявляється віддана сама собі. Самосвідомість дитини ще недостатньо сформована, тому діти, як самі уразливі і недосвідчені глядачі, піддаються найбільшій дії з боку візуальних засобів масової інформації. Натомість, щоб освоювати соціальні норми, уміння взаємодіяти з суспільством через сюжетно-рольову гру, діти велику частину свого часу приділяють комп'ютерним іграм. Замість казки на ніч, діти отримують порцію мультиків, які негативно впливають на розвиток особистості дошкільника. Ціннісні установки дитини ще недостатньо сформовані для того, щоб дати адекватну оцінку тому, що відбувається на екрані. Нерідко, явно агресивні дії головного мультиплікаційного героя виявляються зовсім непоміченими дошкільником на тлі його безперечних перемог. В результаті для того, хто сидить біля екрану, а це дитина-дошкільник, грань між добром і злом стирається, спотворюється уявлення про моральні еталони, норми поведінки, а також загальноприйняті норми взаємовідносин. І таким чином дитина освоює "неправдиві" соціальні норми, які надалі вона переносить у своє життя і взаємодію з оточенням.

З точки зору культурно-історичної концепції Л.С. Виготського, соціалізація - привласнення індивідом громадського досвіду, культури, так зване "окультурення" дитини можливе тільки через взаємодію з носієм соціального досвіду - дорослим; в ролі якого виступають як педагоги, так і найближчі люди-батьки.[5.с.397] Одним з найважливіших чинників розвитку дітей є розвивальне середовище, як організований педагогічний простір, у рамках якого існують сприятливі можливості для розвитку особистості дитини. Розвивальне середовище повинне служити фоном і посередником у взаємодії дорослого і дітей, де кожна дитина відчуває себе затишно, має

можливість реалізувати свою індивідуальність, бути особистістю серед інших осіб в дитячій співдружності. [2.с.88]

Працівники дошкільного навчального закладу (ясла - садок) комбінованого типу № 89 «Віночок» м. Черкаси вибудували систему педагогічних умов, які дозволяють добитися високих результатів в соціальному розвитку дітей дошкільного віку.

Педагогічні умови:

1. Розвивальне середовище;
2. Ігрова діяльність;
3. Професійне спілкування між педагогом і дітьми;
4. Партнерські взаємовідносини з батьками.

1. Розвивальне середовище.

Однією з основних педагогічних умов для соціалізації дітей, в нашій установі, виступає організація розвивального предметно-просторового середовища, яке забезпечує почуття психологічної захищеності, атмосферу емоційного комфорту, допомагає формуванню особистості, забезпечує можливість спілкування і спільної діяльності дітей і дорослих, рухової активності дітей, а також можливостей для вибору різних матеріалів, способів і участі в спільній діяльності і спілкуванні. Грамотно створене естетичне середовище викликає у дітей почуття радості, емоційне позитивне відношення до навчального закладу, а також бажання відвідувати його, збагачує новими враженнями і знаннями, спонукає до активної творчої діяльності, сприяє інтелектуальному розвитку. В кожній групі дитсадка створені зони спілкування з улюбленими іграшками і друзями, які включають: яскраві ігрові атрибути, сюжетно-рольові іграшки, як для хлопчиків, так і для дівчаток для формування прийнятих еталонів мужності і жіночності.

Відкрите, доступне і привабливе для дітей розвивальне середовище є центром, де зароджується основа для співпраці, взаємовідносин, дбайливого відношення один до одного.

2. Ігрова діяльність.

Соціалізація дошкільника відбувається, головним чином, через гру. Саме тому в дитячому садку педагогами постійно розробляються нові і удосконалюються вже існуючі методики розвитку, щоб подати інформацію малюкам в простій, доступній, ігровій формі, яка буде їм цікава.[1.с.112] Для цього ми застосовуємо різні види ігор:

Ритмічні: пов'язані з ритмічним промовлянням слів і виконанням рухів в заданому ритмі, а також із сприйняттям і передачею ритму.

Дидактичні: направлені на дотримання певних правил і умінні дітей домовлятися про них.

Комунікативні: включають обмін висловлюваннями, встановленням вербальних контактів.

Ситуативно-рольові, сюжетно-рольові: спрямовані на розігрування дітьми комунікативних ситуацій в ролях.

Творчі: мають на меті самостійний розвиток дітьми ігрових дій у рамках заданої теми.

Ігри-інсценування: включають програвання дітьми проблемної ситуації.

Ігри-дискусії: загальне обговорення проблеми в ігровій ситуації.

В процесі гри діти дошкільного віку засвоюють різні соціальні ролі, норми і правила поведінки в суспільстві. Вони програють схеми, функції тих ролей, які згодяться їм в дорослому житті. Причому вони освоюють навіть ті соціальні ролі, які можуть і не згодитися надалі.

Соціалізація дітей здійснюється не лише через гру, але і через різноманітну дитячу діяльність: комунікативну, пізнавальну, дослідницьку, проектну, де відбувається активна взаємодія і поєднання різних представлень, відносин, формується поведінка соціальної і індивідуальної спрямованості дитини, набувається соціально - індивідуальний досвід.

Як приклад можна привести наші традиційні педагогічні прийоми: хвилинки спілкування: цікаві комунікативні ігри, які включають обмін діями, висловлюваннями, мета яких допомогти дітям зняти емоційну напругу після заняття, підтримувати атмосферу доброзичливості і радості.

дружні посиденьки: бесіди у кінці зайняття(10 хвилинні перерви), мета яких - закріпити позитивні переживання дітей, отримані упродовж зайняття, розвинути здатність до рефлексії, здатність радіти успіхам своїм і груповим.

групові ритуали: традиційні хвилинки вітання, прощання, закріплення позитивних моментів, поздоровлення зі святами і т. д. Створюють відчуття згуртованості в групі, безпеки, підтримки, сприяють більш відкритішому вираженню почуттів і емоцій.

загальні групові справи: це створення колективних творчих робіт, музичних номерів на певні теми, які відображають події і загальні інтереси в дитячому колективі та ін. В цю діяльність можуть включатися і батьки.

3.Професійне спілкування між педагогом і дітьми.

Педагог повинен з повагою відноситись до особистості дитини, створювати сприятливі умови для розкриття і розвитку її здібностей, та талантів. Такий тип спілкування характеризується з боку педагога щирістю почуттів, теплим сприйняттям і високою оцінкою іншої людини, здатністю бачити її світ і її саму, як їх бачить дитина. В процесі діяльності у дітей часто виникають ситуації, які вимагають особливої психологічної підтримки.[4.с.210] Нарівні з позитивною підтримкою можлива і потрібна

підтримка, яка орієнтує дітей на переосмислення і переживання негативно виникаючих ситуацій і невдач. У зв'язку з цим педагоги використовують правила і домовленості, які сприяють створенню комфортного психологічного клімату в дитячо - дорослому середовищі. Наприклад: дорослий - педагог, як "товариш" показує ігрові дії, способи для загальних дитячих ігор і для подолання несприятливих ситуацій в спілкуванні з однолітками; використовуючи при цьому лічилки, приказки, дразнилки і так далі)

4. Партнерські взаємовідносини з батьками.

У сім'ї дитина засвоює певну систему цінностей і соціальних норм, вбирає у себе культуру суспільства. Сім'я залучає дитину до традицій нації, народності, до культури свого народу. Сім'я дає дитині відчуття безпеки, захищеності, знижує почуття тривоги в нових для дитини ситуаціях. Тому дуже важливо, щоб між батьками і педагогами вибудовувалися партнерські стосунки із загальними вимогами, правилами.

Окрім традиційних форм взаємодії з батьками (збори, консультації, індивідуальні бесіди), ми активно застосовуємо у своїй педагогічній практиці семінари-практикуми, круглі столи, анкетування, сімейні свята, готуємо спільні творчі роботи для виставок і конкурсів, оформлюємо фотовиставки, виставки, випускаємо стінгазети і т. д. Батьки, включаючись у безпосередню спільну творчу діяльність з дітьми, стають активними учасниками освітнього процесу, і об'єктивно процес соціального розвитку дітей відбувається позитивно і приносить максимальний результат.

Підводячи підсумок, хочеться підкреслити: специфіка дошкільного віку полягає в тому, що соціальний розвиток дітей йде під дією і за сприяння дорослих, будь то батьки або педагоги. І ми повинні допомогти дитині відкрити перед нею світ, показати цікаве і багатогранне майбутнє. Ми прагнемо створити умови, при яких кожна дитина може стати не лише активною творчою особистістю, здатною до самореалізації, але і уміє встановлювати гармонійні стосунки з іншими людьми, досягати загальних інтересів, вибудовувати свою поведінку і діяльність, враховуючи потреби і інтереси інших. Тим самим дитина, Особистість, починає вибудовувати концепцію свого життя і знаходить своє місце в ньому.

Список використаної літератури:

1. Артемова Л.В. Числя, граючись. Навколишній світ у дидактичних іграх дошкільнят. – Томіріс, 1995. – с. 112.
2. Беленька Г.В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання. – К. «Світлич» - 2006. – с.88.

3. Лисенко Н., Кирста Н. Педагогіка українського довкілля. Івано-Франківськ, Плай, 2001. – с. 208.
4. Лукашевич М. Соціалізація. – К., 1998. – с.210.
5. Психологічний словник, під ред.. Давидова. – М., 1983. – с. 397.

**Ковтун Світлана Миколаївна,
вихователь Центру розвитку дитини
«Сонечко» смт Драбів Драбівської
селищної ради**

***Анотація:** Якісна дошкільна освіта – ключовий елемент соціалізації дитини. Середовищний підхід передбачає функціональність розвивального предметного середовища.*

СЕРЕДОВИЩНИЙ ПІДХІД ЯК ОСНОВА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДОШКІЛЬНИКА

На сучасному етапі розвитку суспільства, актуальності набувають зміни, які породжують нові вимоги щодо системи освіти й виховання підростаючого покоління. Одним із важливих завдань сучасної теорії і практики виховання дитини дошкільного віку є вивчення її особистості та усіх факторів, що впливають на її становлення. Тому важливу роль у цьому процесі відіграє середовище, в якому знаходиться дитина.

Сім'я є першим природним чинником соціалізації для дитини, яка протягом усього життя є тим мікросередовищем, в якому саме батьки є найближчими та найріднішими людьми для дитини. Адже за допомогою тата й мами маленька дитина задовольняє потреби в психологічній захищеності, емоційному спілкуванні. З перших днів існування дитину оточують рідні люди, які залучають її до різних видів соціальної взаємодії.

Наступним соціальним мікросередовищем для дитини є заклад дошкільної освіти – це середовище, в якому дошкільнята продовжують отримувати елементарні знання, уміння, навички, які забезпечують формування в них здатності орієнтуватися в довкіллі, відчувати себе комфортно серед однолітків, набувати життєвого соціального досвіду, адекватно реагувати на явища, події, людей, предметний світ. Із вступом до закладу в мікросередовищі дитини з'являється важливий дорослий – вихователь. Від спілкування з ним, його поведінки залежить ефективність соціалізації дитини.

Педагогічні працівники закладів дошкільної освіти у партнерстві з батьками забезпечують єдність навчання, виховання і розвитку вихованців у рамках освітнього процесу та створюють безпечне освітнє середовище [1]

Яка ж роль розвивального предметного середовища? Варто зауважити, що освітнє середовище – це сукупність зовнішніх умов, факторів, впливів, способів навчання і виховання, необхідних для успішного функціонування освіти. Це один з головних чинників вдосконалення освітнього процесу. Іншими словами, це середовище для формування та розвитку особистості дитини [2].

Розвивальне освітнє середовище – комплексне утворення та включає три структурні компоненти:

- просторово-предметний (приміщення для занять, наявність сучасних мультимедійних засобів, продукції освітньо-розвивального спрямування);
- соціальний (характер взаємодії дітей і педагогів – суб'єктсуб'єктний, врахування індивідуальних можливостей дітей, орієнтація на формування духовно-моральних цінностей в поведінці та діяльності);
- психодидактичний (зміст і методи навчання, обумовлені метою й завданням навчального процесу) [3].

Освітнє середовище – значимий чинник модернізації освітнього процесу. Саме він визначає інноваційний підхід до організації, змістового наповнення й реалізації освітнього процесу – середовищний.

Тобто освітнє середовище – цілий світ взаємопов'язаних предметів, явищ та людей, які постійно оточують особистість, обумовлюючи її розвиток. Виділяють такі основні характеристики, як-от: цілісність, суб'єктивність, змінюваність, багатовекторність, соціокультурна мобільність, координованість, емоційна насиченість [5].

Невід'ємною складовою в організації світнього процесу є середовищний підхід педагога до дітей, який зумовлює створення такого «світу дитинства» у виховному просторі, який би сприяв інтеграції традиційної системи виховання з системою максимально наближеною до середовища життєдіяльності дитини. Адже саме предметне оточення, в якому перебуває дитина, є стимулом до різних видів діяльності дитини, де вона може використати набуті знання та збагатити свій досвід. Для забезпечення дитячої життєдіяльності у розвивальному предметному середовищі, необхідні різноманітні матеріальні засоби для повноцінного розвитку особистості. Тому дуже важливо, перед вступом дитини до школи, грамотно та раціонально облаштувати розвивальне предметне середовище закладу дошкільної освіти. Для підвищення ефективності реалізації освітнього процесу необхідне відповідне сучасне обладнання. Це дасть змогу також розвивати дитину відповідно до вимог

Державного освітнього стандарту – за усіма освітніми лініями й у різних видах діяльності. А дитина успішно задовольнятиме власні інтереси та потреби, впевнено просуватиметься за індивідуальними траєкторіями розвитку.

Середовищний підхід передбачає функціональність розвивального предметного середовища. Це означає спершу обґрунтування та прогнозування реальної потреби закладу в оснащенні, а вже потім проектування й облаштування освітнього простору.

Як відомо, створення розвивального предметного середовища – це складний багаторівневий процес. Перед тим як розпочати облаштування розвивального середовища для дітей, перш за все, необхідно спроектувати модель даного середовища, зокрема:

- 1) структуру;
- 2) просторове розміщення окремих складових;
- 3) раціональне їх поєднання та сумісність;
- 4) можливість трансформування, мобільного переміщення;
- 5) наповнюваність обладнанням і засобами [2].

Під час проектування створюють різні варіанти розвивального предметного середовища відповідно до потреб дітей конкретно вікової групи. Після цього етапу обирають оптимальний варіант і відповідно до нього облаштовують осередки. Однак ефективність та результативність ми досягнемо лиш з дотриманням наступних принципів:

1). Принцип урахування вікових та індивідуальних особливостей вихованців. Під час облаштування осередків для навчання дітей важливим є врахування потреб дітей різного віку та сенситивні періоди.

2). Принцип розвивальної спрямованості. Облаштовувати осередки необхідно з урахуванням найбільш актуального заняття для розвитку дитини в даний час. Орієнтуйтеся на особистісний підхід і творчий розвиток дитини.

3). Принцип розширення та вдосконалення. Вихователю важливо урізноманітнювати умови розвитку дитини, можливості для її якісного навчання. Для максимального збагачення діяльності дитини необхідно задовольнити потреби її розвитку.

4). Принцип поєднання різних видів діяльності, таких як спілкування, гра, праця, пізнавально-пошукова, рухова, художньо-мовленнева, образотворча та інших.

5). Принцип функціональності. Завданням вихователів є підлаштувати елементи розвивального середовища до освітніх цілей і програм. Вони мають відповідати вимогам: практичність у використанні, мобільність.

6). Принцип культуровідповідності, зв'язку з реальним життям.

7). Принципи діалогу та співпраці. Важливим є активна взаємодія, спілкування дітей з однолітками та з педагогами.

8). Принцип динамічності. Наповнення середовища має бути мобільним, для того щоб його можна було легко змінювати та вдосконалювати.

9). Принцип активності. Середовище має спонукати до активного розвитку та дозвілля дітей, взаємодії з його наповненням. Воно має бути розраховане на зниження надмірної активності дитини, щоб «переключити» її на інші види діяльності.

10). Принцип емоційного комфорту. Принцип базується на відчутті благополуччя дорослого й дитини у предметному середовищі. Для цього потрібно забезпечити позитивні емоції, різноманітність вражень на загальному позитивному емоційному тлі.

11). Принцип центрування. Допомагає комфортно розташовуватись у просторі, дає змогу взаємодіяти дітям у групах, не заважати один одному, почергово змінювати вид діяльності.

12). Принцип естетичності. В облаштуванні приміщень, майданчиків, території закладу важливо поєднувати звичні та нестандартні елементи. Правильне оформлення створює сприятливі умови для комфортного та цікавого перебування дітей.

13). Принцип безпеки. Облаштовувати розвивальне предметне середовище слід не тільки естетично, а безпечно. Потрібно організовувати середовище відповідно до санітарно-гігієнічних, техніко-ергономічних норм безпеки щодо будівель, ділянок, обладнання та навчальних засобів.

Середовищний підхід у вихованні включає різні варіанти взаємодії з середовищем (сім'єю, установами культури). Суть цього підходу в тому, щоб виховувати дітей (та і педагогів) через те середовище, яке оточує їх як спільність, через організацію сприйняття цього середовища, що удосконалюється самими дітьми за допомогою педагогів, батьків [4].

Пропоную власну методику використання середовищного підходу у своїй педагогічній діяльності. Даний підхід я використовую в оснащенні предметно-розвивального середовища в нашому садочку. Наше групове приміщення складається з наступних осередків.

1). Ігровий. До нього входять:

- куточок сюжетно-рольових ігор. Ігрове обладнання, іграшки для сюжетно-рольових ігор «Перукарня», «Лікарня», «Супермаркет», «Водії», «Кухня», «Сім'я».

- куточок конструкторсько-будівельних ігор. Будівельні набори з блоками середнього та великого розмірів, модулі.

- куточок рядження. Атрибути для переодягання, елементи костюмів, хусточки, стрічки, намиста, дзеркало.

- куточок сенсорного виховання. Містить мозаїки, пірамідки, ігри на розрізнення кольорів, величини, форми.

- куточок настільних дидактичних ігор.

2). Природничий. В куточку природи розміщені кімнатні рослини та календар природи. Обладнання: фартухи клейончасті, палички для рихлення землі, серветки для протирання великих листків, лійки для поливу квітів, пульвелізатори. Для пошуково-дослідницької діяльності створено куточок експериментування, в якому розміщено різноманітні матеріали та обладнання для дослідів. Наявність даного куточка дає можливість Вихователі всіх вікових груп мають можливість проводити заняття, досліди, експериментування з невеликими групами дітей або індивідуальну роботу. Обладнання: спецодяг (халати та фартухи, клейонки різних розмірів; скляний посуд (склянки, пробірки, мензурки, банки); пластиковий посуд різний за формою, величиною (стаканчики, лійки, поливалки), дрібні матеріали (гвинтики, гудзики, палички, папір, пластилін, пісок, цукор, сіль,).

3). Відпочинковий. Куточок усамітнення та відпочинку – це місце в групі, де дитина відчуває себе комфортно та в цілковитій безпеці, де може відволіктися від подій, пов'язаних зі стресом: прощання з батьками, суперечки з однолітками. Обладнання: м'які модулі, шнурівки, фотоальбом з груповими і сімейними фотографіями, м'які іграшки, ширми для ігор, шкатулки добрих справ – на кожну дитину, коробка примирення (навчити дітей різноманітним способам примирення після сварки).

4). Книжковий. В куточку книги знаходяться видання, вже знайомі дітям, з великими яскравими ілюстраціями. Казки: «Колобок», «Коза-дереза», «Рукавичка» і т. д. Крім книг ще розміщений демонстраційний матеріал, підібраний за всіма освітніми лініями розвитку дитини, як допомога до занять.

5). Спортивний. Даний куточок містить вертикальні стояки, на які кріпляться канат, драбина з мотузки, гойдалка, кільця, дерев'яна драбина, яка кріпиться до стіни. Обладнання: мат, м'ячі різних розмірів, кільця для гри в баскетбол, обручі, скакалки, гімнастичні килимки, і інші варіанти спортивних предметів.

6). Куточок самостійної художньої, театралізованої, освітньо-пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку.

На мою думку, середовищний підхід відіграє велику роль в освітньому процесі сучасного закладу дошкільної освіти. Даний підхід є особливим способом пізнання і розвитку особистості дитини, є наближеним до середовища життєдіяльності дитини, що в свою чергу сприяє кращій

соціалізації дошкільників. Адже саме предметне оточення, в якому перебуває дитина, є стимулом до різних видів діяльності дитини, де вона може використати набуті знання та збагатити свій досвід.

Список використаних джерел:

1. Положення про заклад дошкільної освіти [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/305-2003-%D0%BF#Text>.
2. Як створити інноваційне розвивальне предметне середовище [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.pedrada.com.ua/article/2842-yak-stvoriti-nnovatsiyne-rozvivvalne-predmetne-seredovishche>.
3. Освітнє середовище в ДНЗ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.dzerelo148.org/pro-nas/osvitnie-seredovishche/>.
4. Баль А. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. Випуск 50, 2014. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/50/25.pdf.
5. Як створити інноваційне розвивальне предметне середовище [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://49.sadok.zt.ua/yak-stvoryty-innovacijne-rozvyvalne-predmetne-seredovyshhe/>.
6. Кошіль О. Освітнє середовище дошкільного навчального закладу: генеза та сутнісний зміст поняття [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/22857/1/472-1239-1-PB.pdf>.

**Гаркава Лідія Степанівна,
Кравченко Інна Борисівна, вихователі
дошкільного навчального закладу
ясла-садок комбінованого типу №30**

ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ЯК УМОВА ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ ДИТИНИ

У статті розкрито зміни поглядів та власне діяльності педагога у сучасному закладі дошкільної освіти, окремі аспекти побудови та

застосування освітнього простору ЗДО для ефективного вирішення завдань Базового компоненту дошкільної освіти.

Оновлена правова та інструктивно-методична база дошкілля, сучасні суспільні реалії змушують педагогів ЗДО переглянути власне відношення до питання оснащення і організації життєвого простору дитини в дошкільному закладі та вибрати найбільш сприйнятні педагогічні підходи у освітньому процесі з дітьми дошкільного віку.

Враховуючи те, що сучасні діти «покоління «Альфа» – це діти цифрової формації, які вирізняються інтелектуальною та емоційною своєрідністю: їхній світ цінностей значною мірою підвладний онлайн-соціалізації» [2, ст. 7], педагог має навчитись опосередковано здійснювати освітній процес з наданням можливості малятам вільно обирати свій шлях пізнання оточуючого світу. При такій побудові роботи, педагог стає частиною моделюючого інтерактивного розвивального середовища, де ігрова діяльність дійсно стає провідною, розширюються її види, а разом із нею – можливість дітей самостійно пізнавати, досліджувати, творити, помилятися і знаходити відповіді на питання, встановлювати залежності, причинно-наслідкові зв'язки, формувати морально-етичні правила та вправлятися у їх застосуванні.

Освітній процес стає менш регламентований, стираються межі між видами діяльності і режимними моментами. Навчально-виховні завдання до обраних тем проживаються дітьми протягом дня, починаючи із ранкового кола, де формується емоційно-ціннісне ставлення дитини до пізнавальної діяльності. Все частіше спостерігається відмова вихователів від нав'язування дітям власної точки зору, діяльності за шаблоном, тощо. Все рідше вихователі, наслідуючи вчителів шкіл, дають дітям старшого дошкільного віку вказівки повторити, сказати, мовчати, не крутитись, не лазити, не бігати. Навпаки, через гру невимушено, легко, а, значить, цікаво, готують дітей до того рівня, до якого вони здатні засвоїти притаманні їх природі діяльності – малювання, ліплення, конструювання, математичні поняття, елементарне читання та письмо. У дітей розвивається потреба пізнання, і тому вони успішно оволодівають цими та іншими видами діяльності. Зразком такої роботи є створення дітьми образів із власноруч зібраних природніх матеріалів: мушлів, шишок, каштанів, різнобарвного листя, ягід горобини, насіння рослин.

Варто пам'ятати, що дитина – природна істота, тому вона має бути наближена до природи, постійно відчувати це, пізнавати її таємниці. Природа формує дитячий світогляд через духовну, чуттєву, інтелектуальну сфери, та, інтегруючи їх, забезпечує спрямованість виховання і навчання на цілісний розвиток особистості, гармонізує її із зовнішнім світом і з самим з собою.

Тому велику увагу приділяємо створенню екопростору розвитку дитини: на території закладу облаштовано городи, висаджено фруктовий сад, ягідник (малина, смородина, ожина), різноманітні кущі, хвойні дерева, квіти; у приміщеннях груп – зелені осередки, що містять міні городи.

Про розвиток особистості дитини свідчать зміни її активності у соціальній ситуації розвитку, яку Л. С. Виготський визначає, як «своєрідне, специфічне для даного віку, включне, єдине і неповторне відношення між дитиною і довкіллям, насамперед, соціальним» [5, ст. 48].

Модератором розвитку дитини є педагог. Він повинен не дотримуватись старих догм, а бути відкритим до нового, мобільним, спостережливим, вміти виявляти прагнення та інтереси дітей, створювати умови, допомагати дітям знаходити шляхи їх реалізації.

Однією із умов є створення середовища як основи для соціалізації дошкільника та соціальної ситуації розвитку – системи відношень у які дитина вступає, перебуваючи у закладі дошкільної освіти. Процес соціалізації є історично обумовленим, у результаті нього формуються конкретно-історичні риси особистості, необхідні їй для життєдіяльності в конкретному суспільстві. Зміст, стадії, конкретні механізми соціалізації визначаються структурою цього суспільства і варіюють у різні історичні періоди.

Формування освітнього середовища для розвитку дитини базується на наукових положеннях педагогів-класиків, що й стали основою сучасного підходу до проектування освітнього середовища для дітей дошкільного віку. Так, вивчаючи спадщину С. Русової, простежуємо проблему прямого та опосередкованого впливу освітнього середовища на розвиток і становлення особистості. С. Русова зазначала, що «...наука про виховання вимагає щоб утворена була навкруги така атмосфера, в якій могли б вільно розвиватися усі здібності дитини, усі її добрі почуття й нахили...» [5, ст. 34]

Середовищний підхід включає в себе:

- багаторівневу систему умов для поетапного всебічного розвитку та соціального зростання дитини;
- комплекс ресурсів (матеріально-технічних, програмно-методичних, особистісних, технологічних, що забезпечують освітній процес в ДНЗ);
- соціально-психологічний аспект (освітнє середовище визначається як умова моделювання дитиною особистісного внутрішнього світу у процесі взаємодії з оточуючим світом);
- соціально-педагогічний аспект (освітнє середовище як багатомірне соціально-педагогічне явище, яке ситуативно впливає на розвиток ціннісних орієнтацій, способів поведінки дитини).

За правильного формування середовища ЗДО у дитини уже в ранньому віці починає складатися таке важливе особистісне утворення, як «базисна довіра до світу» (Е. Еріксон), уявлення дитини про надійність дорослих, емоційна близькість з ними. Тому вважаємо, що середовищний підхід до виховання дітей дошкільного віку зумовлює створення «світу дитинства» у виховному просторі, що сприяє інтеграції традиційної системи виховання з системою максимально наближеною до середовища життєдіяльності дитини. А за умов правильного виховання переростає у відкритість до соціальних впливів, готовність сприймати інших людей, інтерес та відкритість до спілкування, наявність уявлень про правила і способи міжособистісної взаємодії з членами сім'ї, родини, іншими людьми, вміння дотримуватись цих правил у соціально-громадському просторі. [1, ст. 7] Тобто, реалізуються завдання Базового компонента дошкільної освіти, перш за все, за освітнім напрямом «Дитина в соціумі», де діти набувають відповідних компетенцій – «динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити подальшу навчальну діяльність» [4, ст. 2].

Завдання педагогів – налагодити роботу з родиною вихованців, прищеплювати дітям прийнятні способи поведінки, надаючи елементарну гендерну освіту, заохочувати дітей до спілкування та участі у спільних справах, моделюванні життєвих ситуацій, що в подальшому дозволить їм успішно пристосуватися до умов соціального середовища. Тому важливим аспектом роботи дошкільного закладу щодо соціалізації дітей є просвітницька та консультативна діяльність з батьками. Для обговорення батькам пропонувались такі теми : «Стосунки між батьками – основа сімейних відносин і їх роль у формуванні особистості» та «Гендерне виховання дітей дошкільного віку», «Середовище, яке виховує і розвиває», «Соціалізація дошкільника в освітньому середовищі як засіб підвищення якості освіти», були подані рекомендації для успішної соціалізації дітей.

Середовищний підхід ефективним є лише тоді, коли виконує свої основні завдання:

- забезпечує охорону та збереження життя і здоров'я дітей;
- сприяє розвитку малят;
- враховує особливості їх розвитку та саморозвитку;
- здійснює корекцію недоліків розвитку.

Вважаємо, що основною умовою реалізації виховної функції середовища є взаємодія дитини і педагога, у процесі якої відбувається засвоєння соціокультурного досвіду, індивідуальний педагогічний супровід,

заснований на принципі взаємодії. Важливим також є підбір цікавих, сучасних методик, дидактичних матеріалів, книг для дітей з QR-кодами.

Заслуговує на увагу і застосування у роботі з дітьми методичних матеріалів Людмили Шелестової «Світ у картинах художників». Вони допомагають малечі сформувати уявлення про навколишній світ, сприяють позитивному самовідчуттю дитини, здатності емоційно відгукуватися на події та явища, які відбуваються у світі, опанувати комунікативними вміннями, розрізняти жанри картин, ознайомитись з національним та світовим живописом, вміння їх аналізувати, розвивати самостійну творчу діяльність. Робота з картинами переплетена з малюванням дітьми власних картин, що дає можливість їм створювати власні образи, змінювати їх за власним бажанням. [6, ст. 21]. Це дуже цікавий матеріал, який складається з методичного посібника, альбому розвивальних завдань для дітей четвертого (п'ятого, шостого) року життя та, власне, колекції репродукцій картин, які діти можуть бачити на оформленій експозиції.

Пріоритетними ключовими аспектами педагогічно керованого освітнього середовища дошкільного навчального закладу є:

- відповідність Базовому компоненту дошкільної освіти;
- урахування запитів батьків дитини;
- варіативність програм, форм і методів дошкільної освіти;
- усвідомленість учасниками освітнього процесу унікальності дитини, відкритість по відношенню до дитини.

Освітнє середовище закладу дошкільної освіти як цілісний чинник психологічного та особистісного розвитку дитини відіграє визначальну роль у забезпеченні її потенціалу, реалізації природжених програм, можливостей у самовизначенні та самоактуалізації. Відтак, освітнє середовище - це змістово-насичене, трансформуюче, поліфункціональне, варіативне, доступне, безпечне утворення, що цілеспрямовано забезпечує повноцінну освіту і розвиток дітей дошкільного віку. Середовищний підхід виступає таким собі акумулятором процесу соціалізації, у ході якого накопичуються соціальні навички. Освіта забезпечує спадкоємність та відтворення соціального досвіду: засвоює необхідні для соціальної практики знання, цінності, формує навички соціальних відносин.

Тобто, при такому педагогічному впливі забезпечується визначена державним стандартом «цілісність розвитку особистості дитини», що «виявляється у емоційно-ціннісному ставленні, сформованих знаннях, здатностях і навичках, здобутих дитиною в активній і творчій діяльності в період дошкільного дитинства» [1, ст. 5].

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти, затверджений МОН України від 12.01.2021 р.
2. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років/ наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк, наук. ред. Г.В. Беленька; Київ, ун-т ім. Грінченка, 2020.- 440 с.
3. Методичні рекомендації до Базового компонента дошкільної освіти, 2021 р.
4. Постанова КМУ від 23.11.2011 №1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікації»
5. Проскура О. В. Русова С. Вибрані педагогічні твори / О. В. Проскура. – Київ: Освіта, 1996. – 304 с.
6. Шелестова Л. Світ у картинах художників: методичний посібник до альбому розвивальних завдань/ Л. Шелестова, В. Семизорова, О. Вайнер та ін.- Київ: «Фенікс», 2021. – 144 с.

Педоренко Оксана Миколаївна
Заклад дошкільної освіти «Дзвіночок»
смт. Буки, Черкаська обл. Уманський р-н.

ВПЛИВ СЕРЕДОВИЩА НА СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ДОШКІЛЬНИКА

У статті обґрунтовано значення дошкільного віку в подальшій соціалізації особистості. Проаналізовано особливості соціалізації дитини в умовах дошкільного закладу. Охарактеризовано основні фактори соціалізації цього вікового періоду. Визначено пріоритетні завдання для вихователів по створенню сприятливого середовища для соціального розвитку дитини в дошкільному закладі. Проаналізовано ефективність впливу середовища на соціальне виховання дитини дошкільного віку.

Кожна дитина в цьому світі індивідуальна, зі своїм досвідом і уявленням про життя. Від того, якою вона виросте, залежить загальне суспільне майбутнє - майбутнє дитини і людей, які її оточують. Сказано масштабно, здається, що

може змінити одна маленька людина? Але якщо вдуматися і торкнутися історії, то ми можемо згадати багатьох видатних людей, які змінили наше життя, змінили його неординарними вчинками або науковими працями. Хто ж розвинув в них такі здібності? Відповідь проста - це соціальне середовище, в якому вони виростили.

Саме дошкільний вік виступає початковим етапом формування дитини, як активного суб'єкта діяльності, спілкування та пізнання. У цьому віці створюється основа, на якій будується все подальше виховання і навчання. Це особливо важливий час, так як в цьому віці починається соціалізація дітей в суспільстві.

Для дитини взаємодія з іншими людьми - це не тільки джерело різноманітних переживань, але і головна умова формування її особистості, її людського розвитку. Формування дитини як особистості - процес соціальний в найширшому сенсі. Наша особистість - результат того, з чим ми вступаємо в життя, і того, що ми пережили [1, ст. 48].

Висока сприйнятність дітей дошкільного віку та легка здатність до навчання, завдяки пластичності нервової системи, створюють сприятливі можливості для успішного морального виховання і соціального розвитку особистості. В дошкільному віці найбільш активно проходить процес спілкування дитини з іншими людьми, відбувається засвоєння елементарних понять, формування умінь і навичок рольової поведінки, що імітують суспільні відносини.

У дитячому віці величезний вплив на процес соціалізації дошкільника мають:

- сім'я (батьки або особи, які постійно піклуються і спілкуються з дитиною, брати чи сестри);
- заклад дошкільної освіти (насамперед, вихователі);
- близьке соціальне оточення (однолітки, друзі).

Найближче, значуще для дитини середовище - це сім'я! У ній вона, перш за все, наслідує рідних, вбирає дух сімейних відносин, поведінки в суспільстві і переносить їх в свої відносини поза сім'єю.

Тому на етапі дошкільного дитинства педагогічному колективу закладу дошкільної освіти для того, щоб створити умови і підготувати дитину до її безперервного розвитку в умовах сімейного оточення необхідно направити свою діяльність на:

1. Профілактичну роботу - дозволяє попередити виникнення тих чи інших проблем у розвитку дитини шляхом опосередкованого впливу на дитину та батьків через педагогів та інших фахівців.

2. Діагностичну роботу - спрямовану на вивчення сім'ї та родинних відносин, яка дозволяє зрозуміти особливості сім'ї, стиль і проблеми виховання, особливості взаємин і специфіку спілкування батьків і дітей, психологічний мікроклімат сім'ї.

3. Консультаційну роботу - здійснювати за запитами педагогів і батьків з метою встановлення позитивних відносин з сім'єю.

4. Корекційну роботу - передбачає надання допомоги сім'ї в питаннях виправлення різних порушень внутрішньосімейних стосунків [2].

Саме з закладу дошкільної освіти починається життя дитини в суспільстві, де вона набуває свій перший досвід, ділиться ним з іншими дітьми і набуває нового, проходить всі стадії вікового дошкільного розвитку. І тут дуже важливий грамотний супровід дитини дорослим - в даному випадку вихователями, які повинні розвивати в дітей здорову цікавість до знань про себе і людей, розвивати мовлення, виявляти здібності та розширювати їх, залучати дитину в соціум. Заклад дошкільної освіти - це свого роду «репетиція» перед зустріччю з великим світом. І чим якісніше вона пройде, тим легше буде дитині адаптуватися в майбутньому, знайти собі друзів за інтересами.

Основи суспільних відносин, закладені вихователем, є визначальними в подальшому розвитку дитини. Тому найактуальніше завдання дошкільної освіти - створення системи потрібних освітніх умов для успішної соціалізації дитини, охоплюючи розвиток її поведінкової, емоційно-чуттєвої, пізнавальної, буттєвої, морально-етичної, міжособистісної сторін життя.

Педагогічними орієнтирами соціального розвитку дитини в дошкільному закладі є наступні:

по-перше, вихователь формує у дитини почуття власної гідності, впевненість у своїх можливостях;

по-друге, розвиває, стимулює позитивне ставлення дитини до оточуючих;

по-третє, виховує у дитини базові соціальні навички (навичка дотримуватися правил етикету, навичка дотримуватися правил безпеки, навичка співпраці та взаємодії з оточуючими, навичка дотримання загальних правил, домовленостей, навичка застосування позитивних способів вирішення конфліктних ситуацій) і формує соціальну компетентність [3].

Середовище виступає як основний фактор виховання особистості і, як об'єкт педагогічного впливу. Впливаючи на середовище, ми виховуємо особистість. У створенні всебічно розвиваючого середовища дуже важливо враховувати особливості кожної групи: вік, рівень розвитку, інтереси, здібності, статевий склад, особистісні характеристики дітей.

Важливо пам'ятати, що на будь-якому віковому етапі соціалізація дошкільника відбувається головним чином, через гру. Гра дає дитині широкі можливості для спілкування і формування свого кругозору: діти в процесі спілкування з однолітками і дорослими дізнаються про життя людей, набувають нових навичок ведення успішного діалогу, вчать відповідати на питання, міркувати, аналізувати ситуації, вирішувати проблемні й конфліктні ситуації з однолітками. У дошкільному віці успішне спілкування дітей з однолітками відбувається на тлі об'єднаної справи або спільної гри, а спілкування дошкільнят з дорослими базується на засвоєнні правил спілкування із старшими, які обов'язково проектується в допитливість і цікавість дітей.

Основні показники успішної соціалізації дошкільника:

- особистий досвід соціальної взаємодії і прийняття рішень в різних ситуаціях соціальної взаємодії;
- точність і адекватність відображення об'єктивної реальності в суб'єктивній картині світу;
- емоційне прийняття і засвоєння соціальних і моральних норм і правил;
- сприятливий соціальний статус дитини в групі, наявність взаємних симпатій;
- сформованість соціальних переживань і емпатії;
- навички довільної регуляції поведінки відповідно соціальним нормам і правилам;
- здатність знаходити спонтанні, соціально прийнятні форми самовираження, щирість і відносна (за віком) незалежність;
- позитивна стійка самооцінка і адекватний рівень домагань [4].

Добре продумане середовище сприяє встановленню позитивних відносин з однолітками, створює позитивну взаємодію між дорослими і дітьми, надає дорослим можливість для підтримки дітей в досягненні їх соціальних цілей. Щоб створити середовище, яке підтримуватиме позитивну соціальну взаємодію, вихователям необхідно планувати заняття, що враховують такі аспекти:

1. Розмір і склад підгрупи

Діти повинні проводити час кожен день в різних підгрупах. Підгрупи різного розміру відкривають різні можливості для соціальної взаємодії і навчання. Заходи, які підходять для великих груп, включають час першого групового кола, час розповіді, час прийому їжі і вільний час. Невеликі підгрупи дають більше часу для взаємодії з окремими дітьми й ідеально підходять для навчання новим навичкам і надання зворотного зв'язку. Крім того, невеликі підгрупи пропонують дітям більше можливостей попрактикуватися в мовних навичках, а вихователям - сприяти розвитку спілкування дітей.

Підгрупи можуть складатися з дітей зі схожими навичками і здібностями (Однорідні групи) або зі змішаними здібностями (Різнорідні групи). Однорідні групи ідеально підходять для навчання цільовим навичкам або навичкам, таким, що відповідають конкретним потребам певної групи дітей. І навпаки, групи, в які входять діти з різними навичками і здібностями, надають всім дітям можливість отримати позитивні соціальні навички і комунікативні навички у своїх однолітків. Таким чином, всі діти вносять свій внесок до колективної культури, а також отримують підтримку, якої вони потребують, щоб конструктивно взаємодіяти зі своїми однолітками і вихователями.

При розгляді розміру і складу підгрупи вихователі повинні:

- Переконатися, що у дітей є можливість дізнатися один про одного і поспілкуватися в групах.
- Створювати заняття, які вимагатимуть від дітей спільної роботи і обміну матеріалами.

- Забезпечити візуальну підтримку, щоб сприяти соціальній взаємодії і незалежності. Деякі діти можуть не спілкуватися зі своїми однолітками, тому що вони можуть не знати, що робити і як це робити.

- Моделювати, заохочувати і навчати позитивним навичкам соціальної взаємодії, навичкам вирішення проблем.

- Подумати про обмеження кількості дітей, дозволених одночасно в даному районі.

2. Вихователь і діяльність з ініціативи дітей

Розпорядок дня навчального середовища повинен включати заняття, ініційовані як вихователем, так і дітьми. Дії, ініційовані вихователем - це ті, які вихователь планує і веде, наприклад, розповідь або навчальна діяльність в малих групах. Як правило, діяльність, ініційована дитиною, дозволяє дітям слідувати своїм інтересам і досліджувати свої захоплення. Плануючи заходи для соціального середовища, вихователі повинні:

- Звернути увагу на улюблені заняття дітей, коли у них буде можливість вибирати свої власні. Це може допомогти вихователям визначити сильні сторони й інтереси дітей.

- Пам'ятати, що діти можуть демонструвати зухвалу поведінку під час занять під керівництвом вихователя, які їм здаються важкими, нецікавими або пригнічують. Вихователі можуть використовувати свої знання про улюблені заняття дітей та вбудовувати їх у заняття, які можуть бути більш складними.

- Призначити завдання в межах групи або обов'язки (наприклад, помічник по вирощуванню рослин, помічник вихователя у проведенні занять, сервіровщик столу), щоб допомогти дітям відчувати почуття приналежності.

- Переконатися, що у кожної дитини є можливість бути лідером і помічником.

- Переконатися, що у кожної дитини є можливість часто відповідати на питання, робити вибір або пропонувати коментарі в усній або невербальній манері. Наприклад, діти можуть вказувати на свій вибір пісні під час групового заняття різними способами (наприклад, озвучити або вказати пальцем).

3. Матеріали та заходи, що сприяють взаємодії

Заняття, ігри та іграшки, в яких беруть участь двоє або більше дітей, сприяють соціальній взаємодії. Більш того, різні типи матеріалів просувають різні типи ігор і соціальну взаємодію. Думаючи про те, які матеріали і заняття мають бути в групах, вихователі повинні:

- Обмежити кількість матеріалів, щоб діти могли ділитися ними, щоб сприяти соціальній взаємодії. Бути обережними, щоб діти не сперечалися через них.

- Планувати проекти, які можна виконувати групами або парами. Наприклад, вихователі можуть дати двом дітям один великий аркуш паперу для створення спільного малюнку.

- Роздати іграшки - наприклад, ляльки та будівельні блоки - які можуть сприяти соціальній взаємодії.

Іншим важливим аспектом створення соціального середовища є встановлення взаєморозуміння за допомогою частого, відкритого і чесного спілкування з сім'ями. Члени сім'ї можуть включати в себе найближчих родичів дитини, розширену сім'ю та інших членів спільноти або сусідів, які важливі в житті дитини. Члени сім'ї можуть поділитися інформацією про стратегії, які вони використовують в своїх будинках і культурах для заохочення соціальної взаємодії. Вихователі повинні прислухатися до переконань батьків і, при необхідності, враховувати їх у своїй навчальній практиці, включаючи пропозиції про те, як підбадьорювати і спрямовувати дітей.

Зокрема, коли вони спільно з родинами створюють соціальне середовище, вихователі повинні:

- Надати сім'ям можливість зустрічатися і спілкуватися один з одним.
- Запропонувати сім'ям принести матеріали і поділитися своїми домашніми і культурними справами.
- Співпрацювати з сім'ями, щоб підтримувати розвиток соціальних навичок їх дітей вдома.
- Залучати сім'ї в мозковий штурм і планування заходів з урахуванням індивідуальних потреб дитини.

Отже, діти дошкільного віку, завдяки грамотно організованому середовищу, можуть розвивати свої навички спілкування і взаємодії з однолітками, вчать вибудовувати власні висловлювання, дотримуватися логіки спілкування, систематизувати і класифікувати інформацію, з'являються навички елементарного самоконтролю та саморегуляції. Крім того, в особистісному плані у дітей дошкільного віку, завдяки грамотно організованому середовищу, буде формуватися так необхідна сьогодні для кожної людини доброзичливість по відношенню до однолітків.

Таким чином, найважливішим завданням вихователя є створити сприятливе середовище в групі та організувати побут так, щоб тісно пов'язати всі елементи повсякденного життя з розвитком, навчанням, грою і прилученням дітей до праці, побудувати освітню діяльність на основі взаємодії дорослих з дітьми та дітей з дітьми, орієнтовану на повагу до гідності та особистості, інтереси і можливості кожної дитини і враховувати соціальну ситуацію його розвитку і відповідні вікові та індивідуальні особливості, що, природно, передбачає розвиток комунікативних навичок у дошкільників. Середовище для розвитку комунікативних навичок повинно забезпечувати умови для психічного розвитку дітей, для вибудовування контактів з однолітками. З цією метою в групі й інших приміщеннях повинно бути достатньо простору для вільного спілкування дітей між собою, а також виділені зони для різних видів діяльності. Середовище в дошкільному закладі повинно забезпечити умови для емоційного благополуччя, комфортного спілкування і взаємодії дітей, повинно забезпечувати умови для розвитку ігрової, навчальної та дослідницької діяльності дітей, в ході якої також розвиваються комунікативні навички. Доступність освітнього середовища має

забезпечувати безпеку дітей. Меблі, навчальні матеріали, іграшки, обладнання – все має бути безпечним, тобто таким, щоб у жодному разі не завдавати шкоди життю і здоров'ю дітей. Окрім цього, важливо навчати дітей правилам безпеки: не бігати у групі, не кидати предмети, не штовхатися тощо. Це допоможе усім дітям почуватися більш упевнено, комфортно та й у безпеці, не відчуваючи страху, що вони можуть завдати шкоди собі чи іншим.

Середовищем можна і необхідно управляти. Вихователь повинен створювати умови для розвитку дитини, організовувати виховне і навчальне середовище так, щоб дитина могла самостійно накопичувати життєвий досвід. Облаштувати групову кімнату, обирати навчальні матеріали, планувати розклад дня, і, що найважливіше, встановлювати щире підтримки у всьому, що відбувається у групі. Стосунки поваги, щирості, гумору та веселощів надзвичайно сприяють цьому. У групі має панувати атмосфера взаємоповаги – і серед вихователів, і серед дітей.

«Не природа створює поганих людей, а наші установи змушують їх бути такими. Дитина, вихована серед розбійників, може стати лиходієм, якби вона була вихована серед добродесних людей, то сама би стала добродесною людиною» [5, ст. 348]. Тому дуже важливо, щоб кожна дитина з дитинства жила у люблячій сім'ї, бачила хороший приклад, набувала позитивний соціальний досвід, щоб згодом вона змогла стати чесною, порядною, сильною духом і з кращими якостями людиною!

Список використаних джерел:

1. Сметаніна Варвара Іллівна. Соціалізація особистості дитини на основі взаємодії сім'ї та дитячого садка: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 : Якутськ, 2002 175 с. РГБ ОД, 61:02-13/1158-2
2. Уотсон Д.Б. «Психологический уход за ребенком», 2010. 98 с.
3. <https://bspu.ru/files/22689>
4. https://kpfu.ru/staff_files/F940131169/Method.posobie._Tekst.PDF
5. <https://cyberleninka.ru/article/n/integrativnaya-obrazovatel'naya-sreda-kak-faktor-sotsializatsii-doshkolnikov-na-etape-podgotovki-k-shkolnomu-obucheniyu>

**Самченко Інна Володимирівна, вихователь
Заклад дошкільної освіти «Дзвіночок» смт
Буки, Уманського району Черкаської
області**

Анотація

Дана стаття знайомить з проблемою соціалізації дітей дошкільного віку. Адже від ступеня соціалізації залежить те, наскільки гармонійно розвиненим буде дошкільник, та чи зможе стати повноцінним і рівноправним членом соціуму. А також впливом середовищного підходу у формуванні соціально зрілої особистості.

ВПЛИВ СЕРЕДОВИЩНОГО ПІДХОДУ НА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО ЗРІЛОЇ ОСОБИСТОСТІ

Проблема соціалізації особистості дошкільнят є однією з базових у педагогіці та віковій психології, оскільки її успішність визначає можливість особистості повноцінно функціонувати в суспільстві як активного суб'єкта. Від ступеня соціалізації залежить те, наскільки гармонійно розвиненим буде дошкільник, засвоюючи на початкових етапах процесу соціалізації норми та установки, необхідні для того, щоб стати повноцінним і рівноправним членом свого соціального середовища.

Умови і витоки успішної соціалізації особистості криються в дитячому віці. Дошкільний вік – неповторна сторінка в житті кожної людини, період початкового становлення особистості, формування основ самосвідомості та індивідуальності дитини. Саме в цей період починається процес соціалізації, встановлюється зв'язок дитини з провідними сферами буття: світом людей, природи, предметним світом. Відбувається залучення до культури, суспільних цінностей, закладається фундамент здоров'я. В ці роки дитина отримує початкові знання про навколишнє життя, у неї починає формуватися певне відношення до людей, до праці, виробляються навички і звички правильної поведінки, складається характер. Велика роль у процесі соціалізації дошкільників відводиться дошкільному навчальному закладу. Тому однією з найважливіших педагогічних задач, визначених нормативно-правовими актами в галузі дошкільної освіти є входження дитини до світу людей, її соціалізація. Соціалізація особистості в дошкільному дитинстві – це процес становлення дитячої особистості у взаємодії із соціальним оточенням, результат входження у світ конкретних соціальних зв'язків, оволодіння досвідом людських взаємин та конструювання власного образу світу.

Соціалізація особистості – це актуальна наукова проблема, яку досліджують у філософії, соціології, соціальній психології та педагогіці, при цьому кожна з цих наук акцентує увагу на певному аспекті цього процесу, залежно від специфіки наукового пошуку. Слід зазначити, що вивченням проблеми соціалізації особистості в дошкільному дитинстві займалися такі дослідники, як Л. Артемова, А. Богущ, О. Кононко, В. Кузь, які розглядають питання «соціальної компетентності» дитини, чинники соціалізації дошкільників, роль дошкільного навчального закладу у процесі соціалізації дітей. У цілому ряді сучасних досліджень визнається перевага дошкільного закладу як інституту соціалізації, в якому створено умови для особистісного розвитку дитини, вправлення в соціальній поведінці, формування гнучкості, здатності пристосовуватися до оточення (Л. Артемова, А. Богущ, О. Кононко, А. Колесник, Т. Поніманська, І. Печенко та ін.). Таким чином, питання соціалізації особистості в умовах дошкільного навчального закладу є актуальним на сьогоднішній день.

Проблема соціалізації дошкільнят особливо актуалізувалася в період створення та розвитку системи дошкільної освіти, адже вона є базовою у дошкільній освіті. Від ступеня соціалізації залежить те, чи зможе дитина стати повноцінним і рівноправним членом свого середовища. Саме в дошкільному віці починається процес соціалізації, встановлюється зв'язок дитини з провідними сферами життя.

Велика роль у соціалізації дошкільників відводиться закладу дошкільної освіти. Соціалізація особистості в дошкільному дитинстві - це процес становлення дитячої особистості у взаємодії із соціальним оточенням, оволодіння досвідом людських взаємин та конструювання власного образу світу.

Тільки в процесі соціалізації людина стає особистістю. Поза людським суспільством не може відбуватися ні духовний, ні соціальний, ні психологічний розвиток.

Соціалізація дитини, тобто її входження у світ людей, починається від самого народження і проходить у певному соціальному середовищі. Реальна діяльність, в умовах якої відбувається розвиток людини і називається середовищем. Малюк розвивається в сім'ї, в межах своєї родини, соціального та національного оточення. На нього впливають батьки, родичі, дорослі, однолітки, а також дошкільний заклад, де він соціалізується. Також значний вплив на соціалізацію дитини мають засоби масової інформації, соціальне середовище, в якому вона росте, події, що відбуваються в докільці. Отож, соціальне середовище - це складне структурне утворення, яке

характеризується взаємопов'язаними зв'язками та відносинами між його складовими.

Дошкільна педагогіка за радянських часів базувалася на вмілості, засвоєнні (заучуванні, запам'ятовуванні) дітьми базових соціальних знань, основних правил соціальної моралі, наслідуванні персоніфікованих зразків та чужих моделей поведінки. В освітньому процесі дошкільнят переважала організація занять з зосередженням уваги дітей на педагогові, коли вони були лише слухачами і виконавцями настанов та вказівок дорослого. Що забезпечувало зовнішні прояви дисципліни та порядку.

Проте цей недолік мінімізувався завдяки тому, що саме життя сприяло забезпеченню особистісної зрілості. Відповідальної самостійності уже з дошкільного віку. Різновікові дитячі співтовариства, дворові угруповання, спільні ігри, мандрівки, дитяча творчість - усе це зближувало малят, спонукало до налагоджування стосунків, збагачувало їхній життєвий та соціальний досвід. В родинях також більшість дошкільнят мала конкретні доручення та обов'язки, виконання яких потребувало зміни середовища. Виходу за межі рідної домівки та за які дитина відчувала відповідальність перед своєю сім'єю.

Усвідомлення науковцями та практиками важливої ролі соціального досвіду у формуванні базових особистісних якостей дитини дало поштовх освітянам на забезпечення пріоритетності соціального розвитку дитини перед іншими завданнями. Було прийнято навіть Маніфест педагогіки співпраці дорослих і дітей. Деякі педагоги і сьогодні застосовують методики Євгена Шульєшка, В'ячеслава Букатова, Надії Єршової. Проте, з часом досвід їх застосування у дошкільних закладах, на жаль, був втрачений. Тим більше, що серйозна увага проблемі соціалізації у змісті професійної підготовки педагогів не приділялася.

Стан сучасної дошкільної освіти засвідчує істотні зміни в її змісті (їх відображено у Базовому компоненті дошкільної освіти), а головне в організації освітнього процесу, де надається можливість вибору способів особистісного самовизначення в різних видах діяльності. Ці зміни спонукають педагогів зосередитися на середовищному підході як основі соціалізації дошкільників.

Середовищний підхід орієнтується не лише на організацію педагогічної взаємодії, але й на організацію простору дитини і побудованих на цій основі системи взаємодій вихователя і дитини.

Середовищний підхід у соціалізації дошкільників сприяє створенню «світу дитинства» у виховному просторі, що сприяє інтеграції «світу дорослих» у «світ дитинства».

З самого народження дитина взаємодіє з оточенням. Протягом життя вона знаходиться в середовищі, яке на неї позитивно або негативно впливає,

що і стає причиною тієї чи іншої поведінки дошкільника та правильності вибору шляху у дорослому житті.

На впливі середовища та розвитку особистості наголошували в свій час ще А. Ф. Лазурський, К. Д. Ушинський, П. Ф. Лесгафт. Але останнім часом інтерес до вивчення проблем середовища зріс. Це пов'язано з негативним впливом середовища на особистість та усвідомлення ролі, яку воно відіграє у житті людини.

Середовищний підхід забезпечує створення простору, у якому створюються умови для розвитку соціальності індивіда та який заключається у взаємодії із середовищем (сім'єю, дитсадком).

Суть даного підходу в тому, щоб виховувати дошкільнят через те середовище, яке їх оточує, через сприйняття цього середовища, що удосконалюється самими дітьми за допомогою вихователів, батьків, друзів.

За визначенням Р. Павелкова, соціальне середовище становить єдність таких складових: макросередовища (суспільства як певної соціально-політичної, соціально-економічної та ідеологічної системи), мезосередовища (національно-культурних, соціальних особливостей регіону), мікросередовища (безпосереднього середовища життєдіяльності дитини: сім'ї, сусідів, групи однолітків, культурних, навчально-виховних закладів). У різні періоди дитинства ці складові соціального середовища значною мірою впливають на соціалізацію дітей дошкільного віку. Віддаючи належну роль впливу на соціалізацію дитини дошкільного віку макросередовищу та мезосередовищу, необхідно зазначити, що найбільший соціалізуючий вплив на особистість здійснює мікросередовище сім'ї та дошкільного навчального закладу.

Першим чинником соціалізації для дитини виступає сім'я, яка є тим мікросередовищем, де відбувається зростання людини як особистості. Батьки - найближчі та найрідніші для неї люди. За допомогою батьків маленька дитина задовольняє потреби в психологічній захищеності, емоційному спілкуванні. З перших днів існування дитину оточують рідні люди, які залучають її до різних видів соціальної взаємодії. Перший досвід соціального спілкування набувається малюком ще до того, як він починає розмовляти. Опановуючи певні знання, навчаючись розуміти свої потреби, дитина поступово переходить на вищий рівень розвитку - вона починає формулювати свої бажання і намагається їх задовільнити. Пізнаючи соціальне середовище, в дитини змінюються потреби, стають усвідомленими оцінки подій, явищ, вчинків людей, що її оточують.

Домашня атмосфера (стиль взаємовідносин у сім'ї, психологічний клімат, ставлення дорослих до різних подій, явищ суспільного життя, до інших людей) також впливає на соціалізацію особистості. Дитина в сім'ї «приміряє»

себе до суспільства, а це, в свою чергу, стимулює її соціальну активність. Проекція на «світ людей» є діяльністю, що допомагає дитині засвоїти норми людських взаємовідносин та включає дитину у систему цих відносин поза межами сім'ї. Тому особливу увагу в своїй роботі необхідно приділяти роботі з батьками.

Для дитини батьки є джерелом формування перших уявлень про навколишній світ, себе в ньому. Дитина переймає від дорослих багатство рідної мови, відчуття прихильності та симпатії до духовності, шанобливе ставлення до минулого свого народу. Саме в родині виникає інтерес до культури, традицій.

Тому вихователям необхідно систематично проводити консультації, бесіди, поради, анкетування, родинні свята, збори, навчально-розвивальні ігри, де батьки є не просто «слухачами» або «споживачами інформації», а й активними учасниками.

До батьків потрібно донести, що йдучи вулицею рідного селища, вони повинні розповідати про визначні місця, знайомити з назвою вулиці, відвідати разом краєзнавчий музей, побувати в прабабусь та прадідусів і розпитати, що вони знають про історію рідного селища. Які цікаві легенди, приказки, забавлянки вони знають? Це все потрібно записати, а потім завчити з дітьми. В День Незалежності України всією родиною відвідати святковий парад, покласти квіти до пам'ятників загиблих. Можна створити сімейний фотоальбом «Я і моє селище (місто)». Якщо у батьків є творчі здібності, то доречними будуть складені разом вірші про селище. Взимку катання на лижах, а влітку - катання на велосипеді, чи піша прогулянка буде доречною для пізнання рідного краю. Корисно відправитися з малечою в ліс, щоб помилуватися його красою, дзюрчанням струмка, співом пташечок. Після повернення з прогулянки чи після дитячого садка батьки можуть пограти в гру «Хто більше помітить цікавого?». Адже гра вчить спостережливості, допомагає формувати уявлення про навколишнє, а якщо це все ще й намалювати, то ці моменти закарбуються у дитячій пам'яті назавжди.

А пізнаючи світ через природу, пізнання рідного краю дитина соціалізується саме через призму даного середовища.

Наступним соціальним мікросередовищем для дитини є дошкільний навчальний заклад - середовище, де вона продовжує отримувати елементарні знання, уміння, навички, які гарантують формування в неї здатність орієнтуватися в довкіллі, набувати життєвого соціального досвіду, адекватно реагувати на явища, події, людей, предметний світ. Під впливом дошкільного навчального закладу в дитини формується свідоме ставлення до себе як до самостійної особистості, рівної з іншими людьми, відбувається становлення

позитивного образу «Я», формування почуття гідності та власної значущості серед інших людей. У дошкільника формується адекватна самооцінка, збереження свого особистого простору, усвідомлюється власна поведінка з урахуванням можливих реакцій інших людей, виховується вміння пристосовуватися до життя в нових соціальних умовах, а також протистояти негативним впливам незнайомих людей, коректно припинити неприємне спілкування.

Слід зазначити, що дошкільний навчальний заклад є тією соціальною інституцією, яка забезпечує педагогічно виважену соціалізацію дітей, формує моделі поведінки дитини, її цінності, систему стосунків із соціальним довкіллям.

Соціалізація дитини в дошкільному закладі представляє собою процес засвоєння дошкільником загальнолюдських цінностей, нагромадження досвіду співпраці з усім навколишнім світом: людьми, природою, технічними пристроями, мистецтвом і, звичайно, з самим собою. Формуючи соціальну пове-дінку дитини, вихователі керуються визначеними цілями:

- виховувати у дошкільнят уявлення про норми поведінки в суспільстві;
- залучати дитину до суспільних норм;
- сприяти соціалізації дитини.

Для формування в дітей початкових соціальних уявлень потрібно насамперед накопичити в них конкретні враження про навколишнє життя, збагатити їх певними знаннями про суспільні явища, події, поведінку людей. Лише на цій основі у дітей виховуються перші почуття, які поступово перетворюються в осмислене і обґрунтоване ставлення до навколишнього.

У закладі дошкільної освіти потрібно створити всі умови для розвитку, виховання та соціалізації дитини. Щоб діти змогли отримати соціальний досвід в процесі спілкування, щоб навчилися слухати вихователя та перебувати в оточенні однолітків, необхідно згуртувати дитячий колектив, прищепити дітям любов до навколишнього середовища, навчити допомагати своїм одноліткам, ніколи не залишати в біді своїх друзів, прищепити навички суспільної поведінки, навчити самостійності, гуманності. І для цього педагогам необхідно докласти максимум зусиль.

Перебуваючи в дошкільному навчальному закладі між дітьми виникає дружба, прив'язаність, симпатія, прищеплюються навички соціальної поведінки, саме в цьому і проявляється процес соціалізації дітей дошкільного віку. Діти вчаться бути чуйними, поважати один одного, вихователів і батьків, ділитися іграшками, спільно гратися, доглядати за куточком живої природи, піклуватися про тварин.

Дитина дошкільного віку сприймає навколишній соціум не зовсім так, як його бачать і розуміють дорослі. Процес ознайомлення дітей з соціальною дійсністю складний, суперечливий і носить комплексний характер: завдання розвитку інтелекту, почуттів, моральних установок особистості вирішуються у взаємозв'язку одного з одним і відокремити їх неможливо. Однак сама по собі соціальна дійсність не є засобом виховання дітей. Цим засобом вона стає в тому випадку, коли суб'єкти, об'єкти, факти, події, з якими стикається дитина, доступні, зрозумілі й особистісно значимі для неї. Тому важливим педагогічним завданням є аналіз і відбір того навчально-виховного змісту із соціального середовища, яке несе в собі розвиваючий потенціал і може стати засобом залучення дитини до соціального світу.

При цьому слід пам'ятати, що процес соціального виховання дошкільників буде ефективний за умови, якщо засобом виховання є освоєння культурно-історичних традицій середовища, в якому живе дитина, включаючи пам'ятки природи, пам'ятні місця, предмети, пов'язані з історичними подіями життя народу, а також сукупність культурних об'єктів - речей, ідей, образів, зразків діяльності людей.

Тому, з метою формування у дітей уявлень про суспільне довкілля, соціалізації дошкільників вихователям необхідно організовувати різноманітні екскурсії та походи до краєзнавчого музею, бібліотеки, визначних та пам'ятних місць, підприємств, проводити зустрічі з видатними людьми, ознайомлювати дошкільнят з життям та творчістю видатних земляків.

Середовищний підхід до виховання дітей дошкільного віку зумовлює створення «світу дитинства» у виховному просторі, що сприяє інтеграції традиційної системи виховання з системою максимально наближеною до середовища життєдіяльності дитини. А відтак, є актуальним формулювання базового поняття «освітнє середовище закладу дошкільної освіти», що сутнісно відрізняється від такого середовища інших типів навчальних закладів.

Освітнім середовищем закладу дошкільної освіти стає тільки тоді, коли виконує свої основні завдання: забезпечує розвиток дітей дошкільного віку, охорону та збереження їхнього здоров'я, необхідні умови у випадку інклюзивної освіти; здійснює корекцію недоліків розвитку; враховує особливості розвитку та саморозвитку.

Основною умовою реалізації виховної функції середовища є особистісно-орієнтована взаємодія дитини і педагога, у процесі якої відбувається засвоєння соціокультурного досвіду, індивідуальний педагогічний супровід, заснований на принципах партиципації.

Середовищний підхід у соціалізації дошкільників передбачає використання потенціалу освітнього середовища та всіх компонентів у процесі навчання, виховання та розвитку. Оснащення групового приміщення має бути дієвим та інформативним, мобільним та зручним, доступним для дітей.

Діяльність педагогічного колективу повинна орієнтуватися на результат: формування соціальної зрілості дитини та сформованість усіх психічних процесів та базових якостей особистості.

Список використаних джерел

1. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку : монографія / Богуш А. М., Варяниця Л. О., Гаврик Н. В. та ін. ; за заг. ред. Гаврик Н. В. - Луганськ : Альма-матер, 2006. - 368 с.
2. Захарова Т. Педагогічний аналіз умов соціалізації дитини дошкільного віку / Тетяна Захарова // Педагогічний дискурс. –2015. - Вип. 19. – С. 84-89.
3. Індивідуальний підхід до дитини в ДНЗ / [упоряд. Л. А. Шик]. – Х. : Основа, 2010. – 176 с.
4. Кононко О. Л. Пріоритети дошкільної освіти / О. Л. Кононко // Педагогічна газета. – 2003. – № 10. – С. 5.
5. Кравченко Т. В. Соціалізація особистості й соціальне середовище / Т. В. Кравченко // Теоретико-методичні проблеми дітей та учнівської молоді : зб. наук. праць. – Вип. 9. – К., 2006. – С. 23–29.
6. Павелків Р. В. Дитяча психологія : навч. посібник / Р. В. Павелків, О. П. Цигикало. – К. : Академвидав, 2008. – 431 с.
7. Поніманська Т. І. Світ людей у вихованні соціальної компетентності дошкільника / Т. І. Поніманська // Оновлення змісту, форм і методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 9. – Рівне : РДГУ, 2000. – С. 90–93.
8. Рогальська І.П. Теоретико-методичні засади соціалізації особистості у дошкільному дитинстві: автореферат на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук за спеціальністю 13.00.05 – соціальна педагогіка / І.П. Рогальська. – Луганськ, 2009. – 45 с.
9. Соціалізація дошкільників в умовах ДНЗ / Уклад. Т. І. Прищепа. - Х.: Основа, 2009.— 169 с.
10. https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkol_u/50/25.pdf
11. <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/5/125.pdf>

**Вельган Людмила Митрофанівна,
вихователь Франківської початкової школи
Золотоніської районної ради
Черкаської області**

ПРЕДМЕТНО-РОЗВИВАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Одним із засобів соціалізації особистості дошкільника є предметно-розвивальне середовище. Психологи пов'язують вплив середовища на особистість з поняттям соціальна ситуація розвитку, тобто відповідно віку стосунками між дитиною та навколишнім його світом. Виконуючи взяту на себе роль дитина відтворює соціальні стосунки між людьми.

Дитина не може жити , розвиватися і творити без суспільства.

З дошкільного періоду у неї формуються уміння і навички рольової поведінки, які імітують суспільні відносини. Дошкільний вік - це час для посиленого соціального розвитку дитини. Заклад дошкільної освіти допомагає дитині формувати поведінку в соціумі і громадянських стосунків в ньому. Дитячому садку відводиться особлива роль спільно з сім'єю підготувати дитину до життя, допомогти їй в засвоєнні соціального досвіду.

Завдання вихователя - працювати над розвитком дитячих соціальних потреб, вибудовувати соціальні навички, вміння працювати в команді, поступатися власними інтересами, підтримувати інших. Великого значення набуває організація життєвого простору дітей у ранньому періоді їхнього розвитку, в період формування особистого досвіду, коли дитина стає особистістю, урізноманітнюється розумова і практична діяльність. Подальша діяльність дитини її компетентна поведінка, ставлення до світу залежить від того, які були створені умови в ранньому дитинстві [1, с.28]

Одне з завдань дошкільного закладу-створити умови для своєчасного, повноцінного і різнобічного розвитку дитини, виховати творчу, ініціативну особистість. Колектив нашого закладу велику увагу приділяє розвивальному предметно-ігровому середовищу.

Розвивальне середовище – це змінний простір, який забезпечує пізнавальні, рухові потреби дитини. Воно створюється з урахуванням вікових можливостей і інтересів дітей, щоб на протязі дня дитина могла знайти для себе цікаве заняття, свою справу. Взаємодіючи з іншими дітьми, дорослими вихованець отримує певний соціальний досвід; він відтворює соціальні стосунки між людьми виконуючи якусь взяту на себе роль. Повноцінне

предметно-ігрове середовище сприяє соціалізації дитини і впливає на її розвиток. [2,с. 50]

Забезпечуючи ігровими матеріалами свій дитячий садок, ми намагалися зробити його привабливим, затишним, зручним для перебування дітей. Організовуючи для дітей у групових приміщеннях життєвий простір, ми враховували його величезне значення для становлення особистості, щоб у дітей виникало бажання творити, воно повинно бути творчо організоване[4,с.32]

Ми подумали над тим а яким воно має бути, яким вимогам має відповідати.

- Воно має бути, зручним, доцільним;
- Створювати позитивну атмосферу дітям, забезпечувати хороше самопочуття;
- Забезпечувати дітям гармонійні відносини з навколишнім світом;
- Давати вихованцям свободу;
- Розвивати природну цікавість дитини до пізнання світу.

Вихователі нашого садка дбають про те, щоб вихованці через середовище могли розвивати самостійну творчу активність, мали більше свободи і права власного вибору. Ми організовуємо життя у групі так, щоб дитина почувалася господарем іграшок і повністю використовувала простір, займаючись своїми улюбленими справами, проявляла свій інтерес і використовувала вільний час на власний розсуд. Педагоги забезпечують приміщення необхідним обладнанням, матеріалами для занять і навчають дітей користуватися усім цим.

Забезпечення осередків вихователі змінюють згідно нових задумів, ідей. Для їх поновлення ми залучаємо і дітей . Разом з ними облаштовуємо приміщення враховуючи їх побажання. Якщо їх пропозицію реалізувати неможливо, вихователь пояснює дітям чому і пропонує інший варіант і разом з вихованцями ухвалюють кінцеве рішення.

У нашому садочку створені тематичні куточки для різного виду діяльності. Вони наповнені іграшками і матеріалами так, щоб малятам був зрозумілим вид їхньої діяльності.

Предметно ігрове середовище має відповідати віковим особливостям дитини тільки тоді воно буде виконувати свої педагогічні функції. Куточки чи осередки ми наповнюємо як малими іграшками чи предметами так і різними за розміром модулями, коробками предметами-замісниками, які вихованці можуть комбінувати чи переносити.. В процесі гри діти на власний розсуд можуть змінювати ролі, предмети гри та осередки. Це заохочує до рухової активності, допомагає ширше відображати явища навколишнього.

Безумовно, предметно-просторове середовище заохочує дітей до різних видів діяльності – гри, конструювання, ліплення, малювання, художньої праці, сприяє розвиткові самостійної пізнавальної активності та забезпечує оптимальний руховий режим. Безбарвне і незаповнене предметно-ігрове середовище впливає на дітей негативно, гальмує розвиток особистості. Якщо середовище перенасичене, воно погано впливає на психіку дітей. І тільки коли предметно-ігрове середовище оптимально організоване, викликає в дитини позитивні емоції, воно має розвивальний вплив. Адже воно має задовольняти всі потреби розвитку дитини та становлення її творчих здібностей, можливість вирішувати творчі завдання, конструювати різні моделі, маніпулювати об'єктами.

Простір організуємо так, щоб кожна наша дитина могла займатись своєю улюбленою справою, могла реалізувати свої знання самостійно обираючи те, що їй для цього потрібне і почувалася впевнено, вільно. Воно є базою для соціального становлення кожної дитини., для набуття нею особистого життєвого досвіду. [2,с.52] Групову кімнату використовуємо так, щоб діти могли діяти і індивідуально або невеликими підгрупами, адже весь день у великому колективі втомлює.

В груповій кімнаті оформляємо окремі ігрові зони. Для цього ми використовуємо невисокі шафи, модулі, ширми. Діти вільно пересуваються в просторі, змінюють за бажанням свою діяльність, а вихователь наглядає за всіма дітьми [2,с.51]

Модульно предметно-ігрове середовище дуже ефективно. Прикладами можуть бути легкі куби різного розміру, середнього розміру модулі меблі, іграшки. Дитина перетворює їх на казкову печеру, будиночок, корабель. В садочку ми прагнемо, щоб діти проявляли свою активність і мали можливість здійснювати різні види діяльності. В ігровому куточку велике розмаїття іграшок та ігор для сюжетно-рольової гри. Це наближує дітей до знайомих їм предметів побуту (іграшкові меблі, посуд, ляльки..). Щоб урізноманітнити гру дівчаток з лялькою вчимо користуватися побутовою технікою, варити суп, заварювати чай, сервірувати стіл. Хлопчики охоче конструюють, є інструменти для гри в «автомайстерні», машини спецпризначення. Діти вчаться гратися разом, поруч, фантазувати відтворювати те, що їх добре відоме. В групі у нас є куточок усамітнення і куточок з м'якими меблями для відпочинку дитини, адже середовище за потреби має стримувати активну діяльність дитини. Тут дитина може побути на самоті, пофантазувати, помріяти, зайнятися улюбленою справою, просто відпочити чи заспокоїтися. [3,с.29]

Куточок театралізованої діяльності.

При організації театралізованої діяльності ми використовуємо різні матеріали щоб створити декорації: книжки – розкладки, вазони з квітами, малюнки дітей, книжки-іграшки. Звертаємося і до різних видів театру-лялькового, настільного, пальчикового. Діти впізнають знайомі твори, імітують дії персонажів та їх рухи. Свої почуття передають жестами, словами, мімікою.

Щоб ознайомити дітей зі звичаями українського народу, з національними оберегами, традиціями в нас є український куточок або куточок національної творчості. Тут діти знайомляться з побутом минулих часів, особливостями життя, український двір (хата, криниця...) предметів вжитку, використовують їх у грі. Діти переодягаються в куточку ряження в українські костюми, надівають віночки дівчатка, граються ляльками одягненими в український одяг. Вишиті рушники, український одяг та предмети побуту поглиблюють знання з народознавства. [5,с.17]

Для розвитку дрібної та загальної моторики,засвоєння малятами операцій шнурування, нанизування, накладання, застібання створено куточок сенсорного розвитку. Тут є різнокольорові пірамідки, різні види конструкторів, будівельний матеріал, вкладки різного кольору та величини.

Ігри з цими матеріалами розвивають всі органи чуття вихованців.

При правильній організації предметно-ігрового середовища реалізуються такі завдання:

- дитина швидше проходить адаптацію до дошкільного закладу;
- адаптується в соціальному середовищі;
- розвиває інтелект та мовлення;
- мотивується до гри разом з вихователем;
- виробляє навички трудової діяльності та самообслуговування;
- самозабезпечує свою діяльність;
- формує головні компетентності;
- розвиває різні форми активності.

Основним видом діяльності у дошкільнят є гра. Саме в грі вихованець тренує соціальні прояви. Щоб цей процес був результативний і успішний, виокремлюють такі умови:

- Самоорганізація. Це коли дитина може займатися своїми справами без допомоги дорослих. Самоорганізація притаманна більше дітям старшого віку.

- Колективна взаємодія. Для того щоб стати гармонійною особистістю, потрібно спілкування не тільки з дорослими, а й з дітьми. І не тільки з дітьми свого віку, а й з дітками різного віку. Діти грають по різному свої ролі і це дасть їм можливість легше адаптуватися в різних соціальних середовищах.

З метою соціалізації дитини раннього віку використовують різні ігри та розвиваючі вправи, бесіди, психогімнастику, малювання. Це важливо для виховання соціальних потреб дитини.

Особливості соціалізації дітей:

1. Освоєння та визначення соціального простору з дотриманням толерантності та з диференційованим підходом.
2. Орієнтування в подіях і просторі. Для цього дітям створюють різні ситуації, щоб вони могли дати свою оцінку, побачити головне і висловити своє ставлення.
3. Бути «дорослим». Рівняння дитини на свого особливого дорослого, до якого дитина тягнеться, ділиться сокровенним, цікавиться його думкою.
4. Входити в роль. Граючись в « дочки-матері» чи іншу рольову гру, за короткий період часу можна прожити соціальну роль дорослого. Це дає можливість розвивати уяву, розширювати рамки моделюючи майбутнє.

Список використаних джерел:

1. Дода М. Осередки для розвитку і творчості наймолодших / Марія Дода // Дошкільне виховання. – 2010. - № 4. – С. 28.
2. Галяпа М. Формуємо розвивальне предметне середовище / Марія Галяпа // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2008. - №0. - С. 50-52.
3. Рибчинська О. Особливі діти-особливі умови / Олена Рибчинська // Дошкільне виховання. – 2010. - №3. – С. 29.
4. Витрикуш С. Цікаве середовище-яскраві враження / Світлана Витрикуш, Ніна Рудницька // Дошкільне виховання. – 2010. - №2. – С.32.
5. Меркулова І. Середовище для творчості / Ірина Меркулова // Дошкільне виховання. – 2010. - №11. – С. 17.